

Russisk-Kinesisk grenseforhold i det russiske Fjerne Østen

En analyse av forholdet mellom Russland og Kina i det russiske Fjerne Østen - med et russisk sikkerhetspolitisk perspektiv

—
Dina Jacobsen Lohne

STV-3900 - Masteroppgave i Statsvitenskap, mai 2017

Forord

En stor takk til professor Rasmus Gjedssø Bertelsen for god veiledning og inspirasjon. Jeg setter stor pris på ditt engasjement med å gi meg et innpass til din akademiske verden, og selvsagt din videreformidling av kunnskap.

Masteroppgaveskrivingen har vært en berg-og-dalbane med oppturer og nedturer. Jeg har kjent på det å ha helt skrivesperre, og det å ikke klare å legge oppgaven ifra seg. En ekstra stor takk til min fantastiske samboer Christoffer Gaup for all oppmuntring og støtte.

Takk til min mor og far for gode ord og tilbakemeldinger. Spesielt takk til min far for lesing og retting av oppgaven i flere runder, og med veiledning gjennom hele prosessen. Erfaringene som du har delt med meg av din egen hovedfagsoppgaveskriving har vært til stor hjelp.

Takk til mine flotte medstudenter på Lesehuset på Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet, som er leseplassen til masterstudenter som studerer statsvitenskap, samfunnsplanlegging og organisasjon- og ledelse. Vi har hatt noen flotte diskusjoner, mye latter, delt frustrasjon, og vi har hatt løsningsorienterte kollokvier gjennom våre hverdager på Lesehuset. Gode minner for livet!

Dina Jacobsen Lohne

Tromsø, mai 2017.

Antall ord: 29 876 ord

Sammendrag

Oppgaven søker å analysere grenseforholdet mellom Russland og Kina med fokus på regionen «Det russiske Fjerne Østen» (RFØ), ved å besvare problemstillingen; *om det eksisterer en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det russiske Fjerne Østen med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse*. Problemstillingen blir besvart med et russisk perspektiv. Undersøkelsen er tidsavgrenset fra Sovjetunionens fall i 1991 frem til 2014, og besvares ved bruk av tre forskningsspørsmål. Deretter består analysen av en predikeringsdel som tar for seg regionens framtidsutsikter etter 2017.

Ved å undersøke om det eksisterer (1) frykt for kinesisk snikkolonisering i regionen, (2) frykt for formelle territorielle krav fra Kina og (3) hvordan Russland og Kinas økonomiske relasjoner påvirker det RFØ, besvares problemstillingen. Empirien om demografi, forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter, ressurser, økonomi og handel og behovet for arbeidsinnvandring, belyser en regional oppfatning. Kina som en økonomisk stormakt og det strategiske partnerskapet mellom Russland og Kina viser hvordan økonomi og bilateralt samarbeid påvirker deres økonomiske relasjon og dermed også det RFØ.

Kapittelet «Veien fremover» vil gi leseren et innblikk i hvordan regionens framtidsutsikter ser ut med tanke på arbeidsinnvandring, bilateralt og regionalt samarbeid, og hvordan et endret internasjonalt system kan komme til å påvirke det russiske Fjerne Østen. Internasjonal politikk med teoriene realisme og liberalisme blir benyttet for å analysere oppgavens empiri.

Gjennom analysen kan vi observere at russere fryktet for den kinesiske immigrasjonen som i verste fall kunne ende med en kinesisk snikkolonisering av regionen. Kina ble altså oppfattet som en demografisk trussel for Russland. I tillegg eksisterte russisk frykt for formelle territorielle krav fra Kina i det RFØ. Bakgrunnen var at kineserne hadde strategiske interesser i det RFØ på grunn av regionens ressurser. Det RFØ er svært økonomisk underutviklet og avhengig av andre stater, og det RFØ var spesielt avhengig av kinesisk arbeidskraft. Den kinesiske arbeidsinnvandringen styrket det Sino-Russiske økonomiske forholdet. Derfor hadde nabostatenes økonomiske relasjoner stor påvirkningskraft på det RFØ. Det eksisterte altså en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ på grunn av regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse i perioden 1991 til 2014.

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon.....	1
1.1	Problemstilling og forskningsspørsmål	4
1.1.1	Avgrensning av problemstillingen	5
1.2	Kart.....	6
1.3	Oppgavens oppbygning.....	8
1.4	Hva er suverenitet?.....	9
1.5	Hva er sikkerhetspolitikk?.....	10
2	Den historiske bakgrunnen	13
2.1	Kinesisk immigrasjon til «Det russiske Fjerne Østen»	13
2.2	Sikkerhetspolitikken.....	15
2.3	Suverenitet og territoriell makt.....	17
2.4	Oppsummering	18
3	Teoretisk rammeverk	21
3.1	Realisme	25
3.1.1	Suverenitet.....	26
3.1.2	Maktbalanse.....	28
3.1.3	Hypoteser.....	30
3.2	Liberalisme.....	31
3.2.1	Frihandelsperspektiv.....	32
3.2.2	Gjensidig avhengighet	33
3.2.3	Den liberale bekymring	34
3.2.4	Hypoteser.....	36
3.3	Oppsummering	37
4	Metodisk tilnærming.....	39
4.1	Forskningsdesign og avgrensinger	39
4.1.1	Casestudiet.....	40
4.1.2	Dokumentanalyse og litteraturgjennomgang.....	41
4.1.3	Validitet og reliabilitet.....	44
4.1.4	Kildekritikk	45
4.2	Oppsummering	46
5	Analyse	47
5.1	Forskningsspørsmål nr. 1: Russisk frykt for kinesisk snikkolonisering av det RFØ?.....	49
5.1.1	Demografi.....	50

5.1.2	Forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter	56
5.2	Forskningsspørsmål nr. 2: Russisk frykt for formelle territoriale krav fra Kina i det RFØ?	60
5.2.1	Ressurser	61
5.3	Forskningsspørsmål nr. 3: Nabostatenes økonomiske relasjoner i det RFØ.	64
5.3.1	Økonomi og handel	64
5.3.2	Behovet for arbeidsinnvandring til «Det russiske Fjerne Østen»	68
5.4	Forskningsspørsmål nr. 3: Russisk maktbalanse og gjensidig avhengighet til Kina.	71
5.4.1	Kina som en økonomisk stormakt	71
5.4.2	Et strategisk partnerskap	74
5.5	Veien fremover	79
5.5.1	Arbeidsinnvandringen	79
5.5.2	Bilateralt og regionalt samarbeid	81
5.5.3	Et endret internasjonalt system	86
5.6	Oppsummering	88
6	Avslutning	89
7	Forkortelser	95
8	Referanser	97

1 Introduksjon

«Territorielle grenser mellom stater påvirker livene til folk flest, gjennom deres statsborgerskap, økonomi, etniske, nasjonale, og kulturelle tilhørighet. Statsgrenser er dynamiske på bakgrunn av et historisk og et politisk utgangspunkt. Den aktuelle befolkningens oppfatning av grensepolitikk avhenger av deres tilhørighet, identitet og motivasjon» (Vaughan-Williams 2012: 14).

Denne oppgaven søker å analysere forholdet mellom Russland og Kina gjennom en casestudie om grenseforholdet mellom de to statene på deres felles sørøstlige grense med et fokus på regionen «Det russiske Fjerne Østen». Oppgaven har en sikkerhetspolitisk orientering rettet mot økonomisk og demografisk utvikling i regionen. Den sørøstlige delen av Russland har i akademia blitt kalt for «Det Fjerne Østen» som anses for å være et område med et stort utviklingspotensial (Brenton 2013: 242). Forskningen min går ut på å stille spørsmål *om det eksisterer en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det russiske Fjerne Østen med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse*. Jeg vil ha et russisk perspektiv på problemstillingen.

Russlands sikkerhetspolitikk har vært og er fortsatt kompleks, spesiell innenfor geopolitikken. Etter den kalde krigens slutt endret Russland seg fra å være en supermakt til å bli en stormakt globalt. Russland har i dag et sterkt ønske om igjen å bli en mektig og innflytelsesrik politisk aktør. Kina derimot, er også en global stormakt, og har blitt en stadig mektigere aktør i Sentral-Asia. Kina er på vei til å bli en supermakt globalt på bakgrunn av sin sterke økonomiske utvikling (Mankoff 2012: 87).

Russland og Kina har to felles territorielle grenser, der den ene ligger i sørvest og er på rundt 55 km (Thornton and Ziegler 2002: 376), og den andre ligger i sørøst og er på 4300 km (Garnett 2000: 41 og 177-179). Området som ligger i sørøst, kalt for «Det russiske Fjerne Østen», består av hele 36 % av Russlands territorium (Kontorovich 2000: 365). Både landarealet og befolkningstettheten er svært ulik i Russland og Kina. Regionen som ligger ved den lengste territorielle grensen mellom de to statene anses for å ha en svært lav befolkningstetthet på russisk side og en svært høy befolkningstetthet på den kinesiske siden av grensen (Garnett 2000: 41 og 177-179). Bare 5 % av Russlands befolkning bor i regionen (Kontorovich 2000: 365).

Det er det russiske territorielle området ved statsgrensen i sørøst som er kalt for «*Det russiske Fjerne Østen*» (forkortet til RFØ gjennom resten av oppgaven), som jeg vil ta for meg i oppgaven (Garnett 2000: 41 og 177-179).

I Vaughan-Williams artikkel (2012), blir det hevdet at grensepolitikk i alt for liten grad har blitt forsket på ved å bruke teorier som analyseredskaper for å belyse problemstillinger som skapes av territorielle statsgrenser innenfor disiplinen Internasjonal Politikk (forkortet til IP gjennom resten av oppgaven). Det blir ofte bare tatt for gitt at grenser er en del av en stat i det internasjonale systemet uten å se på problematikken som en statsgrense kan skape. Gjennom globalisering, modernisering og økonomiske prosesser har synet på den territorielle statsgrensen endret seg mot en ny form for myndighetsutøvelse der betydningen av den suverene, territorielle grensestaten har blitt mindre. Innenfor disiplinen IP er det en pågående debatt om statsgrensers betydning i dag (Vaughan-Williams 2012: 4-5).

Tema for oppgaven min er IP med et fokus på maktrelasjoner mellom Russland og Kina. IP handler om staters forhandlinger, samarbeid, utfordringer, konflikter mm. mellom organisasjoner, grupper eller land. Politikken kan omhandle det lokale, regionale, nasjonale eller det globale. Maktrelasjoner mellom stater vil kunne påvirke en stats tenkemåte og derav atferd (Hovi og Malnes 2007: 11 og 86).

Jeg valgte å skrive en casestudie om grenseforholdet mellom Russland og Kina i det RFØ fordi jeg har stor interesse for disiplinen IP, og fordi jeg ønsket å skrive en masteroppgave som skiller seg ut ifra mengden av andre masteroppgaver ved å velge et tema og caser som har blitt forsket lite på i norsk sammenheng. Gjennom min prosess med å finne ut om hva jeg ønsket å skrive om diskuterte jeg og min veileder grenseforholdet mellom Norge og Russland, og Russlands mange naboer. Gjennom diskusjonen utviklet jeg ideen med å skrive en masteroppgave om Russland og Kina på bakgrunn av landenes naboskap og deres påvirkning på det internasjonale systemet. Veilederen min fortalte meg om problematikken i det RFØ som fanget min interesse som student. Jeg ønsket å finne ut mer om den aktuelle regionen, spesielt med tanke på at jeg synes russisk sikkerhetspolitikk er svært spennende. Det RFØ var en region som jeg hadde hørt svært lite om tidligere, og derfor ønsket jeg å tilegne meg kunnskap om grenseforholdet og regionen med dens mulige utfordringer, for deretter å kunne videreformidle min kompetanse på russisk-kinesiske relasjoner gjennom et dypdykk i litteraturutvalget. Institutt for Forsvarsstudier (IFS) og Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) er i norsk sammenheng

institusjoner som er ledende på dette forskningsfeltet (Institutt for Forsvarsstudier 2016; Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2017). I tillegg ønsket jeg å se på et annet nabo- og grenseforhold enn Norge-Russland.

Norge har gjennom historien vært svært avhengig av å ha et godt forhold til sin nabo i øst. Norsk sikkerhetspolitikk har blitt påvirket av Russlands føringer under den kalde krigen, og også etter den kalde krigen med USA som den eneste supermakten. Norges geopolitiske plassering, ressurser, kultur, politisk system, interesser, verdier og historie har formet Norge til den staten som den er i dag. Norge som en småstat i det internasjonale systemet med sitt naboskap til stormakten Russland og sin vestlige orientering, har hatt og vil ha framtidige utfordringer når det kommer til å opprettholde og bedre vårt forhold til Russland (Hovi og Malnes 2007: 149-150). Norge og Russland har en ulik forståelse og håndtering av politikk (Hønneland 2013: xii). Norge har måtte ført en tilpasningspolitikk mot Russland på bakgrunn av landets posisjon og makt internasjonalt (Hønneland og Rowe 2010: 36). I Vesten har Russland alltid blitt sett på som noe mystisk og annerledes, som en gåte som vi ikke helt forstår oss på (Waage 1990: 226). I lys av Norges nabo- og grenseforhold med Russland har jeg allikevel valgt å rette blikket mot en annen verdensdel og region enn våre nærområder, for dermed å kunne forstå Russland bedre. Det er viktig å huske på at Russland har flere grenseområder enn bare den norsk-russiske, og mot Europa generelt. Jeg mener at kunnskap om Russlands politiske føringer i andre regioner og grenseforhold kan gavne norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det ble sagt i Norges nordområdestrategi på 2000-tallet at, «Kunnskap er selve navet i nordområdesatsingen» (Hønneland og Rowe 2010: 141), og jeg mener derfor at vi må få økt kunnskap om andre regioner og grenseforhold for å kunne forstå Russland, bedre naboskapet og det norske handlingsrommet i nordområdene. IP vil være oppgavens rammeverk der problemstillingen skal besvares.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne oppgaven er en casestudie av grenseforholdet mellom Russland og Kina i sørøst, med et fokus på regionen det RFØ. Jeg vil fokusere på den kinesiske immigrasjonen og sivile tilstedeværelse i regionen, og de sikkerhetspolitiske utfordringene en slik endret demografi kan medføre for det RFØ. Det har ved flere anledninger blitt hevdet at enkelte russere bekymrer seg for at Kina skal komme med territorielle krav i det RFØ der mange kinesere har bosatt seg gjennom flere immigrasjonsbølger fra Kina (Kaczmarek 2015: 50).

Problemstillingen for oppgaven er:

Eksisterer det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det russiske Fjerne Østen med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse?

For å kunne besvare denne problemstillingen har jeg utarbeidet noen forskningsspørsmål for å føre oppgaven i den retningen som jeg selv ønsker.

Forskningsspørsmål:

1. Frykter Russland en kinesisk snikkolonisering av det RFØ på bakgrunn av økt kinesisk tilstedeværelse i regionen?
2. Frykter Russland formelle territorielle krav fra Kina i det RFØ?
3. Hvordan påvirker Russland og Kinas økonomiske relasjoner det RFØ?

1.1.1 Avgrensning av problemstillingen

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på forholdet mellom Russland og Kina fra den kalde krigens slutt i 1991 frem til året 2014. Som en avgrensning på oppgaven vil jeg gjøre en casestudie der jeg tar for meg det russiske området langs den russisk-kinesiske grensen i Sentral-Asia, kalt for det RFØ. Bakgrunnen for en slik interesse er den lave russiske befolkningstettheten og at regionen er svært underutviklet (Teploukhova 2010: 78), noe som dermed gjør Russland avhengig av kinesiske investeringer, kinesisk arbeidskraft og større russisk innflytting for å opprettholde og utvikle området (Alexeeva 2008: 25-319; Kuhrt 2012: 480). Jeg ønsker å stille spørsmål om det er noe form for sikkerhetspolitisk frykt i regionen sett fra et russisk perspektiv, med tanke på at russerne allerede er en demografisk minoritet i regionen (Alexseev 2001: 131). Hvor går grensen for hva Russland kan tillate av kinesisk tilstedeværelse? Jeg vil ta for meg tradisjonelle spørsmål og plassere dem inn i en ikke så tradisjonell kontekst som omhandler mer enn bare statenes militære og politiske reguleringer. Jeg vil ta for meg statenes historiske bakgrunn som jeg igjen mener har påvirket deres politiske ståsted i dag. I samsvar med problemstillingen min ønsker jeg å besvare forskningsspørsmålene mine ved bruk av empiri for å få en bredere forståelse av regionen, deretter sette de inn i en kontekst som altså er min analyse og svaret på min problemstilling. Avslutningsvis i oppgaven vil jeg forsøke å predikere, prøve å gi en kausalforklaring om det kan oppstå en territoriell konflikt i fremtiden, hvilke konsekvenser en slik konflikt kan få, og gjennomgående ha et fokus på fremtidig dialog og samarbeid mellom de to statene i regionen.

Jeg er klar over de begrensningene som finnes og hva jeg kan klare å oppnå med en masteroppgave på denne størrelsen. Jeg må gjøre et valg i mengden av litteratur som jeg benytter meg av, og jeg kan ikke ta et dypdykk på det nivået som jeg ideelt sett skulle ønske på grunn av tidsbegrensningen og størrelsen på masteroppgaven. Jeg vil derfor gi et overblikk over suverenitetsspørsmål, sikkerhetspolitikk (der grensepolitikk er med), og kort om russisk og kinesisk historie med tanke på deres naboforhold og politiske forutsetninger. Oppgavens teoretiske rammeverk og metodiske tilnærming vil bli belyst. Deretter ønsker jeg å ta for meg analysen som har sin basis i min problemstilling, *om det eksisterer en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ på grunn av en stor kinesisk tilstedeværelse*, og i så fall hva dette måtte innebære med bruken av mitt litteraturutvalg. Gjennom min analyse vil jeg bruke mitt teoretiske rammeverk for å belyse ulike perspektiver for å kunne besvare problemstillingen min.

Med tanke på mitt valg av oppgave er jeg oppmerksom på at jeg selv har et vestlig perspektiv på oppgaven på grunn av min egen bakgrunn. Litteraturen som jeg har benyttet meg av er på skandinavisk og engelsk. Jeg vil allikevel etterstrebe å være så politisk nøytral som det lar seg gjøre på tross av vestlige kilder og mitt personlige politiske ståsted. Det er viktig å huske på at vi alle er formet av vår egen opprinnelse (Kjeldstadli 1999: 19).

1.2 Kart

Kart 1: (Doyle 2007).

Kartet viser Øst-Europa og Asia. Det er det østlige grenseområdet mellom Russland og Kina og regionen det RFØ som oppgaven handler om.

Kart 2: (Wikitravel 2017). Kartet viser regionen det RFØ.

1.3 Oppgavens oppbygning

Kapittel 1: *Introduksjon* av oppgaven består av problemstillingen, forskningsspørsmålene, avgrensning av problemstillingen, to kart, oppgavens oppbygning og begrepsavklaringer av begrepene suverenitet og sikkerhetspolitikk.

Kapittel 2: *Den historiske bakgrunnen* tar for seg den kinesiske immigrasjonen til det RFØ, sikkerhetspolitikken, suvereniteten og territoriell makt i regionen.

Kapittel 3: *Det teoretiske rammeverket* redegjør for IP-teori, realisme med begrepene suverenitet og maktbalanse og liberalisme med begrepene frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring. Etter hver enkelt teori vil jeg fremstille hypoteser som passer til de utvalgte begrepene og selvsagt oppgavens problemstilling. Hypotesen skal testes ut i analysekapittelet.

Kapittel 4: *Den metodiske tilnærmingen* består av redegjørelse av forskningsdesignet og avgrensinger, hovedmetoden casestudiet, av casene Russland (hovedcase) og Kina (bicaase). Deretter dokumentanalyse og litteraturgjennomgang, begrepene validitet og reliabilitet og en kildekritisk tilnærming.

Kapittel 5: *Analysen* er fra årene 1991 frem til 2014. Forskningsspørsmålene er delt opp i underkapitler for en klarere besvarelse på problemstillingen. De teoretiske perspektivene som blir benyttet i analysedelen er både realisme (suverenitet og maktbalanse) og liberalisme (frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring). Redegjørelsen av empirien vil bli gjort samtidig med den teoretiske diskusjonen rundt empirien. De utvalgte teoretiske hypotesene vil bli bekreftet eller avkreftet på bakgrunn av de empiriske funnene i analysen. Deretter vil predikeringen i «Veien fremover» bli belyst empirisk og med de utvalgte teoretiske begrepene. Predikeringen er fra året 2017 og fremover, og derfor blir ikke hypotesene testet i denne delen av analysen.

Kapittel 6: *Avslutningen* vil gi en kortfattet oppsummering av analysen og de empiriske funnene. Avslutningen vil på bakgrunn av de empiriske funnene konkludere med om det eksisterer en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse.

1.4 Hva er suverenitet?

«The principle of state sovereignty did not appear out of thin air. It embodies an historically specific account of the ethnical possibility in the form of an answer to questions about the nature and location of political community» (Vaughan-Williams 2012: 53).

Suverenitetsbegrepet har sin opprinnelse fra 1600-1700-tallet gjennom filosofene Jean Bodin og Thomas Hobbes. Begrepet kan forstås ut ifra to synspunkter. Den første er en forståelse av at staten er uavhengig utad, og den andre er forståelsen av en sterk myndighet og et sterkt rettssystem innad. En stat er suveren når den er konstitusjonelt uavhengig og anerkjennes som en selvstendig stat av andre stater i verden (Østerud 2007: 271-272). Det er artikkel 2, paragraf 4 til FN som fungerer som internasjonal lovgivning for å beskytte staters suverenitet over et gitt territorium (United Nations 2016).

Max Weber sin definisjon av en stat er, *«a human community that (successfully) claims the monopoly of the legitimate use of force within a given territory»* (Weber 1948 [1919]: 78). Rob Walker argumenterte for at statsuverenitet er en fastsatt avgrensning av livet på innsiden og utsiden av grensen (Walker 1993: 62). Det at en stat har suverenitet betyr nødvendigvis ikke at staten har full kontroll, men at staten har rettighetene på det avgrensede området. I tillegg er det viktig å legge til at suvereniteten nødvendigvis ikke trenger å være absolutt. Statens makt kan fordeles på overnasjonale organisasjoner, sentrale og provinsielle organer mm. (Østerud 2007: 271-272).

Det er et nært forhold mellom suverenitet, statsgrenser, territorium, voldmonopol, autoritet, og makt, som igjen påvirker befolkningens hverdag gjennom lovgivning, statsborgerskap og sikkerheten til staten og derav folket. En stats suverenitet handler om å skape stabilitet og permanente begrensninger (Vaughan-Williams 2012: 155-156).

Suverenitet handler også om å ha en støttende struktur, og en styrende myndighet. Det som skjer på innsiden i en stat påvirker det som skjer på utsiden, altså sikkerheten til en stat og forholdet mellom stater. Statsgrenser anses som å være et symbol for begrensningene på suvereniteten og makten som staten mangler på den geografiske yttersiden til den territorielle statsgrensen. Makten som staten har på sin side av grensen kalles altså for suverenitet. Territorielle statsgrenser anses for å være begrensningene for en stats suverenitet (Vaughan-

Williams 2012: 14 og 40-54). Hvis statens territorium er omstridt vil da staten ha omstridt suverenitet (Østerud 2007: 271-272).

1.5 Hva er sikkerhetspolitikk?

Sikkerhetspolitikk kan forstås som, «*en sammenfattende betegnelse på de politiske aktiviteter som en stat utfører for å kunne virkeliggjøre sine målsettinger også i situasjoner der den står overfor trusler fra andre aktører, spesielt fra andre stater, i det internasjonale systemet*» (Østerud 2012: 257). Forståelsen av en slik definisjon handler om at en stat skal møte de truslene som oppstår gjennom avskrekking, men også minske risikoen for at staten havner i slike situasjoner gjennom avspenning. Det hele handler om at staten må forholde seg til det globale politiske bildet gjennom tiltak og politiske aktiviteter som bunner i at andre staters makt i stor grad er avgjørende for deres egen sikkerhetspolitiske situasjon. Staten må forholde seg til spørsmål angående krig og fred gjennom sikkerhetspolitiske føringer for å redusere de ytre truslene og beskytte statens befolkning på innsiden av den suverene staten. Statens sikkerhetspolitiske valg skal avverge angrep fra mulige fiender, forsvare staten hvis et angrep inntreffer, og håndtere og avvise press fra andre stater (Hovi og Malnes 2007: 89-107).

Disiplinen IP har en sikkerhetspolitisk orientering angående grensespørsmål mellom stater. Begreper slik som territorium, makt, suverenitet, autoritet anvendes innenfor IP. Grensepolitikk er en viktig del av globale sikkerhetspolitiske forhold mellom stater. En grense er altså det geografiske ytterpunktet som en suveren stat ønsker å beskytte. Konseptet grenser er å finne ut av hvem og hvor fienden er, beskytte befolkningen på innsiden av grensen mot de på yttersiden. Samtidig er det viktig ikke bare å forstå en territoriell grense som kun en beskyttelse mot de på utsiden, men også som en stabilisering og utvikling av de på innsiden (Vaughan-Williams 2012: 44, 3, 1, 22, 130, 55-66, 135, 153-156). I "Social Theory of International Politics" (1999) hevder Alexander Wendt at, «*the construction of state boundaries is never a finished affair, even if it becomes unproblematic in some cases*» (Wendt 1999: 213).

Nasjonal og internasjonal politikk har i nyere tid gått inn i hverandre (Vaughan-Williams 2012: 57), på lik linje som at forsvars, utenriks, - og sikkerhetspolitikk har til dels de samme politiske målsetningene med å skulle beskytte statens befolkning og relasjonene mellom stater på tvers av grenser (Østerud 2012: 257). Sikkerhetspolitikk er virksom på ulike nivåer slik som nasjonal sikkerhetspolitikk, regional sikkerhetspolitikk og global sikkerhetspolitikk. I tillegg vil

politikken påvirkes av en stats makt og posisjon i det internasjonale systemet (Hovi og Malnes 2007: 102-104).

Sikkerhetspolitikkbegrepet har i nyere tid rettet et økende fokus mot å utvide begrepets betydning til også å innbefatte individets trygghet, og internasjonal fred, i tillegg til den tradisjonelle tankegangen om å beskytte staten. Det er av forskere blitt foreslått å skille mellom statens og samfunnets sikkerhet. I denne sammenhengen har staten suveren makt mens samfunnet omhandler nasjonens identitet. Bakgrunnen for en slik forståelse er samfunnet som til stadighet har blitt truet av innvandring, mobilitet og en massekultur. En slik forståelse handler altså om å verne om nasjonen på lik linje med staten. En samlet forståelse av den politiske føringen er at «*sikkerhetspolitikk er hva aktørene gjør den til*» (Østerud 2012: 257). Sikkerhetspolitikk kan dermed handle om «*[...] hva den skal beskytte mot*», eller «*[...] hva den skal beskytte*». Alle staters sikkerhetspolitiske strategier og utfordringer er ulike (Hovi og Malnes 2007: 103 og 138). Med disse to IP-begrepene i bakhode vil jeg finne ut svaret på min problemstilling.

2 Den historiske bakgrunnen

Dette kapitlet skal gi leseren et kortfattet deskriptivt overblikk over den historiske bakgrunnen på forholdet mellom Russland og Kina i det RFØ. På bakgrunn av min bachelorgrad i historie ønsker jeg å trekke historiefaget inn i denne statsvitenskapelige masteroppgaven. Jeg vil hevde at vi alle må ha grunnleggende historiske kunnskaper for å kunne forstå og analysere ulike politiske prosesser i samfunnet (Kjeldstadli 1999: 112). Russland og Kinas grenseforhold blir påvirket av områdets tidligere historie (Korolev 2015: 309).

2.1 Kinesisk immigrasjon til «Det russiske Fjerne Østen»

Fra 1858-1860 pågikk det politiske diskusjoner mellom Russland og Kina angående det territoriale området på den venstre siden av Amurelven og den høyre siden av Ussurielven. Det territoriet som Kina tidligere hadde hatt suverenitet over ble overtatt av Russland i 1858. I dette området var det den gang et fåtall med urbefolkningsbakgrunn og flere tusen kinesere. På grunn av Russlands behov for å utvikle denne regionen ble nå russerne avhengig av og ønsket kinesisk arbeidskraft på grunn av den allerede kinesiske tilstedeværelsen i regionen (Garnett 2000: 353-354; Balzer and Repnikova 2010: 6).

Den kinesiske innvandringen startet så tidlig som på 1860-tallet etter de territoriale endringene. Kinesere flyktet fra Kina på grunn av datidens lovgivning og bedre muligheter i det underutviklede området på russisk side. Naturressurser slik som jakt, fiske, jordbruk og handel fristet kinesere til å søke lykken i regionen. Noen kinesere ble sesongarbeidere, mens andre bosatte seg permanent i området. Grunnen til at det var så lett å dra over grensen til Russland på denne tiden var den åpne grensen og manglende grensekontroller. Den russiske tsaren ønsket en rask utvikling i området og satte derfor pris på den kinesiske innvandringen. De kinesiske innvandrerne ble sett på som en positiv del av utviklingen av regionen, og derfor fikk de tillatelse til å bosette seg, samt skattefritak (Alexeeva 2008: 21). Tall fra 1897 viser at det befant seg rundt 41 000 kinesere i det RFØ av de 57 000 kineserne som oppholdt seg i hele Russland på slutten av 1800-tallet (Garnett 2000: 353-354; Alexeeva 2008: 21-24).

I denne perioden gikk den økonomiske utviklingen svært hurtig i regionen. Grunnen til den store arbeidsetterspørselen var den Trans-Sibiriske-jernbanen, havnen i Vladivostok, samt gruvedrift. Den russiske arbeidskraften var ikke stor nok til å dekke etterspørselen, og derfor

ble kinesisk arbeidskraft en stor del av de store russiske prosjektene. Arbeidsinnvandringen var årsaken til den kraftige oppblomstringen av kinesiske samfunn, som igjen ble til kinesiske landsbyer på slutten av 1800-tallet (Alexeeva 2008: 21-24).

På starten av 1900-tallet var fortsatt den kinesiske arbeidsinnvandringen svært høy (Kireev 2016: 70). Russiske storbønder ansatte kinesere som jordbruksarbeidere og innen serviceyrker i byene. Det har blitt hevdet at det var rundt 200 000 til 250 000 kinesere i sørøst-Russland i 1910 (Alexeeva 2008: 22). Etter 1910 minsket antallet kinesere i det RFØ på grunn av nye russiske lover som skulle begrense immigrantenes tilstedeværelse som en sikkerhetspolitisk strategi (Garnett 2000: 354).

Under første verdenskrig (1914-1918) fikk Russland igjen et stort behov for kinesisk arbeidskraft på grunn av at en stor del av den mannlige russiske befolkningen måtte ut i militærtjeneste (Garnett 2000: 355). Igen ble kineserne en viktig del av regionenes utvikling (Alexeeva 2008: 23).

Etter første verdenskrig og under den russiske revolusjonen i 1917 minsket antallet kinesiske innvandrere kraftig. En del av kineserne med revolusjonære sympatier ble en del av den Røde Armé, mens andre måtte bli en del av det russisk militære for å opprettholde kontrollen i regionen (Alexeeva 2008: 24-25). Mange kinesere hadde heller ikke god nok økonomi til å returnere til Kina (Garnett 2000: 355).

Under Sovjettiden stoppet arbeidsinnvandringen opp på grunn av endret politikk i en veldig kaotisk periode. Stalins terror påvirket de kinesiske immigrantene på lik linje med andre minoritetsgrupper. En kommunistisk politikk ble iverksatt med kollektivisering, deportasjoner og statlig kontroll (Nielsen 2012: 87-91). Året 1965 anses som et brudd mellom de to nabostatenes forhold på grunn av at kinesiske myndigheter stoppet diplomatiske relasjoner og dialog mellom statene (Alexeeva 2008: 25).

Først under Gorbatsjov på 1980-tallet med hans politiske reformer glasnost (åpenhet) (Marples 2011: 269) og perestrojka (restrukturering), endret de politiske relasjonene seg i en mer positiv retning (Daniels 1993: 13-15). På grunn av et nytt håp om en bedre økonomisk framtid i Sovjetunionen økte også den kinesiske arbeidsinnvandringen til landet. Det hele handlet om et ønske om en bedre framtid på bakgrunn av mer arbeid og en økonomisk stabilisering i Sovjetunionen (Alexeeva 2008: 31).

Etter den kalde krigens slutt økte arbeidsinnvandringen til Russland nok en gang. Russland gjennomgikk store geografiske, demografiske, politiske, økonomiske og sosiale endringer. For å komme seg på bena igjen åpnet Russland opp for en stor innvandring fra stater i Asia (Alexeeva 2008: 25-32). Periodevis har altså kinesisk immigrasjonen vært en demografisk utfordring for Russland, mens i andre perioder har Russland vært helt avhengig av den kinesiske arbeidskraften for å opprettholde og utvikle sin økonomi i vanskelige perioder (Garnett 2000: 25).

2.2 Sikkerhetspolitikken

På 1880-tallet stoppet de kinesiske innvandringsrettighetene opp i Russland på grunn av den russiske frykten for at kineserne skulle ta over det RFØ nært den sørøstlige grensen. Som en sikkerhetspolitisk strategi nektet russiske myndigheter kinesere å bosette seg i området, men myndighetene hadde ikke kapasitet til å kontrollere det kinesiske samfunnet på russisk jord. På tross av en slik mangel på kontroll ble likevel de russiske ressursene utnyttet av kinesiske immigranter. Den kinesiske Aiguntraktaten av 1858 svekket russiske myndigheters kontroll i regionen. Grunnen var at traktaten ga kinesere immunitet fra det russiske lovverket. Altså ble kinesere som begikk lovbrudd på russisk jord sendt til Kina der de ble stilt for retten. Bakgrunnen for en slik kinesisk politikk var et kinesisk synspunkt om at regionen egentlig tilhørte Kina (Alexeeva 2008: 20).

På slutten av 1880-tallet foregikk det en videre etablering av kinesiske bosettinger på russisk jord. Innbyggerne benyttet nå kinesisk lovgivning, og de fulgte de politiske retningslinjene til myndighetene i Kina. De kinesiske arbeidsinnvandrerne ble ansett for å være det politiske bindeleddet mellom russiske og kinesiske myndigheter, og de fikk rollen som mellommenn for de to statene. Arbeiderne brukte sin politiske makt til sin fordel for å beskytte sine egne rettigheter og interesser. Disse kinesiske grupperingene dannet en form for institusjoner som samlet de politiske interessene som omhandlet økonomiske spørsmål. Med en slik form for kinesisk kontroll i regionen ble russiske myndigheter helt nøytralisert og hadde nå mistet den politiske kontrollen. For få tilbake kontroll på situasjonen iverksatte derfor den russiske tsaren nye lover som fratok innvandrerne muligheten til å leie land av etniske russere, og lover for russere mot å kjøpe utenlandsk arbeidskraft. Russerne i regionen hadde på dette tidspunktet et negativt syn på immigrantene. Etter denne sikkerhetspolitiske skjerpelsen minsket antallet kinesere i det RFØ (Alexeeva 2008: 21-23). I tillegg støttet russiske myndigheter en

innenlandsk immigrasjon på rundt 2 millioner mennesker i perioden 1906-1914 for å utvikle regionen og for å unngå en mer demografisk skjev utvikling (Garnett 2000: 24).

Under første verdenskrig (1914-1918) økte igjen den kinesiske innvandringen på grunn av det russiske behovet for arbeidskraft (Garnett 2000: 355). For å opprettholde kontrollen forsøkte de russiske myndighetene å gi etniske russere flere rettigheter i regionen enn det kineserne hadde. Konsekvensen med en slik favorisering av russere ble økte antall av russiske bosettinger. De nyinnflyttede russerne følte en stor geopolitisk og militær trussel på grunn av de kinesiske innvandrerne. Myndighetene fortsatte å endre lovverket slik at det skulle bli enda vanskeligere for kineserne å komme inn i Russland. Samtidig måtte russiske myndigheter balansere lovgivningen slik at den ikke stoppet opp flyten av arbeidsinnvandringen. Russland var helt avhengig av den kinesiske arbeidskraften (Alexeeva 2008: 24-25).

Under Stalintiden minsket som nevnt den kinesiske innvandringen kraftig. Stalin ønsket å styrke Sovjetunionens grenseforsvar og grensepolitikk for å få bukt med fraværet av sovjetisk grensekontroll (Nielsen 2012: 57, 15-23, 255-257). Det RFØ ble trukket inn i Stalins utrensninger i 1937 (Lukin 1998: 825). Alle de som han anså som en fare for han selv og staten skulle registreres, fengsles og i verste fall henrettes. Regionale myndigheter, slik som de i det RFØ måtte delta i operasjonen ved å foreslå tall på hvor mange mennesker som skulle henrettes i deres region. Deretter ble det fastsatt kvoter i de ulike regionene på bakgrunn av hvilket område de mente interne fiender var størst (Nielsen 2012: 57, 15-23, 255-257).

I tillegg foregikk det en territoriell konflikt mellom Sovjetunionen og Kina om Amur, Ussuri og Argunelven på 1960-tallet, som endte med sammenstøt på Damanskii øyene i 1969 (Thornton and Ziegler 2002: 4). Grensekonflikten mellom Sovjetunionen og Kina oppsto på grunn av at begge partene mobiliserte militært i alt for stor grad langs deres felles grense. Sovjetunionen vurderte til og med å bruke atomvåpen for å ødelegge Kinas atomvåpenprogram. Forholdet var kjølig helt fra 1970-tallet og frem mot 80-tallet. Konflikten endte med at Kina ønsket å få på plass nye handels- og økonomiske reformer. Mikhail Gorbatsjov ble nøkkelpersonen som klarte å bryte det kalde forholdet mellom Sovjetunionen og Kina. Han mente at det var viktig for Sovjetunionen å ha et godt forhold til alle sine nabostater. I 1986 tok Gorbatsjov opp de daværende grenseutfordringene med Kina, som ønsket mindre kontroller på grensen (Brenton 2013: 235-236).

Etter den kalde krigen endret Russlands sikkerhetspolitikk seg mot et mindre fokus på eksterne trusler enn tidligere. Økonomiske problemstillinger fikk i økende grad stor betydning for den russiske sikkerhetspolitikken (Meyer 1994-1995: 496). Russland måtte igjen åpne for en økende arbeidsinnvandring for å stabilisere og utvikle den russiske økonomien i regionen (Garnett 2000: 19). For å bevare den politiske kontrollen på innvandringen fokuserte myndighetene i større grad enn tidligere på integrasjon inn i det russiske samfunnet. Det politiske synet på de kinesiske innvandrerne hadde endret seg til en forståelse av at staten virkelig trengte denne arbeidskraften, men at en slik immigrasjonsstrøm også måtte observeres og kontrolleres (Alexeeva 2008: 25).

Bakgrunnen for den store immigrasjonen til sørøst-Russland fra Kina var de økonomiske mulighetene i RFØ. Det har også blitt hevdet at immigrasjonen fra Kina var en økonomisk strategi fra Kinas side for å videreutvikle sin økonomi og bedre forholdet til nabolandene (Garnett 2000: 22). Mobilitet over grensen mellom Russland og Kina har vært og er fortsatt en viktig del av det kinesiske samfunnet på begge sidene av grensen (Alexeeva 2008: 30-32).

2.3 Suverenitet og territoriell makt

Den historiske bakgrunnen til den kinesiske immigrasjonen har dype historiske røtter og har vært veldig komplisert og uoversiktlig. De to nabostatene har vært bundet sammen gjennom sterke økonomiske relasjoner opp gjennom historien (Alexeeva 2008: 31). Immigrasjonen til det RFØ har utfordret Russlands suverenitet og territoriale makt i regionen. Frykten for at kineserne skal komme med territoriale krav i det RFØ, har vært en reel virkelighetsoppfatning i regionen (Kaczmarek 2015: 76 og 50). Spesielt etter grensekonflikten mellom Sovjetunionen og Kina i 1969, der Kina kom med territoriale krav om sovjetisk territorium, har frykten vært økende for at dette kunne komme til å skje igjen (Garnett 2000: 133).

Det RFØ har vært til dels isolert fra resten av Russland (Kuhrt 2012: 471; Menon 1997: 107). Under Sovjetunionen fikk det RFØ subsidier fra Moskva, og dette var også en av årsakene til at det RFØ var en spesielt sårbar region etter Sovjetunionens fall i 1991 (Garnett 2000: 19). De lokale russiske myndighetene i det RFØ har gjennom historien forsøkt å stabilisere og få kontroll over regionen, samtidig som de har forsøkt å opprettholde samarbeidsrelasjonen med Kina. Russland og Kina er sammenkoblet gjennom historiske og økonomiske bindinger som er helt avgjørende for regionens utvikling (Alexeeva 2008: 20-31).

Sovjetunionens fall endret også Russlands interne maktforhold, fra å være en sentralisert makt under Sovjetunionen, til et mer desentralisert styre (Garnett 2000: 5). I nyere tid etter at Putin ble Russlands statsminister i 1999 og deretter president i 2000, har Russlands makt og politikk på nytt blitt mer sentralisert (Jørgensen og Hønneland 2013: 44-70). Russland har vært og er fortsatt en stor, pluralistisk og mangfoldig stat, og dette medfører myndighets- og kontrollutfordringer. Russlands desentralisering har til tider vært så kraftig at det kunne ha fått store konsekvenser for regionen det RFØ (Garnett 2000: 5 og 192).

Russlands store areal og periodevis desentraliserte maktutøvelse, har altså skapt utfordringer for landets myndighetsutøvelse og kontroll opp gjennom historien. Russland har et totalareal på ca. 17 millioner kvadratkilometer (Globalis 2017), og har ca. 143 millioner innbyggere (World Bank 2016). Landet har 160 etniske folkegrupper og er i 11 tidssoner (Jørgensen og Hønneland 2013: 142). En stat på denne størrelsen vil ha utfordringer når det kommer til statlig myndighetsutøvelse og kontroll i periferien. Den russiske periferien har sine egne identiteter, oppfatninger mm. og derav meninger hvordan regionale- og lokale samfunn burde styres av de russiske myndighetene i Moskva (Rochlitz mfl. 2015: 421). Det er en stor geografisk og mental avstand mellom det RFØ og myndighetene i Moskva (Garnett 2000: 19).

Vi kan med den historiske bakgrunnen i minnet rette blikket fremover i oppgaven med regionens historie som et bakteppe for vår forståelse av det RFØ. Immigrasjonen fra Kina er som nevnt ovenfor ikke et nytt fenomen, men har pågått i flere hundre år (Alexeeva 2008: 31). I tillegg har både Russlands og Kinas posisjon i det internasjonale systemet endret seg siden den kalde krigens slutt. Etter den kalde krigen var Russland både svakere og økonomisk dårligere stilt enn sin asiatiske nabo i sørøst, Kina (Garnett 2000: 42). Dette skulle komme til å bli et viktig poeng i den videre utviklingen i regionen.

2.4 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg beskrevet det historiske forholdet mellom Russland og Kina på det statlige plan, grenseforholdet, og i det RFØ. Forholdet mellom Russland/Sovjetunionen og Kina viser et økt samarbeidsfokus under og etter den kalde krigen, på grunn av den russiske og kinesiske fronten mot Vesten. Immigrasjonen er blitt belyst for å kunne vise leseren at dette ikke er et nytt fenomen, men at den har eksistert lenge. Sikkerhetspolitikken mellom nabostatene har historisk sett gått i bølger på grunn av vekslende behov for økonomisk vekst

og utvikling, og behovet for økt arbeidskraft fra Kina. Russlands suverenitet og territorielle makt over RFØ har endret seg i takt med staten. Russland har periodevis hatt en sentralisert styreform og i andre perioder har den vært desentralisert. Dette har påvirket de sentrale myndigheters kontroll og maktutøvelse i regionen RFØ, Russlands periferi (Alexeeva 2008: 20-31; Garnett 2000: 5 og 192).

3 Teoretisk rammeverk

Oppgavens problemstilling er; *Eksisterer det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse?*

Det teoretiske rammeverket skal brukes som et redskap i analysekapittelet for å forklare hva fagdisiplinen har å si om fenomenet for derigjennom å kunne besvare oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Forholdet mellom empiri og teori er helt avgjørende for oppgavens kvalitet, og skal være forklarende for utvalgte nøkkelementer i casene (Andersen 2013: 40 og 146).

Internasjonal politisk teori (IP-teori) skal gi ulike perspektiver på IP. De teoretiske utfordringene er at disiplinen IP er kompleks og stadig under endring. IP-teoriene forsøker å gi forklaringer på hvordan og hvorfor IP er slik som den er. De forsøker å gi leseren perspektiver på hvordan verden er, og belyse sammenhengen mellom teori og politikk. Teoriene er ment som et redskap for å kunne forstå det internasjonale systemet, både i en deskriptiv og normativ forstand. Det er i liten grad noen teoretisk konsensus, men teoriene bygger på omfatninger som er med på å forme gårdagens og dagens politiske beslutninger (Hovi og Malnes 2007: 373-374).

Det er viktig å forstå at teoretikerne innenfor de ulike teoretiske tilnærmingene også har forskjellige oppfatninger av hva teoriene innebærer (Wæver 1992: 17). Teoriene blir brukt som et redskap for kunne fremskape ulike perspektiver for dermed å kunne forstå, redegjøre og analysere empiri. Teoriene blir i tillegg brukt for å strukturere og guide leseren gjennom ulike teoretiske perspektiver ved å sette teoriens antakelser opp mot de empiriske funnene (Savigny and Marsden 2011: 5 og 19). Realisme og liberalisme er de to utvalgte statsvitenskapelige teoriene som ligger til grunn for min analyse av det russisk-kinesiske forholdet i det RFØ.

Kapittel 1. med dens begrepsavklaring tar for seg relevante begreper som er avgjørende for min analyse med bruk av teoriene *realisme* og *liberalisme*. Begrepene viser i hovedsak til en realistisk tilnærming hvor vi anser staten som den viktigste aktøren (Wæver 1992: 65). Liberalismens forståelse av begrepsavklaringen endrer begrepens betydning ved at andre aktører enn selve staten også er relevante (Mises 2005 [1927]: 23-24).

Kapittel 2. tar for seg oppgavens historiske bakgrunn som får helt ulike betydninger hvis de blir satt inn i en teoretisk kontekst med en henholdsvis realistisk og liberalistisk tilnærming.

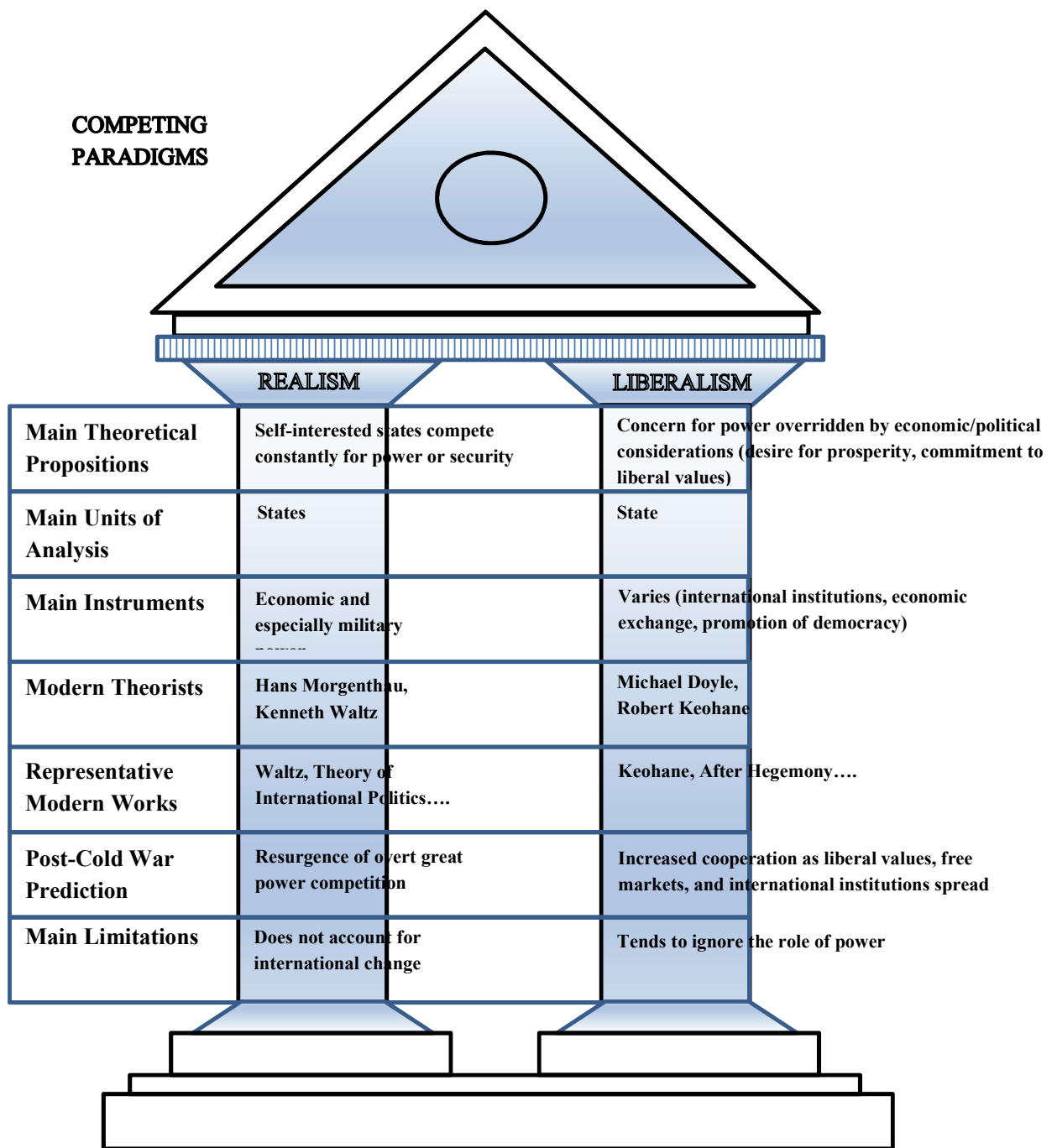

Territoriell suverenitet og kontroll er helt avgjørende i det realistiske perspektivet. Den liberalistiske oppfatningen av immigrasjonen til det RFØ gir en helt annen vikling mot en mer åpen fortolkning der andre aktører enn staten også må belyses. Kapittel 1. og 2. har et deskriptivt preg, men kan også ses i lys av å ha teoretiske elementer innenfor realismen og liberalismen. Teoriene representerer motstridende perspektiver som skal gi ulike teoretiske tilnærminger til min analyse (Savigny and Marsden 2011: 5 og 19). *Realismen* er i oppgaven ment å være et analyseredskap for å kunne forstå maktforholdet mellom Russland og Kina. *Liberalismen* derimot, skal brukes for å analysere handelsvirksomhetene mellom statene. Mitt teoretiske rammeverk er ment å gi forklaring(er) på *hvorfor* endringer finner sted med empiriens redegjørelse som bakgrunn (Andersen 2013: 25).

Som nevnt ovenfor vil den realistiske tilnærmingen bli brukt som et analyseredskap for å kunne forstå maktrelasjonene mellom Russland og Kina innen den avgrensede tidsrammen fra 1991 frem til 2014, og predikeringen etter 2017. Jeg skal ved å bruke realismen analysere om det eksisterer en russisk frykt i det RFØ på grunn av en sterk kinesisk tilstedeværelse i området. Forskningsspørsmålene viser til om det er en statlig og regional russisk frykt for kinesisk snikkolonisering av regionen og påfølgende formelle territoriale krav fra Kina. Her vil realisme være svært aktuell for å kunne besvare oppgavens problemstilling og forskningsspørsmålene. Jeg vil ta for meg begreper innenfor realismen slik som suverenitet og maktbalanse. Det er viktig å legge til at staters territoriale størrelse, geografiske beliggenhet, militære kapabilitet, ressurser og økonomi er svært avgjørende for en stats internasjonale posisjon og derav globale makt (Goldstein and Pevehouse 2014: 112-113). Den liberalistiske tilnærmingen vil jeg i hovedsak bruke for å kunne analysere samarbeid og handel i det RFØ med fokus på økonomisk og demografisk utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse i regionen. Her vil jeg ta for meg begreper slik som frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring. Forskningsspørsmålene som er nevnt tidligere kan besvares med en teoretisk diskusjon på tvers av teoriene. Det siste forskningsspørsmålet er hvordan statenes økonomiske relasjon påvirker det RFØ, og vil bli analysert både med en realistisk og en liberalistisk tilnærming, men der liberalismen vil veie tyngst.

Jeg skal redegjøre for teoriens grunnleggende antakelser ved å referere til noen utvalgte klassiske teoretikere og til innføringslitteratur. Deretter vil jeg koble mine utvalgte teorier sammen med mine hypoteser som er nøkkelementene i casene mine. I starten av hvert underkapittel i analysen skal jeg forklare funnene av hypotesetestingen på bakgrunn av de

empiriske funnene i analysen. Dette gjør jeg for å gi et overblikk over de valgte teoriene som jeg mener passer best til å analysere mine utvalgte caser, for der igjen å kunne besvare problemstillingen.

Figur 1: (Walt 1998: 38). Beskrivelse av teoriene realisme og liberalisme.

3.1 Realisme

«You know as well as we do that, when these matters are discussed by practical people, the standard of justice depends on the equality of power to compel and that in fact the strong do what they have the power to do and the weak accept what they have to accept» (Thucydides 1954: 360).

Realismen har en statssentrert tilnærming, som vil si at stater er aktørene, og teorien handler om stat-til-stat-relasjoner og maktforhold (Wæver 1992: 65). Det russisk-kinesiske forholdet kan ses med et realistisk perspektiv på bakgrunn av statlige konflikter, økte grensekontroller og stengte statsgrenser på bakgrunn av statens sikkerhetspolitiske føringer for å beskytte sin suverenitet gjennom en strengere grensepolitikk (Alexeeva 2008: 20-32). I realismen har det internasjonale system et fravær av en overordnet myndighet som gjør at systemet er anarkisk. Statenes samhandling med hverandre påvirkes ikke direkte av det anarkiske internasjonale systemet, men av staters ulike egenskaper, slik som makt og posisjon. Staten oppfattes å ha menneskelige egenskaper som påvirker deres politiske føringer (Viotti and Kauppi 2010: 42-77). De klassiske teoretikerne Hans Morgenthau og Reinhold Niebuhr, mente at stater ønsker å dominere hverandre og at dette er grunnen til krig (Walt 1998: 31). Teoretiker Thomas Hobbes argumenterte med at det internasjonale system har noen fellestrekk med naturtilstanden, der det er alles krig mot alle, på grunn av at det fortsatt finnes krig i verden (Malnes og Midgaard 2009: 91). Mennesker som ikke har noen felles overordnet makt lever i tilstanden krig fordi alle står imot hverandre (Hobbes 2012 [1651]: 131). Realistene mener at de ser verden gjennom empiriske observasjoner (Savigny and Marsden 2011: 72), og mener at staten er den sentrale aktøren som handler på bakgrunn av egeninteresse og ønske om å maksimere egen makt (Viotti and Kauppi 2010: 42-77). Teoretikeren Jean-Jacques Rousseau i «The State of War», argumenterte med at staters natur er å ville ekspandere på bakgrunn av frykt eller ambisjoner (Rousseau 1970 [1712-1778]: 170). Her vil realismen være svært relevant som analyseredskap for å kunne diskutere om det eksisterer en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ. Niccolò Machiavelli mente at det viktigste av alt var at myndighetene i en stat sikret populasjonens trygghet og stabilitet, og beskytter dem mot ytre fiender. En innsiktsfull og sterk ledelse ville være avgjørende for statens fremtid (Machiavelli 2007 [1532]: 215). Hans Morgenthau, mente at IP handler om å kjempe om makt. Politisk makt er ifølge Morgenthau en relasjon mellom to aktører, hvor den ene aktøren påvirker, mens den andre blir påvirket (Morgenthau 1973 [1948]:

27-28). En stats makt anses i realismen å være grunnvilkårene i det internasjonale systemet (Hovi og Malnes 2007: 88).

Realismen bruker historiens lange erfaringer for å kunne tilegne seg teoretisk kunnskap, og anser staten for å være rasjonell (Wæver 1992: 11, 8 og 41). Militær kapabilitet er det viktigste for en stat for at den skal overleve i det internasjonale system. Realismen mener at innenriks og utenrikspolitikk må adskilles. Teoretikerne mener at statens overlevelse på bakgrunn av dens kapabilitet er helt avgjørende for å utvikle statens innenrikspolitikk (Savigny and Marsden 2011: 49-51). Realismen ser politikk som «high» og «low» politikk i form av militæret og sikkerhetspolitikk på den ene siden, og sosiale og økonomiske spørsmål på den andre siden (Hovi og Malnes 2007: 42). Gjennom oppgaven vil disse elementene vise seg å kunne påvirke hverandre.

Realismen som teori har fem ulike grunnoppfatninger (Wæver 1992: 42-47). *Menneskesynet* er at individer er onde, egoistiske og ønsker makt (Reinhold Niebuhr og Hans J. Morgenthau). Dette kan forstås innenfor det realistiske perspektivet som et ønske om å maksimere sin egen makt uavhengig av hvordan det kan komme til å påvirke andre stater (Morgenthau 1948²: 4-8). *Determinismen* (gjentakelsene) i teorien betyr at vi kan bruke historien til å kunne forstå hvordan fremtiden kommer til å arte seg gjennom atferd slik som krig, maktbalanse (se 3.1.2) og allianser med en logisk, realistisk oppfatning. Ved å se på historien og historiens brudd, kan vi se at stater er brutale og at krig er en gjenganger. Historien *gjentar seg* i form av en slags forutbestemt skjebne (Martin Wight). *Strukturelt* er realismen av den oppfatning at det internasjonale systemet er anarkisk, der alle aktørene passer på sine egne interesser først (Herz og Waltz). Her vil en interessekonflikt mellom Russland og Kina i det RFØ være relevant med et realistisk perspektiv. Den siste grunnoppfatningen er *erkjennelsespesimisme*, som er en oppfatning om at det er umulig å få helt sikker kunnskap innenfor IP på bakgrunn av historiske faktorer (Kissingers) (Wæver 1992: 42-47).

3.1.1 Suverenitet

Det realistiske begrepet suverenitet (se definisjon 1.4) vil i denne oppgaven bety Russlands suverenitet over territoriet det RFØ. Russland med sitt store territorium har mange regioner med regionale myndighetsutøvere som har ansvar for å iverksette sentrale myndigheters politikk. Disse må følge sentrale politiske føringer samtidig som at de må ta stilling til regionale

ulikheter og utfordringer (Garnett 2000: 203). Suverenitet anses for å være sterkere under et sentralisert styre enn under et desentralisert styre på grunn av mindre kontroll og mindre effektivitet under et desentralisert styre (Morgentau 1948¹: 343). Staten skal beskytte sikkerheten til sin populasjon (Hobbes 2012 [1651]: 173). I følge teoretiker Jean-Jacques Rousseau, er suverenitet en utøvelse av allmenviljen i samfunnet, og kan bare eksistere når samfunnsmedlemmene står samlet. Staten må sikre sin eksistens ved maktbruk som gavner staten som helhet (Rousseau 2001 [1762]: 27-31).

Innenfor realismen blir staten ansett for å være enhetlig, rasjonell, autonom og suveren. Realismen mener at bare en stat kan ha suverenitet over et gitt territorium. Staten kan forplikte seg til for eksempel å følge folkeretten og andre internasjonale avtaler, men dette påvirker ikke statens suverenitet så lenge statens egne lover og regler ikke blir krenket. Realismen mener at suvereniteten til en stat ikke blir krenket hvis en annen stat går inn i dens avgrensede territorium for å hjelpe å opprettholde lover for den suverene staten (Goldstein and Pevehouse 2014: 251). Her står begrepet responsibility to protect (R2P) helt sentralt (Dahl-Eriksen 2016: 123-124). Suverenitetsprinsippet er ikke like viktig innenfor realismen som staters relative styrke er i det internasjonale system. Her er begrepet «suveren likhet» gjeldende, og suveren annerkjennelse i det internasjonale system. Realismens strukturelle grunnoppfatning bunner i statens hierarkiske plassering der suverenitet handler om maktfordeling og posisjon mellom stater (Wæver 1992: 50-60). Kinas økonomiske vekst (se 5.4.1) og et endret internasjonalt system (se 5.5.3) representerer en slik oppfatning. En stat kan ha suverenitet over et gitt territorium uavhengig av områdets størrelse, størrelsen på populasjonen og statens maktposisjon (Morgenthau 1948¹: 346).

En stat legitimerer sin statlige suverenitet ved å ha kontroll på sin innenrikspolitikk (Savigny and Marsden 2011: 177). I følge Thomas Hobbes vet den suverene staten best hva som må til for å beskytte sin befolkning (Hobbes 2012 [1651]: 183-185). Realismen mener at statens viktigste målsetting er å opprettholde og beskytte sitt territorium med for eksempel grensepolitikk, samt sin politiske uavhengighet og autonomi ved å beskytte sin suverenitet. Vi må her skille mellom intern og ekstern suverenitet. Intern suverenitet er å legitimere sin eksistens overfor sin egen befolkning, og ekstern suverenitet beskriver hvordan suvereniteten skal forstås og opprettholdes utad (Hovi og Malens 2007: 38, 43-44 og 90). Her vil problemstillingen om betydningen av kinesisk tilstedeværelse være gjeldende med oppgavens forskningsspørsmål om en kinesisk snikkolonisering og formelle territorielle krav fra Kina i det

RFØ. Med en realistisk tilnærming må suverene stater i et internasjonalt system kjempe for å opprettholde og bedre sin internasjonale posisjon. Staten står alene som aktør og må sikre sine egne interesser for å kunne overleve i systemet ved å maksimere egen makt (Savigny and Marsden 2011: 177).

Suverenitetsbegrepet er valgt som et realistisk perspektiv for å kunne belyse Russlands grensepolitikk for å beskytte sin suverenitet i regionen. Grensepolitikken til Russland har gått i bølger på bakgrunn av Russlands skiftende økonomiske konjunkturer som til tider har skapt et stort russisk behov for kinesiske arbeidskraft i regionen (Kaczmarek 2015: 22-23). I tillegg vil både intern og ekstern suverenitet være relevante perspektiver med tanke på hvordan Russlands suverenitet i regionen oppfattes av befolkningen i regionen (Garnett 2000: 203-249). Maktfordeling mellom Russland og Kina i det internasjonale systemet vil stå sentralt gjennom oppgavens analysedel.

3.1.2 Maktbalanse

Prinsippet er ment som en forklaring på hvorfor stater kan ha som interesse å ikke havne i en militærkonflikt med en annen stat. Bakgrunnen for et slikt ønske er at ved en militærkonflikt frykter staten at en annen stat skal gjengjelde et angrep, og dette legger en demper på en stats maktambisjoner (Hovi og Malnes 2007: 38). Maktbalanse kan forstås som en refleksjon av realismens anarki (Ross 2006: 360). Maktbalanse kan være stabiliserende, men kan samtidig skape usikkerhet i det internasjonale systemet på grunn av grunnlaget som er i det internasjonale systemet og ikke prinsippet i seg selv. Det hele handler om hvilken form for maktbalanse som blir benyttet og hva som er målsetningen (Morgenthau 1973 [1948]: 167). Staters makt handler om at de er mektige hvis de klarer å påvirke andre stater mer enn de blir påvirket selv. Det som i tillegg gjør en stat mektig er statens kapabilitet (Ross 2006: 356). Denne påvirkes av statens størrelse, økonomi, territorium, geografi, ressurser, militære, teknologi, våpen mm. (Savigny and Marsden 2011: 49 og 204-205). Svakere stater som ikke har muligheten til å påvirke andre stater i den grad som de selv blir påvirket, må balansere sin makt som en politisk strategi. Stater må til enhver tid tilpasse seg det dynamiske internasjonale system for å kunne opprettholde og bedre sin posisjon (Viotti and Kauppi 2010: 42-77).

Begrepet realistisk maktbalanse er relevant for oppgaven på grunn av oppgavens fokus på maktforholdet mellom Russland og Kina langs grensen og i det RFØ. Ved å se på statenes

historiske bakgrunn i regionen har vi fått kunnskap om nabostatenes forhold gjennom en lang tidshorisont. Russland og Kina må til enhver tid forsøke å balansere sin politiske makt i forhold til sin nabostat og i forhold til det internasjonale systemet generelt (Kaczmarek 2015: 23). Etter den kalde krigen endret maktforholdet seg mellom Russland og Kina til Kinas fordel. Kina har i nyere tid hatt en stor økonomisk vekst som har påvirket deres posisjon i det internasjonale systemet (Jacques 2012: 408). I kapitlet, «Veien fremover» vil Kinas endrede posisjon internasjonalt bli nærmere belyst. Med en realistisk teoretisk tilnærming kan en slike endringer skape vansker for partenes maktbalanse og derav regionens utvikling (Kaczmarek 2015: 48).

Maktbalanse er det samme som kapabilitetsbalanse mellom stater som forsøker å maksimere sine egne målsettinger (Waltz 1986: 70-130). Stater forsøker å maksimere sin makt som en sikkerhetspolitisk strategi for å overleve i et anarkisk system der makt og posisjon er det viktigste (Morgenthau 1948²: 3-11 og 179-183). Frykten for at en stat skal gjengjelde et angrep stabiliserer det internasjonale systemet og skaper fred og orden, ifølge realismen (Waltz 1986: 70-130). En statsmakt kan påvirkes av statens geografiske beliggenhet og ressurser. Staten kan ha ulike sikkerhetspolitiske strategier for å opprettholde maktbalansen, som for eksempel kan være isolasjon, nøytralitet, alliansedannelse mm. Maktbalansen har sin opprinnelse i staters frykt for fiender, og derav dannes allianser (Hovi og Malnes 2007: 38-39 og 88). I en maktbalanse er det en part som holder og den andre balanserer. Den som balanserer er nøkkelaktøren i maktbalansen (Morgenthau 1948²: 182-183), og vil i denne sammenhengen være Russland.

Maktbalansebegrepet vil gi forklaringskraft når det kommer til å forstå kapabilitetsbalansen (Ross 2006: 356) mellom Russland og Kina. Det RFØs beliggenhet på grensen mellom Russland og Kina, med store ubebodde områder (Thornton and Ziegler 2002: 35) og store ressurser (Garnett 2000: 19) kan skape en skjevhet i maktbalanseforholdet mellom statene. For å kunne besvare min problemstilling må maktbalansen mellom statene også redegjøres for. Maktbalanse anses for å være en stabiliserende faktor for suverene stater (Morgenthau 1948²: 182-183).

Realistene mener at en politisk avspenning mellom stater kan oppnås gjennom allianser (Wæver 1992: 17). Det hele handler om at stater går sammen i en koalisjon slik at de ikke blir utnyttet av stater som har større makt i det internasjonale systemet enn dem selv, de ønsker å bli oppfattet som større og mektigere enn det de faktisk er. Ofte har slike stater felles interesser,

spesielt innenfor økonomiske spørsmål. Allianser kan være en strategi for å opprettholde maktbalansen (Morgenthau 1948²: 185) mellom Russland og Kina, som vil være sentral i oppgavens analyse på grunn av statenes bilaterale samarbeidsavtaler, og deres strategiske partnerskap. I analysen vil det bli redegjort for det historiske perspektivet på deres samarbeidsrelasjoner, og hvorfor de to nabostatene har et forhold som innenfor academia har blitt kalt for «det strategiske partnerskapet». Det internasjonale systemet har vært avgjørende for både Russlands og Kinas valg av allianser og samarbeidspartnere globalt (Kaczmarski 2015: 116).

Både Russland og Kina har hatt en ganske lik internasjonal tilnærming til andre stater globalt (Kaczmarski 2015: 45). Deres «annerledeshet», og det å bli sett på som «de andre» har påvirket landenes politiske handlingsrom internasjonalt (Waage 1990: 13). Russland og Kina har til dels vært introvert kulturelt og verdimesig. Som en motvekt til vestlig politikk og samarbeid, har Russland og Kina gått sammen i et strategisk partnerskap (se 5.4.2) for å stå sterkere både nasjonalt og i det RFØ (Kaczmarski 2015: 116-130).

3.1.3 Hypoteser

De grunnleggende antakelsene innen realismen som er relevant i denne oppgaven er suverenitetsoppfatningen og maktbalanse. Ut ifra mine utvalgte realistiske antakelser vil jeg trekke problemstillingen frem; *Eksisterer det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse?* Jeg skal bruke realismen til å besvare problemstillingen min ved å dele problemstillingen opp i hypoteser som skal bekreftes eller avkreftes ved bruken av teoriens tilnærming til empirien i min analyse.

Hypoteser med et realistisk perspektiv (se også s. 45):

RH₁: *Russlands størrelse og store geografiske avstander vil skape russisk sikkerhetspolitisk frykt med tanke på suverenitet og kontroll over regionen det RFØ.*

RH₂: *En endret maktbalanse mellom Russland og Kina vil skape russisk sikkerhetspolitisk frykt i regionen.*

3.2 Liberalisme

Etter Sovjetunionens fall i 1991, måtte Russland forholde seg til, og ta del i den liberale politikken og økonomien til Vesten (Tsygankov 2013: 57). Det ble den gang hevdet at den vestlige liberale kapitalismen var, og i framtiden skulle komme til å bli helt dominerende globalt (Fukuyama 1989: 3).

Liberalismen ser viktigheten av andre aktører enn bare staten (Østerud 2007: 152), ved å se på en stat og samfunnsrelasjon (Moravcsik 1997: 513). Hovedaktørene med et liberalistisk perspektiv vil være Russland og Kina, men også andre økonomiske aktører som for eksempel institusjoner og organisasjoner vil være relevante (Mises 2005 [1927]: 23-24). Russland og Kinas forhold i det RFØ vil bli belyst på bakgrunn av et frihandelperspektiv, en liberalistisk forståelse av gjensidig avhengighet, og den liberale bekymring. Disse utvalgte liberalistiske begrepene skal fungere som analyseredskaper for å kunne besvare min problemstilling.

Teoriens klassiker John Locke anses for å ha skapt grunnposisjonen innen liberalismen (Locke 2001 [1690]; Mendus 1989: 22) med sin forståelse av toleranse, upartiskhet og rasjonell rekonstruksjon. Toleranse vil i denne sammenhengen være religionsfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og pluralisme (mangfold). Upartiskhet er at individet og staten inngår en samfunnskontrakt. Rammen for at en slik samfunnskontrakt lar seg gjennomføre er individets rasjonalitet. Staten og samfunnet skal baseres på forhandlingsresultater der individer har samarbeidet for å kunne komme frem til den best mulige løsningen for samfunnet. Bakgrunnen for slike vellykkede forhandlinger er altså det rasjonelle og upartiske individet (Østerud 2007: 152-153).

Den liberalistiske tilnærmingen er i realiteten ikke-politisk, men fokuserer i større grad på indre og ytre samfunnsprosesser, slik som for eksempel handel, utvikling, utdanning og forskning (Wæver 1992: 16 og 22- 28). Liberalismen kan i tillegg forstås som en politisk bevegelse (Kelly 2005: 1). Tilnærmingen har stor tillit til mennesket som et rasjonelt, fornuftig individ (Kant 1970 [1785]: XIII-XVI) som kan skape positive sosiale og politiske endringer (Hovi og Malnes 2007: 374). Frihet og likhet for alle individer er helt essensielt for liberalismen (Marsh and Stoker 2010: 158). Teoretikeren Immanuel Kant mener at autonomi vil si menneskets vilje når motivasjonen bak viljen ikke er blitt påvirket av noen andre enn individet selv (Kant 1966 [1785]: 91).

Liberalismen har som grunnlag at individuell makt burde være kollektivt kontrollert for å opprettholde fred. Teorien står imot realismens oppfattelse av betydningen av militær kapabilitet og strategisk makt (Savigny and Marsden 2011: 52-53). John Locke argumenterte for at tilnærmingen er ment å beskytte individet mot maktmisbruk fra staten. Det autonome individet må kunne stille krav til staten (Østerud 2007: 152). Den klassiske liberalismen mener at mennesket kan se og forstå hvordan verden egentlig er ved å være objektiv (Gaus 2003: 2). Teoretikeren John Stuart Mill argumenterte i sitt essay «On Liberty» for faren ved å tenke at alle mennesker er like. Hvis mennesket ikke får individuell frihet og samfunnet ikke er pluralistisk, kan samfunnet utvikle seg til et tyranni av offentlige meninger og herskere (Mill 1869 [1859]: 7-8).

Det liberalistiske perspektivet mener at innenrikspolitikken er med på å utvikle en stats utenrikspolitikk (Savigny and Marsden 2011: 51). Teorien hevder at «*handelsstaten er i ferd med å erstatte militærstaten [...]*» på grunn av at det globale handelsmarkedet blir stadig viktigere og kan utkonkurrere tanken om at det er viktig å erobre territorium. Det liberalistiske perspektivet mener at økonomiske og politiske egenskaper er basisen for å opprettholde fred (Hovi og Malnes 2007: 42 og 174).

3.2.1 Frihandelsperspektiv

Det liberalistiske frihandelsperspektivet vil jeg bruke i oppgaven for å kunne analysere om det er et interessefellesskap i regionen det RFØ, og i så fall på hvilken måte. I tillegg vil jeg se på hvordan produksjonen i regionen arter seg med tanke på arbeidskraft fra Kina og ressursgrunnlaget i regionen. Jeg vil stille spørsmål om tilnærmingen har rett med tanke på at staten og befolkningen skal få like store fordeler av en spesialisering av produkter og arbeidskraft. Jeg vil avslutningsvis bruke frihandelsperspektivet for å se på mulighetene av å lage et regionalt frihandelsområde i det RFØ som minsker den russiske sikkerhetspolitiske frykten i regionen, som igjen, ifølge liberalismen, opprettholder fred og skaper økt regional utvikling (Wæver 1992: 28).

Frihandelsliberalismen kan forstås som en tilnærming hvor handel, bevegelse av kapital og mennesker, vil koble mennesker tettere sammen, som igjen vil redusere konfliktnivået. Et interessefellesskap mellom befolkningen og myndighetene vil kunne styrke deres kontakt og derav også statens stabilitet (Wæver 1992: 28). Innenfor prinsippet vil betingelsene for statens

velstand være en spesialisering av ulike varer og tjenester. Dette gjør at staten får en økt effektivitet på sin produksjon, sparer penger, og økt velferd. Prinsippet har som målsetting at alle partene skal tjene like mye på en slik ordning. I denne sammenhengen er regionale frihandelsområder en vanlig tilnærming (Hovi og Malnes 2007: 45). I følge liberalismen er samarbeid løsningen for å opprettholde fred (Walt 1998: 32).

3.2.2 Gjensidig avhengighet

Med en liberalistisk tilnærming til forholdet mellom Russland og Kina i regionen, vil jeg se på hvordan økonomi påvirker landenes politiske valg i form av samarbeid, og ønsket fra begge parter om å unngå en konflikt. Jeg skal bruke liberalismen for å se på den økonomiske utviklingen mellom Russland og Kina. I denne sammenhengen vil ønsket om økonomisk sikkerhet og gjensidig avhengighet være viktig. Jeg vil forsøke å få mer kunnskap om de økonomiske strategiene som Russland bruker for å unngå sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ.

Teoretikeren Norman Angell mente at krig ikke er økonomisk gunstig og derfor er det å opprettholde fred mellom stater den beste løsningen for alle parter (Angell 2010 [1909]: 96). Med et slikt argument i tankene kan vi se tilbake på første og andre verdenskrig og de store økonomiske tapene alle partene hadde under krigene (Balsvik 2010: 98-101 og 158). På bakgrunn av Angells argument og historieforskningens resultater har det vist seg at krig er en dyr affære for stater, uavhengig av hvem som er vinneren eller taperen av konflikten (Wæver 1992: 31-32). Økonomisk gjensidig avhengighet vil altså gjøre stater mindre tilbøyelige til å gå til krig mot hverandre fordi en konflikt vil true statens velferd (Walt 1998: 32). Økonomisk sikkerhet vil i denne oppgaven omhandle økonomiske forbindelser mellom Russland og Kina som en sikkerhetspolitisk strategi for å opprettholde freden mellom statene.

Den liberalistiske forståelsen sier at global fred kan skapes gjennom gjensidig avhengighet (interdependens) (Wæver 1992: 16 og 32-33). Robert Keohane og Joseph Nyes oppfatning av *gjensidig avhengighet* med deres videreutvikling av begrepet mot *kompleks gjensidig avhengighet* (Keohane og Nye 1987: 725-753), vil være en del av oppgavens forståelse av gjensidig avhengighet som en liberalistisk tilnærming. Innen kompleks gjensidig avhengighet betyr det sosiale og politiske forholdet alt, og sikkerhet og makt er mindre viktig. Kompleks gjensidig avhengighet er en bredere forståelse med flere elementer av gjensidig avhengighet (Keohane og Nye 1998: 83). Gjensidig avhengighet mellom stater kan forstås som en

modernitetsretning der stater går inn i det internasjonale system og blir avhengig av hverandre gjennom for eksempel handel og arbeidskraftmigrasjon, og derav opprettholdes freden. Med en slik liberalistisk tilnærming vil kreditt, avtaler og kommunikasjon være avgjørende for et godt samarbeid og derav avhengighet (Wæver 1992: 16 og 32-33).

Gjensidig avhengighet kan både ha positive og negative konsekvenser for en stat. En stat kan bli mer sårbar av å være avhengig av en annen, men samtidig kan staten få en form for samarbeidsgevinst gjennom økonomisk vekst, sikkerhetspolitisk trygghet, migrasjon på tvers av grenser som gir arbeidskraft, økt turisme og bedre ressursforvaltning (Hovi og Malnes 2007: 42). Immanuel Kant anså handel som et virkemiddel for å opprettholde eller å skape fred mellom aktører. Han mente at handel økte velferden til staten, samarbeid på tvers av stater og den globale stabiliteten. Med en økende handelsvirksomhet mellom stater vil de kunne bli gjensidig avhengige hverandre (Goldstein and Pevehouse 2014: 65).

Jeg vil bruke det liberalistiske begrepet gjensidig avhengighet for å kunne analysere handelsvirksomheten og arbeidskraften i det RFØ. Jeg skal se på den økonomiske tilknytningen mellom Russland og Kina, både på et nasjonalt og et regionalt nivå. Jeg ønsker å finne ut om økonomisk gjensidig avhengighet er medvirkende til å skape stabilitet i regionen. I tillegg skal jeg bruke begrepet for å finne ut om økonomisk gjensidig avhengighet skaper sikkerhetspolitiske utfordringer for Russland i regionen, eller om det i denne sammenhengen fremmer fred, slik som teorien antyder. I tillegg vil jeg benyttet tilnærmingen til å se på hvordan den gjensidige avhengigheten kan påvirke det internasjonale systemet (Keohane og Nye 1987: 739 og 753). Avslutningsvis i analysekapittelet vil jeg forsøke å se på Russland og Kinas gjensidige avhengighet i fremtiden med tanke på Kinas vei mot å bli en global supermakt.

3.2.3 Den liberale bekymring

Immanuel Kant mente at liberale stater har en fredfull relasjon til hverandre (Kant 2006 [1795]: xx). Innenfor klassisk liberalisme vil demokratiske stater være mer fredfulle, og vil sjeldent eller aldri gå til krig mot hverandre (demokratisk fred) (Russett mfl. 1995: 165). De liberales målsetting er å oppnå en liberal fred i verden. Dette målet kan oppnås gjennom gjensidig avhengighet (som er nevnt ovenfor i 3.2.2), økonomisk utvikling og demokratiske institusjoner. Den liberale freden vil bare fungere med en demokratisk styreform, som virker stabiliserende og innehar grunnelementene til å skape fred (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277 og 301). I

tillegg mente Kant at republikker har størst sjanse for å oppnå fullstendig fred i forhold til andre styreformene på grunn av den interne strukturen (republikansk demokrati) (Kant 2006 [1795]: xvi). Dette vil jeg ikke gå noe nærmere inn på i min analyse.

Et fungerende demokrati har også noen innebygde forutsetninger, slik som en gjensidig avhengig handelsvirksomhet som igjen skaper økonomisk utvikling. Alle disse variablene må fungere sammen for å kunne skape den liberale freden. Statens velstand og demokratiske institusjoner er avgjørende for en intern fred (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277-278).

Gjensidig avhengighet vil koble stater sammen gjennom økonomi og handel, som igjen vil skape en forståelse av at krig må avverges på bakgrunn av store økonomiske kostnader (Angell 2010 i 3.2.2). I tillegg vil handel mellom statene utvikle demokratiske institusjoner på grunn av de liberale verdiene som virker stabiliserende, en generell utvikling av samfunnet og en økonomisk utvikling av staten (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 279- 283). Statens innenriksstruktur påvirker den liberale freden i form av å være stabiliserende jo mer den utvikler seg i en demokratisk retning (Russett mfl. 1995: 165).

Utfordringen med den liberale freden vil derfor være at fattige demokratier ikke kan sikre den liberale freden. I tillegg er oppfatningen av den liberale freden problematisk hvis stater mangler noen eller flere av disse egenskapene. Sammensatt er altså demokrati, gjensidig avhengighet og økonomisk utvikling grunnelementene for å kunne oppnå den liberale freden (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283).

Liberalismens bekymring handler dermed om en frykt for et skifte fra det liberale tankesett mot en stadig mer realistisk tilnærming. Den liberale bekymringen er at Russlands økonomi og politikk skal bli påvirket i negativ retning i form av en oppløsning av den liberale tradisjonens grunnoppfatninger. Dette kan skje hvis Moskva mister kontrollen over Russlands interne myndighetsstruktur i det RFØ (Russett mfl. 1995: 184 og 165).

Suverenitetsutfordringen til Russland i det RFØ har som nevnt sin bakgrunn i en høy migrasjon fra Kina (Garnett 2000: 347- 365). De kinesiske immigrantene har bosatt seg i den russiske periferien der populasjonen av etniske russere er svært lav. Russland kan få suverenitetsutfordringer i regionen på bakgrunn av et sterkt kinesisk ønske om investering og utvikling i området (Kaczmarek 2015: 49), og derfor er suverenitetsbegrepet (med en liberalistisk tilnærming) svært relevant for oppgavens analyse på grunn av en liberalistisk

forståelse av at det er flere aktører enn staten alene i et demokratisk system (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). Med en liberalistisk tilnærming vil Russland være mye mer enn bare staten, det er andre økonomiske aktører i aksjon (Mises 2005 [1927]: 23-24). For få aktører er en liberalistisk bekymring fordi liberalismens grunnleggende antakelser står i fare hvis ikke andre aktører enn bare staten er aktive (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). Med en slik sentralistisk utvikling vil da Russland bevege seg enda lengre unna en demokratisk styreform som er avgjørende for den liberale freden (Russett mfl. 1995: 184 og 165).

I tillegg mangler det RFØ den samfunns- og økonomiske utviklingen som skal til for å kunne sikre en liberal fred. Det eneste som regionen har elementer av, er gjensidig avhengighet innen handel. Det er en bekymring for at mindre lokal russisk handelsvirksomhet kan stoppe opp den økonomiske utviklingen i regionen på grunn av en for sterk kinesisk tilstedeværelse. I tillegg frykter russerne tap av politisk kontroll i regionen ved en oppløsning av den politiske innenriksstrukturen som skaper en økende avstand fra demokratiske institusjoner. En slik utvikling vil kunne påvirke den russiske suvereniteten i det RFØ negativt. Desto mer utviklet et territorium er, desto mindre sannsynlig er det at andre aktører skal komme med territorielle krav (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 281). Dette vil bli utdypet ytterligere i analysedelen.

3.2.4 Hypoteser

De sentrale tendensene som jeg vil ta for meg i den liberalistiske tilnærmingen er fremskritt, samfunnsutvikling, modernisering, frihandel, økonomisk sikkerhet, gjensidig avhengighet, som alle har sitt utgangspunkt i den liberalistiske målsettingen om å skape og opprettholde fred (Wæver 1992: 38). Jeg skal bruke liberalismen til å besvare problemstillingen min ved å dele problemstillingen opp i liberalistiske hypoteser som skal bekreftes eller avkreftes i analysen.

Hypoteser med et liberalistisk perspektiv (se også s. 45):

LH₁: *Frihandelsperspektivet mellom Russland og Kina i det RFØ medvirker til å minske den sikkerhetspolitiske frykten i regionen.*

LH₂: *Økonomisk gjensidig avhengighet er medvirkende til å skape stabilitet, og kan minske eller fjerne den sikkerhetspolitiske frykten til Russland i regionen.*

LH₃: *Den liberale bekymring er at Russland skal fjerne seg stadig lengre fra den liberale freden ved at russiske myndigheter kan miste den politiske kontrollen i regionen og at den lokale handelsvirksomheten kan stagnere på grunn av en økende kinesisk tilstedeværelse.*

3.3 Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet redegjort for de teoretiske perspektivene realisme og liberalisme, og hvordan disse skal brukes videre for å analysere og besvare oppgavens problemstilling. De teoretiske perspektivene har forskjellige utgangspunkt og forståelse av mennesket, staten og verden (Hovi og Malnes 2007: 389). Betydningen av IP-teori har kortfattet blitt redegjort for. *Realismen* skal være et redskap for å kunne analysere maktforholdet mellom Russland og Kina i det RFØ med begrepene suverenitet og maktbalanse. *Liberalismen* skal være et redskap for å kunne analysere de økonomiske forbindelsene mellom Russland og Kina i det RFØ med begrepene frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring.

4 Metodisk tilnærming

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap...» (Andersen 2013: 5).

Forskerens metodevalg utgjør verktøykassen med det innholdet som er best egnet til å kunne løse oppgavens problemstilling. Den vanligste tilnærmingen for å kunne forstå kunnskap er at den i de fleste tilfellene er empirisk, og at den har sitt utgangspunkt i forskerens teorivalg og observasjoner av virkeligheten, på bakgrunn av det utvalgte datamaterialet (Ringdal 2007: 33). Jeg vil i dette kapitlet redegjøre for mitt valg av metodologi og min fremgangsmåte for benyttelsen av metodologien for på best mulig vis å kunne besvare problemstillingen; *eksisterer det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse?* Jeg endte opp med å anvende kvalitativt casestudie som min hovedmetode.

Metodevalget mitt bygger på min forståelse av oppgaven, og i hvilken retning jeg ønsket å trekke oppgaven for å kunne besvare problemstillingen min på best mulig vis. Jeg har tatt i betraktning oppgavens styrker og begrensninger med tanke på mine utvalgte caser, og tidsrommet på forskningsprosessen. Først vil jeg gjøre rede for forskningsdesignet som rammeverket for min besvarelse. Deretter vil jeg ta for meg metodologivalgene mine, og valget av caser. Jeg vil presentere hvordan validiteten og reliabiliteten skal opprettholdes gjennom hele oppgaven, og avslutningsvis vil jeg ha en kildekritisk tilnærming til oppgaven.

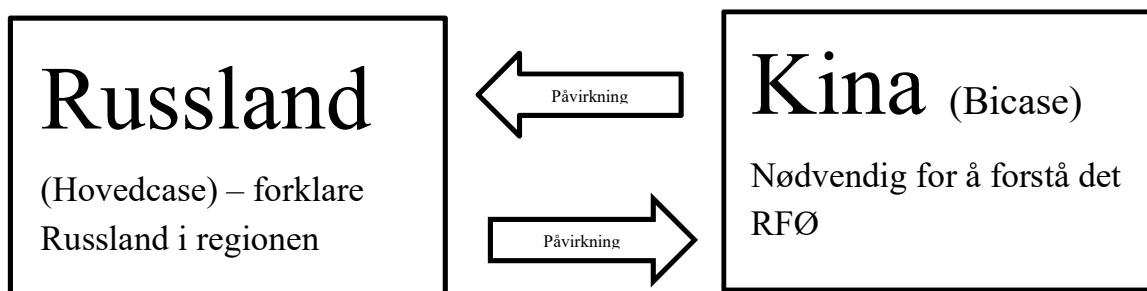
4.1 Forskningsdesign og avgrensinger

Forskningsdesignet mitt vil være en *deskriptiv fortolkende casestudie* (Andersen 2013: 28) av casene Russland og Kina i regionen det RFØ. Den avhengige variabelen vil være maktrelasjoner som stadig er under endring på lik linje med statenes politikk og det internasjonale samfunnet. Derfor har jeg valgt å begrense oppgaven ved å ta for meg perioden fra den kalde krigens slutt i 1991 til året 2014, og predikeringen etter 2017. Politikken langs grensen og i regionen var og er dynamisk, og derfor har jeg tatt for meg de politiske tendensene med et hovedfokus på økonomi og demografi blant russere og kinesere i regionen. Jeg har identifisert grenseforholdet mellom Russland og Kina, og deres forhold i det RFØ ved å ha sett på demografisk og økonomisk utvikling. Gjennom min forskningsprosess har jeg utviklet en

problemstilling og noen forskningsspørsmål som besvares i løpet av oppgaven. Både problemstillingen og forskningsspørsmålene har blitt stilt til min hovedcase, og min bicase har vært et hjelpemiddel for å kunne forstå hvordan Kina påvirker Russland og det RFØ. Jeg benyttet metodologien casestudie for å kunne analysere casene mine på en best mulig måte. Målet med oppgaven har vært å få en økt forståelse av de to utvalgte casene som igjen har gitt meg en økt kunnskap om regionen som helhet innenfor det avgrensede tidsrommet.

Bakgrunnen for at jeg valgte kvalitativ metode som min forskningsstrategi var fordi metoden tar for seg konstruksjonen av den sosiale verden ved å se på individers handlinger, der sosiale fenomener er dynamiske (Ringdal 2007: 91). Jeg mener at casestudiet passer til mitt forskningsprosjekt fordi den er godt egnet til å besvare min problemstilling, og fordi den tar for seg spørsmål slik som «*hvordan*» og «*hvorfor*», og klarer å belyse tendenser ved casene (Andersen 2013: 25).

4.1.1 Casestudiet

Figur 2: Russland er oppgavens hovedcase. Kina derimot, er oppgavens bicase for å kunne forklare hvordan den russiske politikken bli påvirket av kinesisk tilstedeværelse i det RFØ. Begge statenes politiske avgjørelser påvirker hverandre, og derfor er begge statene relevante som caser for å kunne besvare oppgavens problemstilling. Oppgaven vil imidlertid ha et russisk sikkerhetspolitisk perspektiv.

En casestudie er kvalitativ metodologi med en intensiv forskningstilnærming av en eller få caser på et dybdenivå med mange variabler, og med en målsetting om å trekke ut tendensene i casene. Tilnærmingen utelukker ikke bruken av kvantitative suppleringer ved anvendelse av statistikk og tabeller for å gi leseren en bedre forståelse gjennom forskningsprosessen (Moses & Knutsen 2012: 134). I følge George og Bennett (2005), kan casestudiet være et godt metodologisk alternativ for å løse utfordringene som både finner sted innenfor kvalitativ og kvantitativ

metode (George and Bennett 2005: 19). Selve analysedelen bygger på mine personlige tolkninger og forklaringer ved bruken av utvalgte teorier. I Andersen (2013) hevdes det at casestudiet «gjør det mulig å gripe det særegne ved mennesker og samfunn» (Andersen 2013: 14-18 og 35).

Det er viktig å forstå styrkene og svakhetene med den utvalgte metoden (George and Bennett 2005: 5). En av svakhetene med en casestudie er at den har en dybdetilnærming mot noen få enheter som igjen gir en svakere empirisk representativitet. Styrken til casestudiet er selve forståelsen og min egen forklaring av empirien (Andersen 2013: 14 og 25).

Datainnsamlingen er avhengig av et mangfoldig datamateriale som kan gi kunnskap om tema, utvalgte enheter og variabler som blir forsket på. Det er viktig at jeg forstår forskjellen mellom fenomenet som blir forsket på og selve konteksten til oppgaven. Avgrensning av oppgaven og datamaterialet er derfor helt avgjørende. Det er ingen fastsatt oppskrift på hvordan en slik avgrensning skal gjøres. Derfor er det viktig at jeg avgrenser oppgaven på en slik måte at problemstillingen best kan besvares. Min avgrensning ble gjort gjennom selve forskningsprosessen på bakgrunn av et økende kunnskapsgrunnlag om fenomenet. Oppgaven har sitt utgangspunkt i eksisterende begreper og teorier, en gjennomtenkt avgrensning som skaper rom for en god kontekstualisering, en analyse som både tar for seg fenomen og kontekst, og gjennom en utprøving av mine egne tolkninger og hypotesetesting (Andersen 2013: 24-28 og 18). Datamaterialet er valgt ut for å belyse maktrelasjonene mellom Russland og Kina i det RFØ. På grunn av litteraturutvalget er min avgrensning fra 1991 frem til 2014, og predikeringen er etter 2017.

Oppgavens metodologi er en fortolkende casestudie som bruker teorier og begreper som redskaper for å kunne besvare oppgavens problemstilling gjennom analyseprosessen (Andersen 2013: 24-28 og 18). Min ambisjon var å få en dypere forståelse av grenseforholdet mellom Russland og Kina med et hovedfokus på regionen det RFØ, ved å ta for meg forholdet mellom de to nabostatene Russland og Kina i den spesifikke regionen.

4.1.2 Dokumentanalyse og litteraturgjennomgang

Dokumentanalyse og litteraturgjennomgang er metodene som jeg har anvendt for innsamlingen av empirien og analysen av datamaterialet sammen med casestudiet. Kildegrunnlaget er

skriftlige kilder. Utvelgelsen av litteraturen er gjort på bakgrunn av oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål (Brinkmann og Tanggaard 2012: 157).

Dokumentanalyse er en av de vanligste metodene som blir brukt i samfunnsvitenskap. Metoden kan brukes til så mangt, som for eksempel i denne sammenhengen belyse prosesser, nasjonale identiteter, endring i maktrelasjoner, og andre sosiale og politiske elementer. Dokumentanalyse er ment for å undersøke utvikling, endring og stabilitet i et avgrenset tidsrom. Dokumenter kan være så mangt, men i denne oppgaven er dokumentene i hovedsak akademiske bøker og fagartikler. Jeg har valgt å gjøre en dokumentanalyse på bakgrunn av noen utvalgte fagbøker på det aktuelle fagfeltet og supplere med fagartikler. Dokumenter kan endre seg over tid ved at tekstene gjennomgår en utvikling og en forbedring gjennom for eksempel en ny utgave eller forbedring av et offentlig dokument. Hvis en slik dokumentutvikling forekommer gjennom oppgavens analyse må forskeren ta dette med i den aktuelle analysen (Brinkmann og Tanggaard 2012: 153-154).

Litteraturen som jeg har valgt ut til denne oppgaven er sekundær- og tertiærkilder med en bevisst holistisk helhetsforståelse i redegjørelsen av datamaterialet (Østerud 2007: 95). Det vil i denne sammenhengen være akademiske bøker og tidsskrifter som er publisert etter en gitt hendelse, og noen av disse er deskriptivt og analytisk bearbeidet. Utfordringen med å bruke tertiærkilder som kildegrunnlag er at avstanden fra den gitte hendelsen og til tidspunktet hendelsen ble skrevet ned kan være stor. Det beste datamaterialet med tanke på oppgavens troverdighet ville være en kombinasjon av primær, - sekundær, - og tertiærkilder. Bakgrunnen for at datamaterialet bare består av sekundær og tertiærkilder er fordi jeg som student behersker skandinaviske språk og engelsk, og derfor ble alle kildene på russisk og kinesisk utelukket. Dette var en stor utfordring for forskningsprosessen fordi en god del informasjon gikk tapt i en slik utvelgelse av datamaterialet på bakgrunn av språklige begrensninger som kan skape skjevhet (bias) i oppgaven (Brinkmann og Tanggaard 2012: 156 og 167). Samtidig er det en mulighet for at de utvalgte tertiærkildene har brukt kilder som er nærmere fenomenet som jeg ønsker å få kunnskap om, for eksempel russiske og kinesiske kilder. I tillegg er det viktig å legge til at det fortsatt er store forskjeller mellom de ulike verdensdelene, og Vest, - og Øst-Europa. Forholdet mellom Vesten og Russland har vært igjennom historien spent og er fortsatt til dels kompleks og vanskelig. Russland og Kina, blir fortsatt oppfattet som «de andre» av Vesten (Hønneland 2013: 8), og dette vil selvsagt påvirke nasjonal forskning. Med slike

utfordringer var det viktig å forstå at oppgavens skjevhet (bias) kan ha påvirket min tilnærming til oppgaven og derav oppgavens endelige konklusjon (Brinkmann og Tanggaard 2012: 167).

På grunn av at deler av datamaterialet er tertiærkilder har jeg kombinert casestudie, dokumentanalyse og litteraturgjennomgang som mine metodiske tilnærminger for innsamlingen av empirien og analyseringen av datamaterialet. En litteraturgjennomgang er å få oversikt og kunnskap om tidligere forskning på et valgt tema. Jeg har skaffet meg breddekunnskap om temaet ved å få oversikt over den tidligere forskningen. Denne forskningen har hjulpet meg med å avgrense mitt forskningsprosjekt med en bearbejdet problemstilling som gir oppgaven en spesifikk retning. Litteraturgjennomgang har gitt meg bakgrunnskunnskaper om temaet, som igjen var svært viktig for å forstå konteksten av forskningsprosjektets vinkling. En historisk bakgrunn er helt avgjørende for å kunne forstå hva oppgaven handler om (Ridley 2012: 4 og 6).

Litteraturutvelgelsen er blitt gjort med bruken av «snøballmetoden», som vil si at da jeg fant en ny relevant kilde har jeg gått igjennom kildens referanseliste for å finne flere kilder. De store utfordringene med å finne relevant og troverdig litteratur til denne oppgaven har blitt løst ved å bruke denne «snøballmetoden», og gjennom søking på ulike fagrelaterte databaser og universitetsbiblioteket. Gjennom en slik datainnsamling har litteraturen bli delt i grupper av relevans i forhold til problemstillingen ved bruken av sondering. Noe av litteraturen har blitt monumenter, som vil si hovedkilder, mens andre har blitt brukt som supplerende kilder (Brinkmann og Tanggaard 2012: 158-61). Oppgaven består av tre hovedkilder i form av fagbøker.

Utvelgelsen av teoriene som jeg har benyttet i analysedelen har vært med på å spesifisere elementene som belyses. Her har oppgaven bestått av hovedteoriene realisme og liberalisme som har vært redskaper for analysen og derav konklusjonen til oppgaven (Brinkmann og Tanggaard 2012: 164).

Jeg har gjennom hele datainnsamlingsprosessen spurt meg selv om hvem som er målgruppen for oppgaven, og hvem som har skrevet litteraturen (dokumentene) som blir brukt som oppgavens datamateriale. I denne sammenhengen har det vært helt avgjørende for oppgavens gyldighet og pålitelighet at jeg har hatt en kildekritisk tilnærming gjennom hele

forskningsprosessen med kontinuerlige metodiske overveielser (Brinkmann og Tanggaard 2012: 166).

4.1.3 Validitet og reliabilitet

For å kunne få en god oppgave har det vært viktig at jeg gjennomgående har tatt for meg spørsmål om oppgavens validitet og reliabilitet (Andersen 2013: 14). Disse prinsippene anses for å være nødvendige kvalitetskrav som må være til stede gjennomgående gjennom hele forskningsprosessen som en kvalitetssikring av oppgavens gyldighet og pålitelighet (Ringdal 2007: 78 og 86).

Validitet handler om at jeg faktisk undersøker, gjennom analysering og redegjørelse, det som jeg anser som relevant for å kunne besvare den aktuelle problemstillingen (Ringdal 2007: 86). Forskeren må gjennom hele forskningsprosessen forstå sin rolle når det kommer til datainnsamlingen og analyseringen av datamaterialet. Jeg har påvirket forskningsprosessen gjennom min bakgrunn og mine valg (Kjeldstadli 1999: 19). Validitet er både den indre validiteten til oppgaven og den ytre validiteten. Indre validitet handler om oppgavens kvalitet og troverdighet. Den ytre validiteten handler om hvorvidt funnene i oppgaven er generaliserbare. Casestudiet som metodologi gir en begrenset mulighet til å generalisere. Et mangfoldig og ulikt datamateriale har vært helt avgjørende for oppgavens validitet (Andersen 2013: 14-15 og 25). Validitet er det samme som gyldighet, og må til enhver tid forstås gjennom det teoretiske perspektivet som empirien har blitt analysert i, altså samsvaret mellom teori, metodologi og empiri (Østerud 2007: 289).

Reliabilitet kan også forstås som pålitelighet ved at gjentatte undersøkelser burde gi samme resultat. Selve forskningen og datainnsamlingen skal være troverdig og mulig for andre forskere å rekonstruere. Det skal være en nøyaktighet når det kommer til datainnsamling og analyse av datamaterialet (Østerud 2007: 241). Reliabilitet handler om selve empirien som har blitt undersøkt for å besvare problemstillingen (Ringdal 2007: 86). Alle funnene har blitt sammenlignet for å kunne teste ut reliabiliteten empirisk (Østerud 2007: 241). En oppgave må ha høy reliabilitet for å kunne ha høy validitet. Kildekritikk var derfor en helt avgjørende del av påliteligheten ved datamaterialet (Ringdal 2007: 86).

4.1.4 Kildekritikk

Det er alltid svært viktig å være kildekritisk gjennom et forskningsprosjekt for å vite hvordan kildene skal behandles (Kjeldstadli 1999: 169). Jeg har en bachelorgrad i historie, og har derfor stor interesse for å kunne forstå politiske prosesser innenfor statsvitenskapen med et historisk perspektiv. Derfor har god kunnskap om tidligere forskning på det angjeldende forskningsfeltet vært helt avgjørende for å kunne utvikle en egen problemstilling og forskningsspørsmål for dermed å kunne presisere og konkretisere problemstillingen for leseren (Ringdal 2007: 57). Valg av tema, problemstilling, teori og metode har vært helt avgjørende for hvordan jeg har forholdt meg til innsamlingen av datamaterialet. Dette gjelder spesielt ved starten av forskningsprosessen, der jeg måtte gjøre gjennomtenkte sonderinger under utvelgelsen av mine første kilder. Samtidig er det viktig å huske på at oppgaven endres i takt med økende kunnskap om det valgte temaet. Deretter kan «snøballmetoden» benyttes under seinere datainnsamlinger (Brinkmann og Tanggaard 2012: 158). Jeg har gjennom hele prosessen spurt meg selv om hvem det er som har skrevet dette dokumentet, bakgrunnen til vedkommende, hvem som er målgruppen for dokumentet, opphav, innhold, og om forskeren går igjen i andre deler av datamaterialet (Kjeldstadli 1999: 169-176). Datamaterialet vil alltid være sosialt konstruert. Jeg har gjort erfaringer underveis som har formet forskningsprosessen, men samtidig har jeg hele tiden hatt i bakhodet mine opprinnelige valg og avgrensinger for at oppgaven skulle beholde sitt opprinnelige rammeverk og besvare den gitte problemstillingen (Andersen 2013: 39-40).

Min kildekritiske tilnærming til datamaterialet var i startprosessen svært vanskelig på grunn av utfordringene med å finne relevant litteratur. Jeg fant ingen tidligere norsk forskning om grenseforholdet og regionen det RFØ. All litteraturen som jeg fant i starten av prosessen var på russisk og kinesisk. I tillegg fant jeg flere artikler som omhandlet forholdet mellom landene, men ikke i min region. Tilslutt, etter mye om og men, fant jeg tre svært relevante akademiske bøker som jeg valgte å bruke som mine monumenter (hovedkilder). Utfordringene med disse tre bøkene, som er på engelsk, var deres vestlige vinkling på forholdet mellom Russland og Kina. Bøkene er skrevet av flere forfattere, der russiske og kinesiske forfattere var underrepresentert. I tillegg gikk flere av forfatterne igjen i bøkene, noe som kan skape skjevhet (bias) i forskningen. Tidsskriftene som jeg har brukt i oppgaven er svært ulike og til tider var det vanskelig å finne informasjon om de aktuelle forfatterne. Derfor måtte jeg tenke igjennom valgene mine av fagrelaterte databaser før jeg begynte å søke opp artikler. Det er derfor svært viktig å forstå svakhetene med datamaterialet og gjøre rede for disse utfordringene i oppgaven

på grunn av oppgavens validitet og reliabilitet. I tillegg måtte jeg hele tiden vurdere kildenes relevans og troverdighet til problemstillingen gjennom hele forskningsprosessen (Kjeldstadli 1999: 179).

4.2 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg beskrevet metodologivalgene mine i oppgaven, og deres betydning for forskningsprosjektet mitt. Jeg har redegjort for hvorfor jeg har valgt å bruke kvalitativ metode for forskningsdesignet mitt, altså casestudiet som jeg har benyttet, med Russland som hovedcase og Kina som bicase. Dokumentanalyse og litteraturgjennomgang har blitt beskrevet for å gi leseren kunnskap om hvordan datamaterialet har blitt innsamlet. Deretter har jeg gjort rede for hva validitet og reliabilitet er og hvordan disse prinsippene har blitt brukt for å kvalitetssikre forskningsprosjektet. Avslutningsvis har jeg hatt en kildekritisk tilnærming til det innsamlede datamaterialet.

5 Analyse

Med Sovjetunionens fall i 1991 endret det internasjonale systemet seg. USA og Sovjetunionen hadde vært de globale supermaktene, og nå var USA hegemonimakten. Sovjetunionen lå med brukket rygg både internasjonalt og nasjonalt, og måtte endre sin politikk på bakgrunn av sin nye internasjonale posisjon og sin svake økonomi. Russland så på dette tidspunktet muligheten for å utvikle et sterkere samarbeid med nabostaten Kina som en strategisk reaksjon for å opprettholde og videreutvikle sin globale makt. Historisk sett hadde forholdet mellom Russland og Kina vært kompleks og dynamisk. Det Sino-Russiske forholdet stod etter den kalde krigen ovenfor muligheter og utfordringer, og forholdet ville kunne påvirke det internasjonale systemets struktur. Etter den kalde krigen ønsket deler av det RFØ uavhengighet, mens andre ønsket en kompromissløsning med Moskva. Det RFØ ble fortsatt værende under Russland, som en del av den russiske periferien (Garnett 2000: vii og 313).

I dette kapittelet skal empirien belyses og diskuteres med teoriene realisme og liberalisme som teoretiske redskaper. Jeg skal diskutere og besvare problemstillingen; *Eksisterer det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse?* Oppgavens forskningsspørsmål er hjelpemidler for å kunne besvare problemstillingen. Forskningsspørsmålene besvares ved en kapittelinnndeling som tar for seg hvert enkelt forskningsspørsmål med en gjennomgående teoretisk diskusjon. Oppgavens avgrensning er som nevnt ovenfor fra 1991 frem til 2014. Analysen siste del består av predikering etter året 2017.

Forskningsspørsmål:

1. Frykter Russland en kinesisk snikkolonisering av det RFØ på bakgrunn av økt kinesisk tilstedeværelse i regionen? (Se kap. 5.1).
2. Frykter Russland formelle territorielle krav fra Kina i det RFØ? (Se kap. 5.2).
3. Hvordan påvirker Russland og Kinas økonomiske relasjoner det RFØ? (Se kap. 5.3 og 5.4).

De teoretiske hypotesene (se figur 3 nedenfor) skal i analysen benyttes som teoretiske- og begrepsredskaper for å bedre kunne analysere empirien. Teoriens begreper, samt hypotesene er en teoretisk avgrensning for å kunne belyse enkelte teoretiske hovedantakelser innenfor både

realismen og liberalismen. Alle hypotesene skal diskuteres gjennomgående for å gi leseren ulike teoretiske perspektiver på empirien. Hypotesen vil bli bekreftet eller avkreftet på bakgrunn av de empiriske funnene i analysen. Innenfor realismen er begrepene *suverenitet* og *maktbalanse* analytiske redskaper. Innenfor liberalismen skal begrepene *frihandelsperspektiv*, *gjensidig avhengighet* og *den liberale bekymring* brukes om analyseredskaper. Pilen fra gjensidig avhengighet peker på både frihandelsperspektivet og den liberale bekymring fordi gjensidig avhengighet påvirker begge disse begrepene. Det vil ikke bli gjort en hypotesetesting i predikeringsdelen av analysen, «Veien fremover».

Realisme

Liberalisme

<p>RH1 (Suverenitet):</p> <p><i>Russlands størrelse og store geografiske avstander vil skape russisk sikkerhetspolitisk frykt med tanke på suverenitet og kontroll over regionen det RFØ.</i></p>	<p>LH1 (Frihandelsperspektiv):</p> <p><i>Frihandelsperspektivet mellom Russland og Kina i det RFØ medvirker til å minske den sikkerhetspolitiske frykten i regionen.</i></p> <div data-bbox="820 861 1380 1344" style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; padding: 10px; margin: 10px auto; width: 80%;"> <p>LH2 (Gjensidig avhengighet):</p> <p><i>Økonomisk gjensidig avhengighet er medvirkende til å skape stabilitet, og kan minske eller fjerne den sikkerhetspolitiske frykten til Russland i regionen.</i></p> </div>
<p>RH2 (Maktbalanse):</p> <p><i>En endret maktbalanse mellom Russland og Kina vil skape russisk sikkerhetspolitisk frykt i regionen.</i></p>	<p>LH3 (Den liberale bekymring):</p> <p><i>Den liberale bekymring er at Russland skal fjerne seg stadig lengre fra den liberale freden ved at russiske myndigheter kan miste den politiske kontrollen i regionen og at den lokale handelsvirksomheten kan stagnere på grunn av en økende kinesisk tilstedeværelse.</i></p>

Figur 3: Teoretiske hypoteser.

5.1 Forskningsspørsmål nr. 1: Russisk frykt for kinesisk snikkolonisering av det RFØ?

Ved ta et tilbakeblikk på regionens historiske bakgrunn har vi sett at det RFØ har hatt store demografiske og økonomiske utfordringer i lang tid tilbake (Alexeeva 2008: 20-31). Det RFØ anses for å være en av Russlands mest sårbare, komplekse (Thornton and Ziegler 2002: 3; Kaczmarek 2012: 3; Teploukhova 2010: 78), og underutviklede regioner (Brenton 2013: 242).

For å kunne besvare oppgavens problemstilling vil forskningsspørsmålene og de teoretiske hypotesene bli benyttet som redskaper. Funnene av hypotesetestingen vil bli illustrert nedenfor i *Figur 4*, for å deretter bli forklart i første del i hvert underkapittel.

Forskningsspørsmål:

1. *Frykter Russland en kinesisk snikkolonisering av det RFØ på bakgrunn av økt kinesisk tilstedeværelse i regionen?*

Resultat av hypotesetesting av hele 5.1 (se også s. 45):

RH1 - Suverenitet	Bekreftes	Sentrale og regionale myndigheter var uenige om hvordan de skulle håndtere det RFØ politisk.
RH2 - Maktbalanse	Avkreftes	Russland tilpasset seg den endrede maktbalansen mellom Russland og Kina etter den kalde krigen.
LH1 - Frihandelsperspektiv	Avkreftes	Et frihandelsområde var fraværende i regionen på grunn av områder med rene kinesiske samfunn uten russere.
LH2 – Gjensidig avhengighet	Avkreftes	Høy kinesisk arbeidsinnvandring til det RFØ skapte et negativt gjensidig avhengighetsforhold for Russland, ved at Russland ble den sårbare part.
LH3 – Den liberale bekymring	Bekreftes	Periodevis økonomisk nedgang i regionen, sammenfallende med en varierende gjensidig avhengighet og en intern myndighetskonflikt viser til tre av tre elementer i den liberale bekymring.

Figur 4

5.1.1 Demografi

5.1.1.1 Resultat av hypotesetesting

Empirien i «Demografi» viser til grunnfundamenter i frihandelsprinsippet (Wæver 1992: 28) som ble illustrert med tanke på Russlands periodevis åpne grenser (Garnett 2000: 16). I tillegg viser empirien til rene kinesiske samfunn uten russere (Alexeeva 2008: 25-31). Dermed kan empirien tolkes som at et frihandelsområde var fraværende i regionen, og derfor avkreftes LH1

(frihandelsperspektivet). I tillegg hadde regionen en demografisk skjevhet (Garnett 2000: 25) i form av en høy kinesisk arbeidsinnvandring til det RFØ (Alexeeva 2008: 25-31), som skapte et negativt gjensidig avhengighetsforhold for Russland, ved at Russland ble den sårbare part (Hovi og Malnes 2007: 42). Dermed ble ikke den sikkerhetspolitiske frykten i regionen minsket eller fjernet, og derfor avkreftes den liberalistiske hypotesen LH2 (gjensidig avhengighet). Den realistiske hypotesen RH2 (maktbalanse) avkreftes på grunn av Russlands tilpasning til den endrede maktbalansen mellom Russland og Kina etter den kalde krigen (Kaczmarek 2015: 165-166). Russland førte en maktbalanserende grensepolitikk (Garnett 2000: 177). Hypotese RH1 og LH3 testes i 5.1.2.

5.1.1.2 Analyse

Den kinesiske immigrasjonen til det RFØ hadde store økonomiske konsekvenser for Russland (Alexeev 2001: 122; Kireev 2016: 67) fra 1991 til 2014. I februar 1991 signerte Russland og Kina en grenseavtale for det østlige grenseområdet etter mange år med uenigheter (Menon 1997: 103). På samme tid var forholdet mellom Russland og Kina svært kjølig. Myndighetene forsøkte å unngå hverandre offisielt frem til slutten av 1992. Kina var svært misfornøyd med Russlands vestlige modernisering og pågående demokratiske utvikling. På denne tiden var det store ideologiske og politiske motsetninger mellom de to statene, som igjen påvirket deres forhold til hverandre og selvsagt deres grensepolitikk (Tsygankov 2013: 76). Med en realistisk tilnærming kan grensetraktaten mellom Russland og Kina i 1991 ha vært et forsøk fra russiske myndigheter sin side for å styrke sin suverenitet i regionen. Dette kan ha vært en sikkerhetspolitisk strategi for å beskytte sitt territorium i form av en fastsatt geografisk grense, og for å beskytte både sin interne og eksterne suverenitet fra en sterkere kinesisk tilstedeværelse i regionen (Hovi og Malnes 2007: 38, 43-44 og 90). Russland måtte balansere maktforholdet med Kina på bakgrunn av kapabilitet og interesser (Waltz 1986: 70-130). For liberalismen kunne en slik grensepolitikk tilsi færre handelsmuligheter på tvers av grensen på grunn av økt statlig kontroll i form av statlige grensereguleringer. Liberalismen frykter et sammenbrudd i handelsmarkedet som kunne få negative konsekvenser for regionens økonomiske utvikling (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 281). Grensetraktaten mellom Russland og Kina i 1991 kan dermed forstås som et nødvendig politisk valg ifølge realismen, for å beskytte sin suverenitet, makt og kontroll mot en økende innvandring fra Kina (Hovi og Malnes 2007: 38, 44 og 90). Sett i lys av liberalismen, kunne denne grensetraktaten være en utfordring for handels- og

immigrasjonsmulighetene mellom statene, med tanke på færre muligheter for gjensidig avhengighet og på vei mot en oppløsning av frihandelsperspektivet med den liberale bekymring som et mulig resultat (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277-278 og 184).

I perioden 1992-1994 åpnet både Russland og Kina opp grensene sine for en fri flyt av migranter fra Kina med liten politisk kontroll. I denne perioden fryktet russiske myndigheter den ulovlige innvandringen fra Kina (Garnett 2000: 16). I tillegg kan denne frykten illustreres med at det i 1992 ble skrevet rundt 100 avisartikler både i sentrum og i den russiske periferien om den «gule fare», og den pågående kinesiske territoriale ekspansjonen i det RFØ. Bakgrunnen for disse artiklene var myten om at kinesiske myndigheter drev med en *snikkolonisering* for å deretter kunne komme med formelle territoriale krav i det RFØ (Garnett 2000: 83; Balzer and Repnikova 2010: 1; Wishnick 2001: 809). Mange russere var bekymret for den økende kinesiske immigrasjonen til regionen (Meyer 1994-1995: 505), som en demografisk ubalanse med kineserne som den dominerende part (Alexseev 2001: 131). Kineserne fikk dermed muligheten til å påvirke regionens utvikling (Thornton and Ziegler 2002: 51). En slik utvikling med åpnere grenser kan ifølge liberalismen skape økende gjensidig avhengighet og kunne bli grunnfundamentet til et fremtidig frihandelsområde i regionen på grunn av et økende interessefellesskap (Wæver 1992: 28). Alle disse elementene lagt sammen vil minske den liberale bekymringen i retning av den liberale fred (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277-278). Samtidig kan mindre sentralisert kontroll knyttes opp mot realismen, i form av en svekkelse av den russiske suvereniteten i regionen. Den interne suvereniteten kunne dermed stå i fare. Den interne suvereniteten kunne påvirke Kinas syn på regionen, og dermed også svekke den eksterne suvereniteten (Hovi og Malens 2007: 38, 44 og 90). I tillegg kunne de politiske endringene innen den realistiske oppfatningen være på grunn av et endret maktforhold i regionen, der Russland måtte tilpasse seg den daværende situasjon med tanke på kapabilitet, interesser, ressurser og beliggenhet (Savigny and Marsden 2011: 49 og 204-205).

På 1990-tallet var ikke russiske myndigheter forberedt på den fremtidige kinesiske utviklingen i regionen og tilstrømmingen av kinesiske innvandrere. Konsekvensene ble derfor igjen manglende kontroll og registrering av denne innvandrerguppen. For å stabilisere situasjonen strammet russiske myndigheter inn kontrollen i 1994 med styrkende grensekontroll og økende passkontroll for alle grupper utenom de med turistguider (Alexeeva 2008: 28-29). Realismen vil hevde at staten tar de beste avgjørelsene for å beskytte sin befolkning (Hobbes 2012 [1651]: 183-185). Det å ikke innbefatte kinesiske turister i større grupper var et stort feilgrep fra russiske

myndigheter side fordi den store kinesiske innvandringen fortsatte, men nå gjennom turistfasaden. En så stor andel som 30-50% av de kinesiske turistene dro ikke tilbake til Kina etter at den såkalte «ferien» var over. For å få bukt med problemet ble arrestasjon av ulovlige innvandrere løsningen for russiske myndigheter. Reaksjonen på en slik politikk fra de kinesiske immigrantene var å begynne å ansette russere for å dra frem og tilbake over grensen med deres varer. Russerne som ble ansatt (fonari/ kemeli) dro frem og tilbake over grensen forkledd som turister for å hente og bringe varer. På grunn av denne markedsendringen ble regionen svært avhengig av kinesiske varer og produkter. En stor del av handelen forgikk i det skjulte for å unngå skatt til lokale russiske myndigheter. Markedet utviklet seg derfor til å bli en form for organisert virksomhet. Nettverket utviklet seg videre til å også omhandle store kinesiske selskaper som ønsket tilgang til markedet i regionen. Utviklingen førte til et transnasjonalt nettverk på tvers av grensen mellom Russland og Kina (Alexeeva 2008: 28-29). Liberalismen vil hevde at nettverket besto av gjensidig avhengighet mellom russere og kinesere i området (Keohane og Nye 1998: 83). Retorikken som ble brukt i media i denne perioden var for eksempel frykten for en demografisk ekspansjon eller en stille ekspansjon på grunn av den store kinesiske tilstedeværelsen i området. I tillegg mente noen politikere i Moskva at Kina brukte immigrasjonen til Russland som en bevisst strategi for å få kontroll over området (Thornton and Ziegler 2002: 379).

I 1998 var det finanskrisen i Russland som påvirket innvandringsstrømmen i en negativ retning på grunn av en svakere økonomi, som igjen minsket kinesernes lyst til å emigrere til Russland. De kinesiske arbeiderne som var i Russland i denne perioden måtte finne nye måter for å opprettholde og utvikle sine virksomheter. Gjennom 1990-tallet var det RFØ avhengig av tjenester og produkter fra Kina for å opprettholde og utvikle regionen (Alexeeva 2008: 25-31). Her kan den liberale bekymring være et element med tanke på mindre gjensidig avhengighet og stagnering av den økonomiske utviklingen i regionen med tanke på færre muligheter for frihandel (Russett mfl. 1995: 184 og 277-278).

Finanskrisen i 1998 endret også maktbalansen mellom Russland og Kina. Russland hadde en økonomisk stagnering, mens Kina fortsatte sin økonomiske vekst etter finanskrisen (Kaczmarek 2015: 165-166). Med en realistisk tilnærming vil en slik endret maktbalanse mellom partene være i Kinas favør. Kina ville dermed ha det politiske overtaket på grunn av sin økende økonomiske kapabilitet i forholdet til Russland. Russland måtte hele tiden balansere sine politiske valg i sitt forhold til Kina (Ross 2006: 356). I tillegg ble Russland stadig mer

avhengig av Kina med tanke på arbeidsinnvandring og produkter for å opprettholde og utvikle det RFØ (Hovi og Malnes 2007: 42). Etter finanskrisen oppsto det altså en skjevhet i maktbalansen mellom Russland og Kina på regionalt nivå, statlig nivå og i det internasjonale systemet. Regionalt med tanke på reduserte muligheter for å opprettholde og videreutvikle det RFØ. Statlig i form av en økende avhengighet av kinesisk tilstedeværelse i regionen, som igjen skapte en skjevhet i maktforholdet. I det internasjonale systemet var Kina på full fart forbi Russland som en økonomisk aktør (Kaczmarek 2015: 165-166).

Antallet ulovlige kinesiske immigranter til det RFØ var usikkert, og varierer på bakgrunn av kilder og politiske synspunkter (Garnett 2000: 219; Balzer and Repnikova 2010: 8). Russere, spesielt fra den europeiske delen av Russland, følte at den store kinesiske tilstedeværelsen truet deres livsgrunnlag (Garnett 2000: 187). Immigrasjonen ble av russiske medier sett på som et kinesisk prosjekt for å oppnå kinesisk territoriell utvidelse (Alexseev 2001: 122), og skapte et demografisk press mot russiske myndigheter (Thornton and Ziegler 2002: 325; Kontorovich 2000: 365). Tolkes i lys av realismen vil demografi være irrelevant hvis den ikke påvirker den interne og eksterne suvereniteten til staten (Hovi og Malnes 2007: 38, 44 og 90) og populasjonens trygghet (Hobbes 2012 [1651]: 183-185). Med et liberalistisk perspektiv ville den økende kinesiske tilstedeværelsen skape økt handel og arbeidsimmigrasjon som igjen utvikler seg til gjensidig avhengighet mellom de økonomiske aktørene i Russland og Kina (Wæver 1992: 16 og 32-33). I denne sammenhengen kunne den gjensidige avhengigheten bli oppfattet som negativ med tanke på en sårbar avhengighet fra Russland sin side (Hovi og Malnes 2007: 42).

I nyere tid på 2000-tallet foregikk det en gradvis økning av kinesisk arbeidsinnvandring til den sørøst-russiske regionen. Mange av innvandrerne kom til regionen for å arbeide, mens andre kom for å studere (Alexeeva 2008: 25-31). Jordbruk var den næringen der kinesere i økende grad hadde fått sitt fotfeste (Balzer and Repnikova 2010: 11). En del kinesere leide jord fra russere med økonomiske problemer, og ble derfor bønder på russisk jord. Det ble hevdet at kineserne var flinkere til å tilpasse seg forholdene i sørøst enn etniske russere, og derfor gikk gårdsdriften bedre for kinesere enn for russiske bønder. En slik utvikling endte med at kineserne bosatte seg i regionens periferi, mens russerne bosatte seg i byene. Periferien endte opp som små kinesiske samfunn uten russere. De kinesiske samfunnene videreutviklet seg til å bli landsbyer med i hovedsak bare kinesiske innbyggere. Russerne søkte i andre retninger i jakten på et bedre liv i mer tettbefolkede områder, og en stor del av russerne flyttet nærmere den

europæiske delen av Russland (Alexeeva 2008: 25-31). De fleste kinesiske migrantene ønsket ikke å bosette permanent i Russland, men å tjene raske penger for så igjen å returnere til Kina (Alexseev 2001: 126; Balzer and Repnikova 2010: 1). Dette sikrer den russiske suvereniteten i regionen med et realistisk perspektiv (Hovi og Malens 2007: 44), og skapte et frihandelsområde i større grad enn tidligere sett fra en liberalistisk tilnærming (Wæver 1992: 28). Samtidig økte den russiske frykten for en stille kinesisk ekspansjon i det RFØ på bakgrunn av en økende arbeidsinnvandring fra Kina (Sullivan and Renz 2010: 268).

Denne perioden fra den kalde krigens slutt frem til 2000-tallet illustrerer svingninger i grensepolitikken på bakgrunn av økonomiske og sikkerhetspolitiske behov. Åpne grenser viser til et behov for kinesisk arbeidskraft for å opprettholde og utvikle regionen, og stengte eller strengere grensereguleringer viser til en sikkerhetspolitisk strategi for å kunne kontrollere immigrasjon etter en periode med manglete kontroll og økende frykt for ulovlige immigranter (Garnett 2000: 16). Åpne grenser viser til en økende gjensidig avhengighet og et frihandelsperspektiv (Wæver 1992: 16 og 28-33) der den liberale bekymring heller går i retningen av den liberal fred (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277 og 301). Grensepolitikken var altså dynamisk og kunne virke maktbalanserende (Garnett 2000: 177) med en realistisk tilnærming. Stengte grenser viste til en sikkerhetspolitisk strategi for å beskytte den regionale populasjonen og den russiske suvereniteten med en realistisk oppfatning (Hovi og Malnes 2007: 38). Grenseproblematikken opphørte i 2004 på bakgrunn av en supplerende grenseavtale for den østlige grensen (Fravel 2008: 144; Sullivan and Renz 2010: 266). Demografisk skjevhet med en økende kinesisk tilstedeværelse var blitt et stort problem i det RFØ og skapte frykt. På den annen side skapte løsningen på den russiske-kinesiske grensestriden økende stabilitet i Øst- og Sentral- Asia (Garnett 2000: 25 og 46).

De kinesiske myndighetene hadde ved flere anledninger forsøkt å berolige russiske myndigheter vedrørende den kinesiske tilstedeværelsen. Kinesiske myndigheter ønsket verken en formell kolonisering eller en snikkolonisering av det RFØ. Samtidig mente en del russere at en økning av kinesiske arbeidere i det RFØ vil gi Kina en tilsvarende økende makt i regionen (Garnett 2000: 25 og 163), som kunne skape skjevhet i maktbalansen (Waltz 1986: 70-130) og derav true den interne suvereniteten ifølge realismen (Hovi og Malens 2007: 43-44). Flere russere oppfattet faren med den kinesiske immigrasjonen som i verste fall kunne ende med en kinesisk *snikkolonisering* av regionen (Garnett 2000: 189). Kina ble altså oppfattet som en

demografisk trussel for Russland (Thornton and Ziegler 2002: 47), spesielt blant den lokale russiske befolkningen (Lukin 1998: 824).

Russland ble ansett for å være en asiatiske stormakt når det kommer til politikk, militærstyrke og geografi. Russland var derimot ikke en stormakt da det kommer til demografi og økonomi, som var noen av Russland største utfordringer i det RFØ (Garnett 2000: 19 og 24). En stagnering av den økonomiske utviklingen og en skjevhet i avhengighetsrelasjonen vil med et liberalistisk perspektiv skape bekymring på grunn av en stadig økende avstand til den liberale freden (Russett mfl. 1995: 184). Immigrasjon ble ansett for å være den eneste muligheten for en stat til å opprettholde og videreutvikle økonomien (Garnett 2000: 24). Samtidig kunne immigrasjon være en stor utfordring og skape en sikkerhetspolitisk frykt slik som den gjorde i det RFØ (Kaczmarek 2015: 26).

5.1.2 Forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter

5.1.2.1 Resultat av hypotesetesting

Den teoretiske hypotesen LH3: *Den liberale bekymring er at Russland skal fjerne seg stadig lengre fra den liberale freden ved at russiske myndigheter kan miste den politiske kontrollen i regionen og at den lokale handelsvirksomheten kan stagnere på grunn av en økende kinesisk tilstedeværelse*, bekreftes på bakgrunn av empirien i «Forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter». På grunn av politiske uenigheter mellom sentrale og regionale myndigheter (Thornton and Ziegler 2002: 7), en økende kinesisk tilstedeværelse i det RFØ (Alexseev 2001: 131), og myndighetenes frykt for å miste deler av sin politiske kontroll i regionen (Thornton and Ziegler 2002: 45), kan de demokratiske institusjonelle trekkene i området påvirkes i en negativ retning. Periodevis økonomisk nedgang i regionen (Garnett 2000: 20), sammensatt med en varierende gjensidig avhengighet og en intern myndighetskonflikt viser til tre av tre elementer som bekrefter den liberale bekymring i retning av en stadig mer realistisk tilnærming (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283; Russett mfl. 1995: 184 og 165).

Den teoretiske hypotesen RH1: Sentrale og regionale myndigheter var uenige om hvordan de skulle håndtere det RFØ politisk (Garnett 2000: 20), noe som påvirket den russiske frykten i en negativ retning gjennom en regional symbolpolitikk (Thornton and Ziegler 2002: 22). Her vil altså den teoretiske hypotesen RH1: *Russlands størrelse og store geografiske avstander vil*

skape russisk sikkerhetspolitisk frykt med tanke på suverenitet og kontroll over regionen det RFØ, bli bekreftet som gjeldende ifølge det empiriske grunnlaget om forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter med store politiske uenigheter (Garnett 2000: 20). Noen regionale myndigheter forsøkte å spille på myten om den russiske frykten for å oppnå personlige politiske mål (Sullivan and Renz 2010: 262; Lukin 1998: 826).

5.1.2.2 Analyse

President Vladimir Putin: *«If we don't make a real effort to develop Russia's far east, then in the next few decades, the Russian population will be speaking mainly Japanese, Chinese and Korean»* (Thornton and Ziegler 2002: 7).

Forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter i det RFØ var kompleks og dynamisk. Det pågikk en intern konflikt mellom sentrum (Moskva) og periferien (det RFØ) (Garnett 2000: 20). Denne konflikten kunne komme til å påvirke det russisk-kinesiske forholdet i regionen i retning av et polarisert system (Alexseev 2001: 138). Det RFØ var en utfordring for den russiske føderalismen ved at sentrale myndigheter ønsket en økende sentralisering, og de regionale myndighetene ønsket å opprettholde føderalismen gjennom desentralisering (Garnett 2000: 314-315). Det var en veldig stor avstand og uenighet mellom sentrum og periferien om det RFØ (Thornton and Ziegler 2002: 7). Maktforholdet i staten påvirket den nasjonale og regionale politikken (Kaczmarek 2015: 39). Alt handlet i så måte om Moskvas kapabilitet til å beskytte regionen, og russiske kampanjer for å styrke statens regionale kontroll som spilte på en frykt for å miste territoriet (Thornton and Ziegler 2002: 35 og 45). Realismen hevder i så måte at et desentralisert styre skaper mindre kontroll og politisk effektivitet enn et sentralisert styre, og derav påvirker suvereniteten (Morgentau 1948¹: 343). Liberalismen derimot, mener at konsekvensen av at sentrale myndigheter mister den politiske kontrollen i regionen kan bli en oppløsning av de demokratiske trekkene i den interne myndighetsstrukturen i Russland. Konsekvensen av en slik politisk oppløsning kan ende med tap av liberale verdier og dermed målet om å oppnå den liberale freden som er den liberale bekymring (Russett mfl. 1995: 184 og 165).

På grunn av Russland økonomiske tilbakegang hadde ikke Moskva lengre muligheten til å dominere politikken i det RFØ, eller gi regionen subsidier for videre utvikling (Garnett 2000: 20). Sett i lys av den liberale bekymring kan ikke fattige stater oppnå den liberale fred

(Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). På grunn av en uklar maktbalanse mellom sentrum og periferien, ulike meninger blant myndighetene, oppsto det derav også uenigheter om hvordan politikken i det RFØ skulle være (Kuhrt 2012: 477). En slik sentrum-periferi konflikt fikk store konsekvenser for det RFØ, slik som for eksempel fraværende reguleringer, en manglende håndtering av økonomien i regionen og en manglende stabil politikk på grunn av relasjonsutfordringer (Garnett 2000: 21). Dette er liberalismens bekymring som fremtrer i form av stagnering i den økonomiske utviklingen (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277 og 301). Løsningen på disse styringsutfordringene kunne være å få på plass en maktbalanse mellom sentrum og periferien (Garnett 2000: 125).

Regionale myndigheter både på russisk og på den kinesiske siden av grensen var avhengige av hverandre med tanke på grensehandelen, og det var sterke lokale avhengighetsforhold mellom russere og kinesere i regionen (Garnett 2000: 204 og 219). Forankret i det liberalistiske perspektivet skaper gjensidig avhengighet en fredelig relasjon mellom stater (Walt 1998: 32). Samtidig hadde regionale myndigheter mistet en del kontroll over den økende kinesiske tilstedeværelsen (Alexseev 2001: 123), som igjen økte fremmedfrykten i Russland. Regionale myndigheter fryktet for å miste den økonomiske og politiske kontrollen i regionen (Thornton and Ziegler 2002: 22), som ifølge liberalismen kan ende opp med den liberale bekymring i retning av en økende realistisk tilnærming (Russett mfl. 1995: 184 og 165).

På starten av 1990-tallet hadde det RFØ store økonomiske vansker, og ønsket derfor et frihandelsområde i regionen for å øke sitt samarbeid med sine naboer, og for å presse Moskva til å gi området flere subsidier (Garnett 2000: 205). Med et liberalistisk frihandelsperspektiv ville et slikt frihandelsområde koble menneskene i regionen tettere sammen og dermed skape stabilitet og fred (Wæver 1992: 28). Et stort problem for regionen var ressurskontrollen fra Moskva som igjen minsker områdets videre utvikling på grunn av manglende regional kontroll (Thornton and Ziegler 2002: 18). Realismen hevder at en stat som er sentralisert har bedre kontroll og effektivitet enn et desentralisert styre (Morgentau 1948¹: 343). Regionale myndigheter i det RFØ fikk kritikk for å bruke oppfatningen av «den kinesiske trusselen» som et argument for å styrke sin egen politiske stilling og som symbolpolitikk (Sullivan and Renz 2010: 262; Lukin 1998: 826). Realiteten viste til immigrasjonstall som var mye lavere enn det politikerne hevdet (Thornton and Ziegler 2002: 22).

På bakgrunn av empirien fryktet *Russland for en kinesisk snikkolonisering av det RFØ på bakgrunn av økt kinesisk tilstedeværelse i regionen* i form av høy immigrasjon fra Kina som skapte en demografisk skjevhet (Alexseev 2001: 131). I tillegg påvirket regionale myndigheter frykten i en negativ retning for å kunne øke sin personlige politiske makt (Sullivan and Renz 2010: 262; Lukin 1998: 826). Vi går nå over til det andre forskningsspørsmålet etter at vi nå har sett hvordan det første forskningsspørsmålet er blitt testet og analysert opp mot de teoretiske hypotesene på s. 45.

5.2 Forskningsspørsmål nr. 2: Russisk frykt for formelle territoriale krav fra Kina i det RFØ?

Forskingsspørsmål:

2. Frykter Russland formelle territoriale krav fra Kina i det RFØ?

Funnene av hypotesetestingen vil bli illustrert nedenfor i *Figur 5*, for å deretter bli forklart i første del i hvert underkapittel.

Resultat av hypotesetesting av hele 5.2 (se også s. 45):

RH1 - Suverenitet	Avkreftes	Det var ikke Russlands størrelse og store geografiske avstander som skapte frykt, men regionens ressurser og Kinas store behov for disse.
RH2 - Maktbalanse	Avkreftes	Russland hadde overtaket på Kina da det kom til ressurser, som en maktbalanse.
LH1 - Frihandelsperspektiv	Avkreftes	Gjensidig avhengighet mellom aktørene er et grunnfundament i frihandelsperspektivet.
LH2 – Gjensidig avhengighet	Avkreftes	Den russiske oppfatningen var Kinas strategiske interesse av ressursene i det RFØ.
LH3 – Den liberale bekymring	Avkreftes	Russland hadde kontroll på ressursene i det RFØ, og på grunn av Kinas ressursbehov stagnerte ikke den lokale handelsvirksomheten.

Figur 5

5.2.1 Ressurser

5.2.1.1 Resultat av hypotesetesting

Det var ikke Russlands størrelse og store geografiske avstander som skapte frykt, men regionens ressurser (Garnett 2000: 243; Balzer and Repnikova 2010: 3), og derfor avkreftes RH1 (suverenitet). I tillegg var Kinas økonomiske vekst bakgrunnen for Kinas ressursbehov i det RFØ. Russland hadde dermed overtaket på Kina da det kom til ressurser, som en maktbalanse (Garnett 2000: 43), og derfor avkreftes RH2 (maktbalanse). I tillegg minsket ikke den russiske frykten i regionen på grunn av den gjensidige avhengigheten mellom Russland og Kina. Bakgrunnen for den russiske oppfatningen var Kinas strategiske interesse av ressursene i regionen (Kuhrt 2012: 484; Kaczmarski 2012: 5), og derfor avkreftes LH2 (gjensidig avhengighet). På grunn av avkreftelsen av LH2 blir også LH1 (frihandelsperspektivet) avkreftet, fordi at gjensidig avhengighet mellom aktørene er et grunnfundament i frihandelsperspektivet (Wæver 1992: 28). Russland hadde kontroll på ressursene i det RFØ, og på grunn av Kinas ressursbehov stagnerte ikke den lokale handelsvirksomheten (Garnett 2000: 271 og 43). Dette er argumentet bak avkreftelsen av LH3 (den liberale bekymring).

5.2.1.2 Analyse

Under Sovjetunionen var det RFØ ansett for å være en ressurskoloni for myndighetene i Moskva (Garnett 2000: 21). Det generelle økonomiske forholdet mellom Russland og Kina utviklet seg ikke så raskt som statene skulle ønske etter den kalde krigen, utenom grenshandelen og våpenhandelen mellom nabostatene (Tsygankov 2013: 113).

Russland hadde en liten populasjon i det RFØ i forhold til områdets areal og ressursgrunnlag (Garnett 2000: 161). Sett i lys av realismen kan en stat ha suverenitet over et gitt territorium uavhengig av områdets størrelse, størrelsen på populasjonen og statens maktposisjon (Morgenthau 1948¹: 346).

Det RFØ, sammen med Sibir bidrar med hele 90 % av Russlands olje, gass og diamant produksjonen. I tillegg hadde områdene andre naturressurser (Garnett 2000: 19), slik som fisk, tømmer (Thornton and Ziegler 2002: 26), kull og råmineraler (Kaczmarski 2015: 67-70). Regionen var svært avhengig av mat og brensel fra andre områder i Russland (Garnett 2000:

21) og fra Kina (Kaczmarski 2015: 70). Staten eide og kontrollerte regionens ressurser (Garnett 2000: 271).

Det RFØ sendte store deler av sine ressurser til den europeiske delen av Russland. De naturlige handelspartnerne til regionen ville mye heller å ha vært nabostatene Kina, Sør-Korea og Japan, men på grunn av sentrale reguleringer ble ikke disse handelsmulighetene benyttet. I tillegg var det en sterk kulturell spenning mellom periferiens nabostater. Forakt og mistillit mot Kina hadde i lang tid ligget dypt i den russiske folkesjela i det RFØ (Garnett 2000: 21 og 41). Regionens ressurser ble ansett for å være et element som kunne ødelegge det til da fredelige forholdet mellom Russland og Kina (Kaczmarski 2015: 26; Sullivan and Renz 2010: 265). En kinesisk utnyttelse av russisk land og ressurser kunne ende i en russisk frykt for å miste kontrollen over regionen til et kinesisk regionalt hegemoni (Kaczmarski 2015: 76 og 167). Realismen hevder at statens kapabilitet, altså makt, påvirkes av statens størrelse, territorium, geografi og ressurser (Savigny and Marsden 2011: 49 og 204-205). Med en realistisk tilnærming kan maktbalanse være stabiliserende for statens suverenitet (Morgenthau 1973 [1948]: 167).

Russlands ressursgrunnlag ble ansett for å være det overtaket som Russland hadde over Kina (Garnett 2000: 43), som en del av Russlands kapabilitet i maktbalanseforholdet (Savigny and Marsden 2011: 49 og 204-205). Kineserne, med deres populasjons- og økonomiske vekst hadde et økende behov for ressurser, og dette kunne påvirke den fremtidige relasjonen mellom statene (Garnett 2000: 43). Kineserne hadde strategiske interesser i det RFØ på grunn av regionens ressurser (Kuhrt 2012: 484; Kaczmarski 2012: 5), i tillegg til Kinas geopolitiske og geostrategiske interesse for regionen. Kina hadde et stort behov for energi og råvarer (Garnett 2000: 47), og på grunn av Russlands behov for utvikling (Brenton 2013: 242) i det RFØ skaper dette liberalismens forståelse av gjensidig avhengighet mellom aktørene (Wæver 1992: 16 og 32-33). Naturressursene var svært viktig for regionen (Thornton and Ziegler 2002: 128).

Russland ønsket så langt det lot seg gjøre å dekke Kinas fremtidige ressursbehov. Hvis ikke Russland klarte å dekke Kinas fremtidige ressursbehov fryktet russerne total kaos og en hel hær av kinesiske immigranter, som deretter kunne invadere og overta det RFØ (Garnett 2000: 50). Her vil den liberale bekymring med suverenitetsutfordringene være gjeldende, på grunn av et minsket aktørantall (lavere befolkningstall) blant russere i regionen (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). Den liberale bekymring er at den interne suvereniteten skal bli

redusert og dermed påvirke de demokratiske trekkene i Russland, og deretter kan Russland ende med å miste sin eksterne suverenitet og muligheten for å oppnå den liberale fred (Russett mfl. 1995: 184 og 165).

Utenforstående akademikere hevdet at Kina drev på med en snikkolonisering gjennom immigrasjon som skapte en demografisk skjevhet i regionen (som nevnt ovenfor). Kina gjorde dette på grunn av statens store fremtidige behov for regionens ressurser, og ønsket derfor først å snikkolonisere det RFØ, for å deretter komme med *formelle territoriale krav* (Garnett 2000: 243; Balzer and Repnikova 2010: 3). Regionens ressurser kan anses som både en styrke og en svakhet for områdets sikkerhet. De kunne benyttes både som en maktbalanse og som en trussel for regionens suverenitet med en realistisk forståelse (Savigny and Marsden 2011: 49, 204-205 og 177). I tillegg kunne regionens ressurser være en styrke i form av en mulighet for liberalismens frihandelsperspektiv ved et interessefellesskap (Wæver 1992: 28) og gjensidig avhengighet gjennom for eksempel handel med en liberalistisk tilnærming (Goldstein and Pevehouse 2014: 65).

På bakgrunn av empirien *fryktet altså Russland for formelle territoriale krav fra Kina* på grunn av sine naturressurser. Noen russere frykter først for en snikkolonisering av det RFØ (Garnett 2000: 243), for deretter at Kina skal skulle komme med formelle territoriale krav i fremtiden (Meyer 1994-1995: 505-506). Vi går nå over til det tredje forskningsspørsmålet etter at vi nå har sett hvordan det andre forskningsspørsmålet er blitt testet og analysert opp mot de teoretiske hypotesene på s. 45.

5.3 Forskningsspørsmål nr. 3: Nabostatenes økonomiske relasjoner i det RFØ.

Forskingsspørsmål:

3. *Hvordan påvirker Russland og Kinas økonomiske relasjoner det RFØ?*

Funnene av hypotesetestingen vil bli illustrert nedenfor i *Figur 6*, for å deretter bli forklart i første del i hvert underkapittel.

Resultat av hypotesetesting av hele 5.3 (se også s. 45):

RH1 - Suverenitet	Avkreftes	Løsningen på territorielle grenseutfordringer i regionen styrket den russiske suvereniteten.
RH2 - Maktbalanse	Avkreftes	Kina var Russlands største handelspartner nasjonalt etter finanskrisen 2008-09.
LH1 - Frihandelsperspektiv	Avkreftes	Prosjektet om et frihandelsområde i det RFØ stagnerte i 1995.
LH2 – Gjensidig avhengighet	Bekreftes	Økning i handelsvirksomheten skapte perioder med større grad av gjensidig avhengighet.
LH3 – Den liberale bekymring	Avkreftes	Myndighetene hadde ikke mistet den politiske kontrollen i det RFØ.

Figur 6

5.3.1 Økonomi og handel

5.3.1.1 Resultat av hypotesetesting

Den russiske frykten for en økende kinesisk tilstedeværelse i regionen påvirket nabostatenes økonomiske relasjoner, i form av at russiske myndigheter førte en strengere grensepolitikk som

skapte dårligere handels- og immigrasjonsforhold. Dermed hadde Russland selv en stor del av ansvaret for hvordan nabostatenes økonomiske relasjon påvirket det RFØ (Kaczmarski 2015: 76-77). Noe som igjen tilsier at den teoretiske hypotesen LH2: *Økonomisk gjensidig avhengighet er medvirkende til å skape stabilitet, og kan minske eller fjerne den sikkerhetspolitiske frykten til Russland i regionen*, bekreftes på bakgrunn av empirien som viser til en minskende frykt i perioder med større grad av gjensidig avhengighet på grunn av grensehandel (Kaczmarski 2015: 21 og 76; Alexeeva 2008: 29). Avkreftelsen av LH1 (frihandelsperspektivet) er på bakgrunn av Russlands prosjekt om et frihandelsområde i det RFØ som stagnerte i 1995 (Garnett 2000: 206). Frihandelsområdet var ikke medvirkende til å minske den russiske frykten.

Løsningen på de territorielle grenseutfordringene i regionen styrket den russiske suvereniteten (Garnett 2000: 16), og dermed avkreftes RH1 (suverenitet). På grunn av finanskrisen i 2008-09 endret maktbalansen seg ved at Russlands økonomiske vekst stagnerte. Det at Kina ble ansett for å fortsatt være Russlands største handelspartner (Kaczmarski 2015: 13 og 21), er bakgrunnen for avkreftelsen av RH2 (maktbalanse). Hypotese LH3 testes i 5.3.2.

5.3.1.2 Analyse

Svingningene på forholdet mellom Russland og Kina etter den kalde krigen påvirket deres bilaterale handelssamarbeid og derav også deres økonomiske koblinger. Åpnere grenser økte handelssamarbeidet i grenseområdet, men jo strengere grensepolitikk statene førte, desto mindre grensehandel forekom. Ingen av statene hadde interesse av å påvirke på naboens økonomi eller politikk (Garnett 2000: 9 og 11). Det RFØ var altså svært viktig for den bilaterale handelen mellom Russland og Kina (Thornton and Ziegler 2002: 24).

Etter den kalde krigen var grensehandelen med Kina et nødvendig element for å stabilisere den russiske økonomien (Alexseev 2001: 129). Den statlige økonomien ble i stor grad påvirket av en økende gjensidig avhengighet på bakgrunn av globaliseringen (Thornton and Ziegler 2002: 31). I 1992 foregikk det en form for «grensefeber» i forbindelse med grensehandelen mellom Russland og Kina (Sullivan and Renz 2010: 264). Handelsvirksomheten mellom nabostatene hadde endret seg på grunn av Russlands behov for produkter, deres svake økonomi, og på grunn av kinesiske myndigheters positive politikk rettet mot Russlands egen populasjon i grenseområdene (Garnett 2000: 22). Kinesiske produkter var løsningen for å fylle den russiske

etterspørselen etter Sovjetunionens fall (Chufrin 2003: 255-256). Kineserne ønsket desto åpnere grenser for å øke grensehandelen. Et økende økonomisk samarbeid med Kina var mange russere svært positive til (Garnett 2000: 76). Starten av 1990-tallet besto altså av en økende gjensidig avhengighet mellom det RFØ og Kina (Kaczmarski 2015: 76). Her hevder liberalismen at gjensidig avhengighet skaper en fredeligere relasjon mellom stater fordi en konflikt vil true statenes velferd (Walt 1998: 32).

I perioden 1993-1994 utviklet det russisk-kinesiske forholdet seg i en positiv retning mot en løsning på grenseutfordringene mellom statene, og derav en økende grensehandel. De russiske myndigheters utfordring i perioden var å holde kontrollen over den pågående grensehandelen (Garnett 2000: 16). Med en realistisk tilnærming ville løsningen på territoriale grenseutfordringer styrke Russlands interne og eksterne suverenitet (Hovi og Malens 2007: 43-44), og en slik politisk løsning ville i tillegg resultere i en minsket frykt for den kinesiske tilstedeværelse i regionen på grunn av en fredelig løsning der ingen av statene ekspanderte (Rousseau 1970 [1712-1778]: 170).

Grensehandelen gikk derimot ned i 1994 på grunn av en manglende administrering av handelen, en dårlig infrastruktur i området, manglende statlige reguleringer og korrupsjon. På midten av 1990-tallet tok det RFØ initiativ til å opprette et frihandelsområde i regionen for å håndtere de store økonomiske problemene. Utvalgte byer ble en del av prosjektet. De største handelspartnerne ble Kina, Japan og Sør-Korea. Gjennom prosjektet så myndighetene en økning i handelen i regionen, men i 1995 stagnerte denne (Garnett 2000: 23 og 206). Liberalismen vil her hevde at et frihandelsområde har sitt utgangspunkt i et interessefellesskap mellom ulike økonomiske aktører i regionen. Frihandel kobler mennesker nærmere hverandre og skaper fred og stabilitet ifølge frihandelsprinsippet (Wæver 1992: 28). Dette ville ha vært en politisk strategi for å opprettholde politisk uavhengighet som igjen skaper sikkerhet og trygghet i regionen ifølge liberalismen. I denne sammenhengen har det liberalistiske frihandelsprinsippet feil med tanke på stagningen av handelen i regionen, både staten og samfunnet skulle ha tjent like mye på et slikt handelssamarbeid (Hovi og Malnes 2007: 45), og dette kan ikke ha vært tilfelle da frihandelsområdet ikke fungerte på sikt.

I 1997-1999 stoppet grensehandelen delvis opp på grunn av finanskrisen i Russland (Garnett 2000: 90). Dette vil ifølge realismen skape vansker for maktbalansen mellom Russland og Kina fordi en økonomisk stagning ville påvirke Russlands økonomiske kapabilitet (Savigny and

Marsden 2011: 49). I tillegg ville en slik økonomisk endring påvirke den gjensidige avhengigheten mellom Russland og Kina i en negativ retning, ved at Russland ble mer sårbar på grunn av et asymmetrisk avhengighetsforhold med en liberalistisk tilnærming (Hovi og Malnes 2007: 42). Ved et asymmetrisk avhengighetsforhold vil realismen hevde at kapabilitetsbalansen også blir skjev, noe som gjør at Russland må forsøke å balansere maktforholdet med bruken av en annerledes form for kapabilitet (Morgenthau 1948²: 182-183). Det beste for en maktbalanse er at begge partene tjener like mye på en handelsrelasjon (Waltz 1986: 70-130). I tillegg vil en skjevhet i avhengighetsforholdet mellom Russland og Kina også påvirke den liberale bekymring i retning av en stadig mer realistisk tilnærming (Russett mfl. 1995: 184).

Det RFØ manglende økonomiske stabilitet påvirket utviklingen i regionen i negativ retning, for eksempel mangelen på energi og økende arbeidsløshet i området (Garnett 2000: 23). Det RFØ var en av Russlands mest kostbare regioner (Thornton and Ziegler 2002: 97). Her vil den liberale bekymring også være gjeldende med tanke på en manglende økonomisk stabilitet som påvirker den fremtidige økonomiske utviklingen og regionens manglende kapital som skaper desto lengre avstand til den liberale freden (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283).

I perioden 1998 til 2007 økte handelen mellom Russland og Kina med 20%. Bakgrunnen for denne økningen var kinesisk jordbruksrettet arbeidsinnvandring og bygg- og anleggsarbeid (Alexeeva 2008: 29). I følge realismen vil grensepolitikk påvirke økonomien og være et hjelpemiddel for å maksimere sin egen makt (Morgenthau 1948²: 3-11 og 179-183). Med en liberalistisk oppfatning vil en økt grenshandel føre til økt gjensidig avhengighet (Walt 1998: 32) som igjen ville skape fred og stabilitet i regionen (Goldstein and Pevehouse 2014: 65).

På starten av 2000-tallet endret handelsforholdet mellom statene seg. I statenes nye relasjon etter finanskrisen i 2008-09, ble energi og våpenhandel viktige elementer for handelen i det RFØ. Russland fikk store økonomiske utfordringer etter finanskrisen, med nedgang i bruttonasjonalprodukt (BNP), fall i oljeprisene og en generell stagnering (Kaczmarek 2015: 11, 4 og 13). Fattigdommen var høyere i det RFØ enn i resten av Russland (Thornton and Ziegler 2002: 9). Som nevnt ovenfor er den liberale bekymring virksom her på bakgrunn av en stagnering av den økonomiske utviklingen som igjen påvirker den gjensidige avhengigheten, og at fattige stater ikke kan oppnå den liberale fred (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 277-278, 378 og 283).

I 2010 ble Kina Russlands største handelspartner (Kaczmarski 2015: 21). Det økonomiske forholdet mellom Russland og Kina hadde altså en stor påvirkningskraft på utviklingen i det RFØ. Russland og Kina var gjensidig avhengig av hverandre med tanke på grenshandelen og var økonomisk sammenkoblet på tvers av grensen (Garnett 2000: 234). Liberalismen vil her hevde at gjensidig avhengighet skaper økonomisk tilknytning på tvers av økonomiske aktører (Wæver 1992: 16 og 32-33), noe som minsker den liberale bekymrings suverenitetsutfordring på grunn av en opprettholdelse av aktørantallet (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). Samtidig hadde økonomien og handelen mellom statene endt opp i en ubalanse i Kinas favør. Russland hadde mindre å tilby Kina enn omvendt (Kuhrt 2012: 481), en skjev kapabilitetsbalanse, ifølge realismen (Waltz 1986: 70-130).

Det sies at frykten for kineserne i Russland alltid har eksistert (Kaczmarski 2015: 50). Til og med under Sovjetunionens storhetstid ble det spøkt om at pessimistene som fryktet kineserne drev på å lære seg det kinesiske språket. I Garnett (2000) blir det hevdet at Kina ønsket en fredelig kolonisering av det RFØ (Garnett 2000: 40 og 131). Den russiske frykten påvirket Russlands grensepolitikk ved å bremse handelen og immigrasjonen til det RFØ. Både i det russiske sentrum og i periferien måtte myndighetene balansere økonomi opp mot statens sikkerhet (Kaczmarski 2015: 76-77). *Russisk økonomi var avhengig av bilateral handel med Kina* (Thornton and Ziegler 2002: 40), og *Kina hadde fått overtaket i regionen* (Kaczmarski 2015: 166-167).

5.3.2 Behovet for arbeidsinnvandring til «Det russiske Fjerne Østen»

5.3.2.1 Resultat av hypotesetesting

Russland ble påvirket av den store kinesiske tilstedeværelsen i regionen, men myndighetene hadde ikke mistet den politiske kontrollen (Garnett 2000: 39), og derfor avkrefte LH3 (den liberale bekymring).

5.3.2.2 Analyse

«Russia can no longer live without migrants. Our able-bodied population has started to decline, while the demand for manpower to carry out large-scale economic projects has gone up» (Kuhrt 2012: 479).

Det RFØ hadde en svært lav populasjon i forholdet til regionens areal, og i forhold til den kinesiske siden av grensen. Området hadde en populasjon på rundt 5 % av hele Russlands befolkning (Thornton and Ziegler 2002: 35). Helt siden Sovjetunionens tid hadde Russland hatt store problemer med russisk fraflytning fra det RFØ (Brenton 2013: 243; Lukin 1998: 825). Det at russerne flytter fra regionen gjorde den kinesiske tilstedeværelsen enda mer synlig (Kuhrt 2012: 479). Med en realistisk tilnærming vil dette kunne påvirke Russlands evne til å sikre sin eksistens og allmennviljen i samfunnet (Rousseau 2001 [1762]: 27-31).

I perioden 1990-1992 var det en stor bølge av russisk fraflytning fra det RFØ (Thornton and Ziegler 2002: 11; Ioffe and Zayonchkovskaya 2010: 105). Mer enn 225 000 forlot regionen. I tillegg gikk det gjenværende populasjonsantallet ned på grunn av en nedgang i fødselsraten og en reduksjon i levealder. Små russiske populasjoner levde side om side med store kinesiske populasjoner i regionen (Garnett 2000: 24 og 215). Med en liberalistisk tilnærming viser samarbeid på tvers av etnisitet til gjensidig avhengighet i regionen som igjen skaper fred (Walt 1998: 32; Goldstein and Pevehouse 2014: 65), og som i tillegg illustrerer grunnfundamentene til et interessefelleskap, ifølge det liberalistiske firhandelsperspektivet (Wæver 1992: 28).

Det ble hevdet at beskyttelsen av den russiske grensen og territoriet det RFØ var i ferd med å mislykkes. Russland kunne miste sin suverenitet over regionen på grunn av den lave russiske populasjonen i det RFØ og den tilsvarende høye på kinesisk side av grensen, som igjen ofte endte opp som migranter i Russland. Mange russere fryktet en stille snikkolonisering av det RFØ, som kunne ende opp med territoriale krav fra Kina (Garnett 2000: 41 og 163). Samtidig trengte regionen arbeidskraft (Kuhrt 2012: 480; Balzer and Repnikova 2010: 2). Realismen vil her hevde at den interne og eksterne suvereniteten sto i fare på grunn av populasjonsskjevheten i regionen med en høy kinesisk tilstedeværelse (Hovi og Malens 2007: 43-44).

I tillegg til den russiske fraflytningen var Russland vært svært avhengig av tjenester og produkter fra Kina for å opprettholde og utvikle regionen (Alexeeva 2008: 25-31). På grunn av regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse hadde kineserne ikke bare blitt en påvirkningsfaktor for Russlands utenrikspolitikk, men også for Russlands innenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk (Garnett 2000: 39). Den liberale bekymring er at Russlands økonomi og politikk skal bli påvirket i negativ retning gjennom en oppløsning av den liberalistiske tradisjonens grunnoppfatninger. Konsekvensen av disse elementene kan være en stadig mer realistisk tilnærming (Russett mfl. 1995: 184 og 165). Siden midten av

2000-tallet hadde den russiske frykten for uformelle tap av det RFØ til Kina økt (Kaczmariski 2015: 2). Den yngre generasjonen i Russland følte seg ikke like truet av den kinesiske tilstedeværelsen slik som den eldre garde (Garnett 2000: 362).

Uavhengig av den følte frykten hadde Russland et daværende og fremtidig behov for kinesisk arbeidskraft og investeringer i det RFØ for å opprettholde og videreutvikle regionen (Garnett 2000: 50). Ifølge den liberale bekymring, er dette en oppfyllelse av behovene, veien til å oppnå liberal fred (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). Russland trengte Kina i regionen. Statene opplevde en form for avhengighet på tross av en skjev maktbalanse (Garnett 2000: 55).

På bakgrunn av empirien hadde altså *nabostatenes økonomiske relasjoner stor påvirkningskraft på det RFØ*. Økonomiske konjunkturer og politiske endringer førte til en dynamisk økonomisk relasjon der det hele tiden handlet om å tilpasse seg nye hendelser. Handelen mellom Russland og Kina ble påvirket av økonomiske svingninger, der økonomiske nedgangstider skapte desto åpnere grenser, og der økonomisk vekst ofte skapte stadig strengere grensepolitikk som en sikkerhetspolitisk strategi (Garnett 2000: 9). Det RFØ var spesielt avhengig av kinesisk arbeidskraft for å opprettholde regionens økonomiske utvikling (Kuhrt 2012: 480). Den kinesiske arbeidsinnvandringen styrket det Sino-Russiske økonomiske forholdet (Sullivan and Renz 2010: 262).

5.4 Forskningsspørsmål nr. 3: Russisk maktbalanse og gjensidig avhengighet til Kina.

Dette kapitlet vil være supplerende til 5.3 for å kunne besvare forskningsspørsmålet.

Forskingsspørsmål:

3. Hvordan påvirker Russland og Kinas økonomiske relasjoner det RFØ?

Resultat av hypotesetesting av hele 5.4 (se også s. 45):

RH2 - Maktbalanse	Bekreftes	Kinas økende makt og fremtidige ambisjoner på grunn av økonomisk vekst, skapte en endret maktbalanse og dermed frykt.
LH2 – Gjensidig avhengighet	Bekreftes	Samarbeidsrelasjon der økonomi og utvikling av det RFØ hadde tyngde, minsket den russiske sikkerhetspolitiske frykten på grunn av økende samarbeid i det RFØ.

Figur 7

5.4.1 Kina som en økonomisk stormakt

5.4.1.1 Resultat av hypotesetesting

Empirien i underkapitlet, «Kinas som en økonomisk stormakt», skaper belegg for at den realistiske hypotesen RH2: *En endret maktbalanse mellom Russland og Kina vil skape russisk sikkerhetspolitisk frykt i regionen*, bekreftes. Kinas økende makt og fremtidige ambisjoner på bakgrunn av statens økonomiske vekst skapte en russisk sikkerhetspolitisk frykt (Meyer 1994-1995: 512; Kaczmarek 2015: 26; Tsygankov 2013: 113; Garnett 2000: 162). Hypotese LH2 testes i 5.4.2.

5.4.1.2 Analyse

«The world's most important rising power» (Kaczmarek 2015: 2).

Slutten på den kalde krigen kan forstås som et skifte fra en militær sfære til et økende fokus på det økonomiske. Russland hadde aldri vært en økonomisk stormakt i Asia, og kom mest sannsynlig aldri til å bli en heller. Kina derimot, hadde en god stund blitt ansett for å være en økonomisk stormakt i Asia, og var på vei mot å bli en global supermakt på grunn av sin sterke økonomiske vekst (Garnett 2000: 76 og 18). Russiske nasjonalister uttrykte sin frykt for Kinas økende makt og fremtidige ambisjoner. De mente at russiske myndigheter i alt for liten grad var oppmerksom på hva som foregikk i det RFØ (Meyer 1994-1995: 512).

Etter finanskrisen i 2008-9 skjedde det en maktforskyvning mellom Russland og Kina (Kaczmarek 2012: 4). Kina fortsatte sin økonomiske vekst (Balzer and Repnikova 2010: 2), mens Russlands vekst stoppet opp. De globale oljeprisene falt, noe som igjen påvirket den russiske økonomien i negativ forstand. Forholdet mellom Russland og Kina endret seg etter dette økonomiske skiftet. Dette var første gangen på flere hundre år at Kina var globalt mektigere enn Russland (Kaczmarek 2015:1-2 og 13; Kaczmarek 2012: 3). Det fredelige maktskiftet endret statenes bilaterale samarbeid, statenes identitet, statlige interesse og kapabilitet (Kaczmarek 2015: 4-5). I følge realismen vil en stigende makt påvirke Russlands sikkerhet i negativ forstand, med tanke på Kinas økende kapabilitet. Realismen anser en stats kapabilitet som farligere enn dens politiske ambisjoner (Ross 2006: 358). Med en liberalistisk tilnærming førte maktendringen til en negativ grad av avhengighet for Russland på bakgrunn av den økonomiske skjevheten mellom Russland og Kina (Hovi og Malnes 2007: 42). Samtidig var samarbeidsrelasjonen viktig å bevare for å opprettholde fred (Walt 1998: 32).

Med tanke på Kinas økonomiske vekst ville også landenes behov for mer energi øke. På grunn av denne fremtidige etterspørselen kunne Kina se mot Russland og deres ressurser i det RFØ og i Sibir (se 5.2.1). Problemet med å få til en slik videreutvikling var at områdene ikke hadde en god nok infrastruktur, en svak økonomi og usammenhengende politikk da det kom til investeringer i regionen. Områdene kunne i framtiden bli en rik energikilde med bruk av de riktige virkemidlene (Garnett 2000: 13-14). Samtidig fryktet en del russere en konflikt med Kina på bakgrunn av landets økonomiske vekst, som igjen ville skape et stort behov for energi i Kina (Kaczmarek 2015: 26). Ulik kapabilitet mellom stater vil med en realistisk tilnærming

bety at den svakeste part hele tiden må balansere og endre sin politikk i forhold til den mektigste staten (Ross 2006: 359). Liberalismen vil her hevde at Kinas økonomiske vekst kunne føre til økende gjensidig avhengighet mellom partene fordi både Russland og Kina hadde behov for å utvikle det RFØ. Økt handelsvirksomhet mellom stater vil føre til en samarbeidsrelasjon som skaper fred og stabilitet ifølge liberalismen (Goldstein and Pevehouse 2014: 65).

På grunn av Kinas store befolkning og ikke tilstrekkelige areal, hadde Kina et stort behov for jordbruksområder. Dette var grunnen til at Russland ikke ønsket en økonomisk integrasjon med Kina, i frykten for denne etterspørselen ville øke og at Russland ikke kunne dekke etterspørselen (Garnett 2000: 160). I tillegg fryktet en del russere for at Russland skulle komme til å bli avhengig av Kina (Kaczmarek 2015: 48), en negativ konsekvens av gjensidig avhengighet med en liberalistisk oppfatning (Hovi og Malnes 2007: 42).

Russland fryktet Kinas økonomiske vekst, som var langt sterkere enn Russlands BNP, og de fryktet den kinesiske tilstedeværelsen i det RFØ med Kinas økende maktgrunnlag (Tsygankov 2013: 113). Kinas vekst var en stor utfordring for Russland (Kaczmarek 2015: 172). I følge realismen ville Kinas økende kapabilitet på grunn av økonomisk vekst skape sikkerhetspolitisk usikkerhet for Russland som var den svakeste økonomiske part (Ross 2006: 355).

Det var først i perioden etter 2010 at statene tilpasset seg maktskiftet etter finanskrisen. Finanskrisen ble et økonomisk globalt skifte der Kina med ett lå rett bak USA som en økonomisk supermakt. I 2014 var Kina på vei til å bli verdens største økonomi og derav en global supermakt. Russland hadde så langt ikke endret sin politikk mot Kina på bakgrunn av den store økonomiske avstanden mellom statene (Kaczmarek 2015: 4, 13 og 47). Liberalismen vil her hevde at en konflikt mellom statene vil true deres velferd, og derfor var gjensidig avhengighet og økt samarbeid løsningen for å opprettholde freden (Walt 1998: 32). Maktbalanse mellom Russland og Kina vil med en realistisk tilnærming være at Kina kunne påvirke Russland på grunn av Kinas større økonomiske kapabilitet (Ross 2006: 356). Det at Russland ikke endret sine politiske føringer i forhold til Kina viser til en maktbalansering gjennom tilpasning for å bedre sin posisjon bilateralt og internasjonalt (Viotti and Kauppi 2010: 42-77).

Den russiske sikkerhetspolitikken og økonomien ble mye mer kompleks og bestående av gjensidig avhengighet til Kina etter den kalde krigen (Thornton and Ziegler 2002: 33). Russland

ble både militært svakere og økonomisk dårligere stilt enn sin nabo i sørøst. Kinas nasjonale kapabilitet hadde altså overgått Russlands, og konsekvensene av dette var det ingen som kunne forutsi. Det oppsto stadig større økonomisk avstand mellom Russland og Kina (Garnett 2000: 42 og 123). Realismen hevder her at staters makt er helt avgjørende for statens sikkerhet i realismens anarkiske system (Hovi og Malnes 2007: 87). I Garnett (2000), hevdes det at *Russland fryktet et stadig mektigere Kina* (Garnett 2000: 162), mens i Kaczmarski (2012) og (2015), hevdes det at *russerne så ikke på Kinas vekst som en trussel for Russland* (Kaczmarski 2012: 4; Kaczmarski 2015: xiv). Russland fryktet heller for hvordan samarbeidsrelasjon skulle kunne overleve med en økende økonomisk avstand mellom de to nabostatene som hadde vært svært avhengig av hverandre økonomisk (Kaczmarski 2015: 25), en negativ konsekvens av gjensidig avhengighet med en liberalistisk oppfatning (Hovi og Malnes 2007: 42).

I Russland bekymret en del akademikere seg over de store demografiske og sikkerhetspolitiske konsekvensene hvis Kinas økonomiske reformer skulle svekke den kinesiske økonomien i fremtiden. Hvis dette skulle komme til å skje fryktet russerne at immigrasjonen fra Kina til det RFØ vil øke kraftig. Hvis fem millioner mennesker migrerte over grensen til det RFØ ville de ha overgått den daværende russiske populasjonen i regionen. Det RFØ ville ha en enorm demografisk skjevhet med en dominerende kinesisk tilstedeværelse. Frykten for en slik demografisk skjevhet i regionen på grunn av store økonomiske endringer i Kina, ville kunne ende med at det RFØ ble kinesisk på grunn av den dominerende kinesiske tilstedeværelsen (Garnett 2000: 43, 25 og 189). Realismen hevder at stater har like motiver på bakgrunn av ønske om å maksimere og opprettholde sine egne interesser og makt. Det eneste som skiller stater ifra hverandre er hvor mye makt de har. Med en slik verdensoppfatning mener realismen at fred og orden i verden er en unormal tilstand, mens krig er mer sannsynlig (Hovi og Malnes 2007: 38), og med dette som argument vil kinesisk immigrasjon til det RFØ være irrelevant hvis den ikke truer statenes makt, kapabilitet eller suverenitet.

5.4.2 Et strategisk partnerskap

5.4.2.1 Resultat av hypotesetesting

Den liberalistiske hypotesen LH2: *Økonomisk gjensidig avhengighet er medvirkende til å skape stabilitet, og kan minske eller fjerne den sikkerhetspolitiske frykten til Russland i regionen,*

bekreftes. Bakgrunnen for bekreftelsen beskrives i dette underkapittelet, «Et strategisk partnerskap», som viser til en dynamisk samarbeidsrelasjon der økonomi og utvikling av det RFØ hadde tyngde, og reduserte den russiske sikkerhetspolitiske frykten gjennom økende samarbeid i det RFØ (Kaczmarski 2015: 21 og 53).

5.4.2.2 Analyse

Etter Sovjetunionens fall var kineserne bekymret for Russlands videre utvikling. Kinesiske akademikere engstet seg over muligheten for at Russland skulle få et varmere forhold til Vesten, uten at Kina ble inkludert, men slik gikk det ikke (Garnett 2000: 16).

Etter den kalde krigen så det "nye" Russland og Kina på hverandre som to vennlig nasjoner som ønsket å samarbeide med hverandre (Garnett 2000: 91). Deretter ble de «konstruktive partnere» som en start på den videre samarbeidsrelasjonen (Kaczmarski 2015: 8). Samarbeidet var en allianse i fredstid, og som en respons på en ny verdensorden (Garnett 2000: 148). Samarbeidsrelasjonen var altså ikke en formell allianse (Kaczmarski 2015: 116), og Russland ønsket ikke å inngå i en militær eller en politisk allianse med Kina (Thornton and Ziegler 2002: 24). Russland og Kina trengte hverandre som en strategisk løsning, en maktbalanse mot USAs globale hegemonimakt (Brenton 2013: 238; Kaczmarski 2012: 3).

Årene 1992-1998 anses for etableringen av Russland og Kinas «strategiske partnerskap», en stormakts relasjon (Garnett 2000: 147 og 72). Statenes målsetting var å ha et samarbeid som handlet om likhet, tillit, respekt og gjensidig koordinering gjennom dialog og konsensus. Sovjetunionens fall skapte radikale endringer for Russland, og det strategiske partnerskapet ble ansett for å være en av Russlands viktigste diplomatiske bragder gjennom historien. Internasjonalt ga dette nye bilaterale samarbeidet et økt håp for Asia som kontinent. I tillegg ville et slikt samarbeid kunne endre det internasjonale systemet ved at partnerskapet var en balanse mot den globale supermakten USA. Samarbeidsrelasjonen var nødvendig og symbolsk (Kaczmarski 2015: 1). Både Russland og Kina ønsket en multipolar verden, og ikke en verden med en hegemonimakt som USA (Thornton and Ziegler 2002: 23). Russland og Kina forsøkte å finne sin plass i det nye internasjonale systemet. Partnerskapet handlet om nasjonal sikkerhet, global og regional maktposisjon og for å håndtere en bilateral politisk balanse mellom de to partene (Kaczmarski 2015: 11 og 1-2). Det strategiske partnerskapet mellom Russland og Kina viser til en maktbalanse samtidig som statene opprettholdt og utviklet sin samarbeidsrelasjon

med økende gjensidig avhengighet. Maktbalanse kan forstås som en refleksjon av realismens anarki (Ross 2006: 360), der både Russland og Kina var stormakter, noe som påvirker deres posisjon i det internasjonale system. I tillegg kan partnerskapet, med en realistisk forståelse, bli oppfattet som en strategisk beslutning for å styrke sin egen sikkerhet og bedre sin egen posisjon i det internasjonale systemet (Savigny and Marsden 2011: 49 og 177). Politisk avspenning, hevder realismen, kan oppnås ved alliansedannelser (Wæver 1992: 17), og dette kan virke maktbalanserede (Morgenthau 1948²: 182-183). Bilateral gjensidig avhengighet vil ifølge liberalismen påvirke til økende samhandling, stabilitet og fred mellom stater (Goldstein and Pevehouse 2014: 65), samtidig som at det har en positiv innvirkning på det internasjonale systemet (Wæver 1992: 16 og 32-33).

Først i 1995 var statenes strategiske partnerskap utviklet i retningen av stat-til-stat samarbeid. I 1996 underskrev landene en avtale om å videreutvikle og styrke sin samarbeidsrelasjon (Garnett 2000: 16 og 88). Samarbeidet var tenkt å realisere statenes egeninteresser, men både Russland og Kina hadde på mange områder felles nasjonale interesser. *For Russland anses relasjonen for å være en langsiktig sikkerhetspolitisk strategi for å kunne beskytte og utvikle det RFØ.* Den internasjonale oppfatningen av suverenitet og folkerett ga forholdet trygghet (Kaczmariski 2015: 2 og 24).

De grunnleggende elementene for Russland og Kinas strategiske partnerskap hadde allerede eksistert siden den kalde krigen. Det var flere elementer sammen som var bakgrunnen for statenes ønske om et bilateralt samarbeid. Russland hadde etter den kalde krigen hatt store interne og eksterne utfordringer, en svak økonomi, styringsutfordringer, geopolitiske utfordringer og sikkerhetspolitiske utfordringer (Garnett 2000: 5; Wishnick 2001: 804). Grunnoppfatningen i det strategiske partnerskapet var at begge partene skulle være likestilt (Kaczmariski 2015: 8; Wishnick 2001: 799). Økonomi og handel har skapt et godt fundament for samarbeidets videre utvikling (Garnett 2000: 92), som med en liberalistisk tilnærming gir gjensidig avhengighet som et resultat (Goldstein and Pevehouse 2014: 65). Russland og Kina trengte hverandre i det internasjonale systemet, de sto sterkere sammen enn alene (Garnett 2000: 167-171). Ifølge realismen var dette en sikkerhetspolitisk strategi for å styrke deres maktposisjon internasjonalt (Hovi og Malnes 2007: 40, 89 og 172).

Et dårlig samarbeid med Kina ville kunne gjøre Russland enda mer sårbar i russiske områder som allerede var sårbare, slik som i det RFØ og i Sibir. I tillegg ønsket Russland å bli en sterk

stormakt i Asia. Det beste for det strategiske partnerskapet ville være en balansering av statenes makt. Kinas ønsket på sin side å normalisere forholdet med Russland (Garnett 2000: 6, 162 og 7).

Kina var opptatt av å utvikle sitt eget militære og sin egen våpenteknologi ved hjelp av Russland. En del russere fryktet for at våpensalg kunne påvirke Russlands sikkerhet i negativ forstand, ved at Kina ville kunne få et militært overtak i det RFØ. For Russland var energiekspport, våpensalg og utviklingen av det RFØ svært viktig for russisk økonomi (Meyer 1994-1995: 503-504). Problemet med samarbeidet var manglende tillit mellom de to partene. I tillegg led forholdet av en bakenforliggende frykt og angst (Kaczmarski 2015: 2 og 24). Realismen vil her hevde at nasjonale interesser og statens sikkerhet er det aller viktigste (Hollifield 1992: 31), mens liberalismen anser samarbeid og gjensidig avhengighet som nøkkelen til å opprettholde en fredelig relasjon (Goldstein and Pevehouse 2014: 65). Disse balanserte hverandre.

Siden starten av 2000-tallet hadde Russland og Kinas strategiske partnerskap blitt sett på med stadig mer skeptiske øyene. Kina var blitt den sterkeste part i det bilaterale samarbeidsforholdet. Dette skiftet i maktbalansen ville komme til å påvirke statenes identitet og interesse (Kaczmarski 2015: 2 og 4), ved at Russland som en svakere stat hele tiden måtte balansere sine politiske valg ovenfor Kina (Ross 2006: 362).

I 2009 signerte Russland og Kina en felles utviklingsplan for samfunnet og økonomien i det RFØ og for det kinesiske området i nord-øst Kina (Kaczmarski 2015: 21 og 53; Kaczmarski 2012: 7). Problemet var at Kina ikke ønsket å bidra til en langsiktig utvikling av infrastruktur og benyttelse av ressurser i det RFØ, som igjen ville bidra til å beskytte det russiske suverene territoriet (Kaczmarski 2015: 77). Liberalismen hevder at et utviklet territorium vil i mindre grad være utsatt for territorielle krav fra andre stater (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 281). Å bedre det russiske forholdet til Kina anså russiske myndigheter som en stor utenrikspolitisk bragd (Garnett 2000: 39; Sullivan and Renz 2010: 262). Det bilaterale samarbeidet hadde styrket den russiske stabiliteten i området (Garnett 2000: 125), med liberalismens gjensidige avhengighet gjennom statenes økonomiske tilknytning som er et nøkkelement for en fredelig relasjon (Wæver 1992: 16 og 32-33).

Uavhengig av et godt samarbeidsforhold mellom Russland og Kina, fryktet mange russere den store kinesiske populasjonen i Russland, og de hadde oversett den historiske bakgrunnen til denne situasjonen. En del russere så på kineserne i regionen som en stor fare for russisk suverenitet (Garnett 2000: 54-55). Russland førte en tilnæringspolitikk ovenfor Vesten i denne perioden for å unngå å havne ytterligere bak Kina (Kaczmarek 2015: 125). Dette kan med en realistisk tilnærming anses for å være en maktbalansering gjennom en tilpasningspolitikk (Viotti and Kauppi 2010: 42-77) med ambisjoner om å maksimere sine egen makt så godt det lot seg gjøre (Savigny and Marsden 2011: 177). Russlands nærere forhold til Kina var også Russlands eneste måten å beskytte seg på mot en potensiell fremtidig aggressiv nabo (Kaczmarek 2012: 3).

Begge ønsket stabilitet og et langvarig partnerskap i Øst- og Sentral Asia (Garnett 2000: 52 og 155). Samarbeidsrelasjonen mellom Russland og Kina var ikke bare bilateral, den hadde også et økende fokus på internasjonal politikk. Først etter 2010 begynte Russland og Kina å virkelig tilpasse seg situasjonen etter Sovjetunionens fall. I 2014 hadde russiske myndigheter fortsatt vansker med å utvikle og utnytte regionens potensial. Russland håpet at det RFØ skulle øke sin kapabilitet og få hjelp til å utnytte regionens muligheter uten frykt for å miste suverenitet (Kaczmarek 2015: 1, 4 og 78).

Kinas økonomiske vekst og statenes strategiske partnerskap påvirket situasjonen i det RFØ. *All empirien utenom to kilder* (Kaczmarek 2015: xiv; Kaczmarek 2012: 3) viser til en bekymring for at Kinas økonomiske vekst skulle komme til å påvirke nabostatenes økonomiske relasjoner bilateralt og i det RFØ. I følge empirien eksisterte det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ på grunn av økonomisk og demografisk utvikling med en sterk kinesisk tilstedeværelse. Kinas økonomiske vekst skapte et kapabilitetsskille og en skjev maktbalanse mellom de to stormaktene. Det bilaterale samarbeidet besto av en maktbalansering ovenfor hverandre og i forhold til supermakten USA. I tillegg besto det bilaterale forholdet i stor grad av gjensidig avhengighet. I denne sammenhengen viser det seg at gjensidig avhengighet fungerer slik som liberalismen tilsier, ved å fremme en fredelig samarbeidsrelasjon mellom partene (Goldstein and Pevehouse 2014: 65).

5.5 Veien fremover

Dette kapitlet inngår i oppgavens analyse, og skal predikere den framtidige utviklingen av Russland og Kinas forhold, og dermed påvirkningen i det RFØ. På grunn av at oppgaven er skrevet i perioden høsten 2016 til våren 2017 vil predikeringen ta for seg utviklingen etter dette tidspunktet. All predikeringen vil foregå ved en gjennomgående teoretisk diskusjon med bruk av teoriene realisme (suverenitet og maktbalanse) og liberalisme (frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring). Den siste delen, «Et endret internasjonalt system» vil bli diskutert med realismens maktbalanse og liberalismens gjensidige avhengighet.

I Garnett (2000), blir det hevdet at det RFØ vil mest sannsynlig fortsette å være en del av Asias svakeste regioner, og at det allerede i dag kan oppstå territorielle konflikter mellom Russland og Kina i regionen. Uansett står Russland ovenfor store geopolitiske, økonomiske og demografiske utfordringer i sin fremtidige samarbeidsrelasjon med Kina (Garnett 2000: 33, 121 og 118). Det RFØs fremtidig er svært usikker på grunn av en kompleks regional sikkerhetspolitikk med store utfordringer (Thornton and Ziegler 2002: 28).

5.5.1 Arbeidsinnvandringen

Immigrasjonen og den kinesiske tilstedeværelsen i det RFØ har pågått i flere hundre år (Kireev 2016: 67), og stagnerte for første gang under Stalin (Garnett 2000: 25). Den har deretter gått i bølger ettersom Russlands økonomi og politikk har endret seg (Kireev 2016: 72).

Arbeidsinnvandringen i det RFØ har påvirket området til å få en stadig mer regionalisert og blandet identitet, historie, kultur, tradisjoner og handel (Vaughan-Williams 2012: 14; Alexeeva 2008: 20-31). Liberalismen hevder at et samfunn må være pluralistisk for å oppnå individuell frihet (Mill 1869 [1859]: 7-8). Det RFØ med en blandet russisk og kinesisk tilstedeværelse vil ifølge liberalismen forstås som et interessefelleskap med fundamentene for å kunne skape et frihandelsområde som fremmer fred og stabilitet i samfunnet. Samtidig består en slik økonomisk forbindelse i stor grad av gjensidig avhengighet mellom de økonomiske aktørene (Wæver 1992: 28, 16 og 32-33). I følge den liberale bekymring vil økonomisk utvikling og gjensidig avhengighet være to av de tre elementene som må oppfylles for å kunne oppnå den liberale freden (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283). I denne sammenheng vil utfordringen for den liberale freden være Russlands interne myndighetsstruktur i det RFØ på

grunn av en økende regionalisert forfatning. Demokratisk utvikling i Russland er helt avgjørende for å kunne oppnå den liberale freden. Med et økende pluralistisk samfunn i det RFØ på grunn av en økende kinesisk tilstedeværelse vil de liberale interne myndighetsstrukturene og verdiene stå i fare, og skape en utvikling stadig nærmere en realistisk tilnærming (Russett mfl. 1995: 184 og 165).

En økende kinesisk tilstedeværelse kan skape konflikter mellom Russland og Kina, men kan å tvinge statene til bedre samarbeidsrelasjoner (Garnett 2000: 26). Realismen hevder at en konflikt i regionen kan oppstå hvis den russiske suvereniteten og befolkningens sikkerhet blir truet (Rousseau 2001 [1762]: 27-31), eller hvis statens kapabilitet, og interesser blir truet (Savigny and Marsden 2011: 177). Her er statenes maktbalanse helt avgjørende for å skape stabilitet og fred (Morgenthau 1973 [1948]: 167). Liberalismen derimot, mener at både immigrasjon og handelsvirksomhet kan utvikle seg til å bli et frihandelsområde (Wæver 1992: 28). Uansett vil statene oppleve gjensidig avhengighet som en samarbeidsgevinst (Hovi og Malnes 2007: 42). Som nevnt ovenfor er dette elementer både for og imot en liberal fred (Russett mfl. 1995: 184 og 165). Uavhengig av fremtidig usikkerhet rundt den kinesiske tilstedeværelsen i regionen, vil den demografiske utviklingen påvirke regionens fremtidige generasjoner og det generelle forholdet mellom Russland og Kina aller mest (Garnett 2000: 26; Kireev 2016: 67).

Russland har i dag fortsatt muligheten til å påvirke og kontrollere immigrasjonsutviklingen til det RFØ fordi den ulovlige kinesiske innvandringen til regionen fortsatt er lav. For å få en kontrollert og regulert immigrasjonspolitik må Moskva og regionen utvikle et bedre samarbeidsforhold med langsiktige løsninger og jobbe seg igjennom frykten for en dominerende kinesisk tilstedeværelse i det RFØ. Myndighetene må forstå og dermed tilpasse seg regionens behov for arbeidsinnvandring og de utfordringene dette måtte medføre. En løsning kan være å få flere russere til å flytte til det RFØ. En slik sikkerhetspolitisk strategi ble gjennomført med tvang under Stalin (Garnett 2000: 26, 62 og 135), og i starten av 2017 har Putin forsøkt å friste etniske russere til regionen med løfte om gratis jord (Johansen 2017; Higgins 2016; Dv-Gektar 2017). Utfordringene i så måte vil være å få mennesker til å ønske å flytte til en slik underutviklet region. Det RFØ har en svak økonomi, svak infrastruktur, og klimaet gjør jordbruk svært vanskelig (Garnett 2000: 206; Kontorovich 2000: 370). Det er derfor forventet at svært få etniske russere vil flytte til regionen (Thornton and Ziegler 2002: 4). Som en sikkerhetspolitisk strategi kan derfor russiske myndigheter i tillegg ha en

fremtidsrettet immigrasjonspolitik ved å få kineserne i regionen til å flytte lengre inn i landet, slik at den kinesiske tilstedeværelsen blir spredt over et større område (Garnett 2000: 365). En annen løsning vil være integrasjon av kinesere inn i det russiske samfunnet (Kuhrt 2012: 472). Uavhengig av løsningsmuligheter *frykter* Russland formelle tap av det RFØ til Kina (Kaczmarek 2015: 2).

Kina ønsker ikke en formell kolonisering av det RFØ. Kinesiske myndigheter har forsøkt å minske den russiske frykten for et nåværende og framtidig demografisk skifte i regionen. Kinas utfordring vil være hvis det demografiske kinesiske presset i regionen blir for stort til at de kan kontrollere det. Altså forsøker ikke Kina å snikkolonisere regionen som sådan. Både Russland og Kina vil få problemer hvis den kinesiske immigrasjonen fortsetter å øke, samtidig med en russisk populasjonsnedgang, som igjen vil endre demografien, handelen, kulturen og den politiske makten i det RFØ (Garnett 2000: 25; Kontorovich 2000: 379). Den demografiske utviklingen i det RFØ skaper fremtidig usikkerhet (Alexseev 2001: 134), og har kimen i seg til å utvikle seg til en fremtidig etnisk konflikt mellom russere og kinesere i regionen. Fremtiden til det RFØ er en bekymring for Moskva (Thornton and Ziegler 2002: 22 og 35). De kinesiske migrantene til det RFØ er et sikkerhetspolitisk problem for Russland, som igjen skaper spenning mellom Russland og Kina i deres bilaterale relasjon (Kuhrt 2012: 480).

5.5.2 Bilateralt og regionalt samarbeid

«[...] power is shifting away from Russia and toward China» (Garnett 2000: 17).

Russland og Kinas «strategiske partnerskap» har vært en del av grunnlaget for statenes videre samarbeidsrelasjon. Samarbeidsforholdet har til dels vært svært stabilt. For å predikere det bilaterale samarbeidsforholdet mellom Russland og Kina i fremtiden, har Alexei Voskressenski utviklet to ulike russiske oppfatninger om hvordan forholdet kan komme til å utvikle seg, en optimistisk og en pessimistisk oppfatning (Garnett 2000: 72, 87 og 16).

Det optimistiske synspunktet sier at et stadig sterkere Kina er en fordel for Russland. Det er store fordeler med et fredfullt samarbeid mellom Russland og Kina. Et slikt samarbeid må være basert på tillit og økt dialog mellom partene. Det må skje økonomiske investeringer på begge sider av grensen, som igjen gavner begge landene. Løsningen vil da være å få på plass en økonomisk sone i grenseområdet som øker handelen mellom statene, og som kan minske de

nåværende grenseutfordringene. Dette vil føre til en mer stabil grensepolitikk. Suvereniteten i det RFØ vil blir avgjort på bakgrunn av området historie. Dette optimistiske synspunktet på forholdet mellom Russland og Kina og i det RFØ, er et forsøk på å forstå statenes utfordringer og prøve å endre disse til mulige løsninger (Garnett 2000: 16, 58 og 135). Det optimistiske synspunktet har en liberalistisk tilnærming til det fremtidige forholdet mellom Russland og Kina. Her er elementer fra liberalismens frihandelperspektiv med en økonomisk sone for å øke den regionale utviklingen (Wæver 1992: 28), gjensidige avhengighet med et økonomisk samarbeid (Goldstein and Pevehouse 2014: 65), og en svekkelse av den liberale bekymring på grunn av økonomisk utvikling og gjensidig avhengighet i regionen (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283).

Det pessimistiske synspunktet mener at Kinas økende makt vil få store negative konsekvenser for Russland, og kan ende i konflikter. Skrekksenarioet vil være både en økonomisk og en politisk ustabil situasjon, som igjen ender med at Russland mister kontrollen over det RFØ. Med en økning av ulovlige kinesiske immigranter til regionen vil også levestandarden for befolkningen gå ned. Dette kan ende med en konflikt på bakgrunn av etnisitet og kultur. Russland kan dermed miste kontrollen over det RFØ (Garnett 2000: 16 og 58). Med en liberal tilnærming vil dette kunne ende opp som de liberales bekymring ved en økende avstand fra den liberale freden og til en stadig nærere relasjon mot realismen (Russett mfl. 1995: 184). I tillegg vil realismen hevde at en politisk ustabil situasjon i det RFØ kan føre til at den interne og deretter den eksterne russiske suvereniteten står i fare (Hovi og Malens 2007: 43-44). Statenes kapabilitet vil være ulik på bakgrunn av økonomi som deretter vil kunne skape en skjev maktbalanse mellom Russland og Kina, der Russland blir den svakeste part (Waltz 1986: 70-130).

Det økonomiske forholdet mellom Russland og Kina kan i stor grad påvirke det RFØ. Det som i hvert fall er sikkert er at Kinas økonomiske vekst vil endre det russisk-kinesiske forholdet (Kaczmarski 2015: 2). Russland kan i fremtiden måtte innta en strategisk rolle som Kinas lillebror (Kuhrt 2012: 476; Kaczmarski 2012: 5). Kina vil ha overtaket på Russland når det kommer til både økonomi og politikk. Det har foregått et skifte i maktbalansen mellom Russland og Kina, som har trigget en dyp russisk frykt og usikkerhet (Garnett 2000: 18). I følge realismen vil den svakeste stats politiske valg i maktbalansen, som i denne sammenhengen er Russland, vil være helt avgjørende for statenes fremtidige relasjon (Ross 2006: 363). Samtidig vil liberalismens gjensidige avhengighet være helt avgjørende for å opprettholde en fredelig

relasjon mellom nabostatene (Wæver 1992: 16 og 32-33). I bunn og grunn har ikke Russland noe annet valg enn å samarbeide med Kina. Russland er avhengig av Kina av økonomiske årsaker, men samtidig vil ikke Russland få svekket sin politiske posisjon i deres bilaterale samarbeid og i det internasjonale system (Garnett 2000: 131-133).

I følge Garnett (2000), er det mest sannsynlig at forholdet mellom Russland og Kina vil utvikle seg mot en bredere og dypere samarbeidsrelasjon. Ikke som en sikkerhetspolitisk allianse eller som et svar på å unngå et økende samarbeid med USA og Vesten, men heller for å øke sine statlige og regionale muligheter ved å stå sterkere sammen enn alene. Begge statene er avhengig av hverandre for å utvikle og oppnå sine egne interesser. I tillegg ville en konflikt mellom Russland og Kina i regionen kunne utvikle seg til problemer både i Øst- og Sentral-Asia. En konflikt mellom Russland og Kina kunne ha påvirket Asia som helhet i en ustabil politisk retning. Et godt forhold mellom Russland og Kina er viktig for det internasjonale system (Garnett 2000: 30-32 og 140). Ifølge liberalismen skaper gjensidig avhengighet global fred og stabilitet (Wæver 1992: 16 og 32-33).

Det vil være svært vanskelig for Russland å forsvare det RFØ. Kina vil ha økonomiske og geografiske fordeler. Russland vil i så fall måtte true med bruk av sine atomvåpen som avskrekking. En slik sikkerhetspolitisk strategi kan ende opp med at Kina styrker sitt atomvåpenarsenal. Dette vil igjen føre til at Russland mister sin fordel i konflikten. Russland har ikke den økonomiske kapabiliteten til å havne i en konflikt med Kina angående det RFØ. En slik konflikt vil ende med at Russland mister sin kontroll over regionen (Garnett 2000: 56 og 52). Med en liberalistisk tilnærming vil en konflikt mellom Russland og Kina være ugunstig for begge parter på grunn av store økonomiske tap uavhengig av hvem som hadde vunnet (Angell 2010 [1909]: 96).

Det mange russere ikke tenker på er fordelene ved å ha et nært samarbeid med Kina, både på statlig nivå og i det RFØ. Kina støtter Russland internasjonalt og hjelper Russland med å se mot Asia med kontinentets mange muligheter. Samtidig advarer deler av russiske medier mot å gi Kina overtaket i samarbeidsforholdet (Garnett 2000: 41 og 163). I følge Walts realistiske oppfatning er en maktbalanse like mye en balansering av frykt som en balansering av kapabilitet (Ross 2006: 363).

For Russland er Kina den viktigste aktøren for både innenriks- og utenrikspolitikk, mens for Kina er Russland bare en del av deres fremtidige utenrikspolitikk (Kaczmarski 2015: 25). Med tanke på hvilken retning det russisk-kinesiske forholdet er på vei i, har Russland to ulike sikkerhetspolitiske muligheter. For det første kan Russland godta det å få rollen som Kinas lillebror på bakgrunn av ulik kapabilitet og for å unngå et nærere kinesisk forhold til USA og Vesten. Russland må da godta et nærere samarbeid med Kina i det RFØ for å utvikle regionen. Russland må med denne strategien se fordelene med et nærmere partnerskap og finne løsninger på utfordringene. For det andre kan Russland samarbeide med andre stater for å utvikle sin fremtidige politikk og det RFØ. Russland må da forsøke å balansere makten ved å gå sammen i en koalisjon uten Kina. Utfordringen med en slik sikkerhetspolitisk strategi vil da være det historiske vanskelige forholdet som Russland har til USA og Vesten, hvis disse skulle ende opp som mulige samarbeidspartnere. Koalisjonen må bestå av stater med felles interesser. I tillegg kan den økende maktasymmetrien mellom Russland og Kina, presse Russland nærmere et samarbeid med Vesten (Garnett 2000: 58-60 og 133). Russland og Kina kan oppfattes som både venner og fiender, og deres fremtidige relasjon er vanskelig å forutse (Kaczmarski 2015: 23).

En økonomisk integrasjon mellom Russland, Kina, Japan og Sør-Korea i regionen kan også være løsningen på den fremtidige utviklingen av det RFØ (Kaczmarski 2015: 53). Russland ser ikke på Japan og Sør-Korea som en nåværende og fremtidig trussel mot det RFØs (Thornton and Ziegler 2002: 22). I tillegg har USA strategiske interesser i Asia og ønsker dermed å være delaktig i kontinentets utvikling. Et regionalt samarbeid i det RFØ vil i tillegg kunne stabilisere maktskjevheten mellom Russland og Kina. Nordøst Asia er et område der multilaterale muligheter finnes (Garnett 2000: 31-33), også som et mulig balansesystem (Thornton and Ziegler 2002: 36). Maktbalanse kan forstås som en refleksjon av realismens anarki (Ross 2006: 360), der den sterkeste part påvirker den svakeste som deretter må tilpasse seg situasjonen (Viotti and Kauppi 2010: 42-77).

En gjenoppblivning av ideen om et frihandelsområde i regionen kan være løsningen på regionens utfordringer (Garnett 2000: 34 og 206). Liberalismen hevder at samarbeid er løsningen for å opprettholde fred (Walt 1998: 32), og at et frihandelsområde vil styrke den regionale stabiliteten og utviklingen (Wæver 1992: 28). En integrasjon av subnasjoner i det russiske samfunnet er helt avgjørende for regionens fremtid på russiske hender. Mangelen på en slik integrasjon kan resultere i store ulike etniske grupper i regionen, en mobilisering mot myndighetene, og muligens en interessekonflikt mellom russere og kinesere i regionen (Garnett 2000: 55-56).

Realismen vil her hevde at den interne suvereniteten kan komme til å stå i fare ved en mobilisering (Hovi og Malens 2007: 43-44). Den liberale bekymring er at Russlands interne myndighetsstruktur kan gå i oppløsning, noe som igjen vil svekke de liberale verdiene (Russett mfl. 1995: 184 og 165) og kan ende med en liberal suverenitetsutfordring på grunn av et synkende liberalistisk aktørantall (Mousseau, Hegre and Oneal 2003: 378 og 283).

Moskva vil ta en stor risiko ved en økt åpenhet i form av økonomi, økende regional kontroll og økt samarbeid i området med andre nabostater. Moskva frykter for å miste kontrollen i regionen (Garnett 2000: 260). Realismen hevder at enhver stat må sikre og maksimere sine egne interesser, og at den sterkeste stat har størst sjanse for å klare seg (Savigny and Marsden 2011: 177). Den liberale bekymring er at Russland skal miste kontrollen i det RFØ, noe som kan føre til en mer realistisk tilnærming (Russett mfl. 1995: 184 og 165). I Garnett (2000) blir det hevdet at Russland kommer til å miste det RFØ på en eller annen måte på grunn av Russlands manglende kapabilitet til å utvikle regionen på egenhånd. Det hele vil da kunne ende med at noen andre utvikler regionen og Russland vil miste sin suverenitet over det RFØ (Garnett 2000: 51). Manglende kapabilitet vil, ifølge realismen, handle om manglende makt i forholdet til andre stater (Ross 2006: 356). Det største problemet for det RFØ vil i fremtiden fortsatt være kapital, demografi og klima i regionen, som gjør det svært vanskelig og risikofylt for investorer. Oppfatningen av den «kinesiske trusselen» i Russland, kan ifølge kinesiske akademikere være en stor svakhet for det RFØs videre utvikling (Garnett 2000: 197 og 111).

Det RFØ og Sibir anses for å være den største relasjonsutfordringen mellom Russland og Kina, og kan potensielt være bakgrunnen for en fremtidig konflikt mellom statene (Kaczmarek 2015: 48). I nærmeste framtid vil en territoriell overtakelse av det RFØ være svært usannsynlig (Alexseev 2001: 139), og dette illustreres av deres tidligere historiske forhold og samarbeidsavtaler (Fravel 2008: 314). Uavhengig av samarbeidspartnere i utviklingen av det RFØ, vil en rask modernisering og utvikling være en nyttig sikkerhetspolitisk strategi for Russland for å beskytte sin suverenitet og kontroll (Kuhrt 2012: 473).

Asias fremtid vil i stor grad bli påvirket av Russlands fremtidige rolle i Asia, det russisk-kinesiske forholdet, utviklingen av det RFØ og Sibir, og utviklingen av Sentral Asia. Russland kan være med på å bygge bro mellom ulike stater i Asia og Vesten på bakgrunn av et regionalt samarbeid (Garnett 2000: 34 og 139), som ifølge liberalismen skaper gjensidig avhengighet og

fred (Goldstein and Pevehouse 2014: 65). Forholdet mellom Russland og Kina bilateralt og i det RFØ ser ikke ut til å ville endre seg i noe særlig stor grad i fremtiden (Garnett 2000: 167).

5.5.3 Et endret internasjonalt system

«China's rise as the next superpower. . . calls into question Russia's place in the world» (Kaczmarski 2012: 6).

Det russisk-kinesiske forholdet har i nyere tid blitt en viktig del av det internasjonale systemets struktur (Garnett 2000: 71). Forholdet mellom Russland og Kina er ikke bare bilateralt mellom to stater, det påvirkes også av det internasjonale systemets maktbalanse (Kaczmarski 2015: 1; Curanović 2012: 221). Kan Kina endre den globale maktbalansen på bakgrunn av sin økonomiske vekst som gir stadig større internasjonal innflytelse (Walt 1998: 30)? I følge realismen vil Kinas vekst endre det internasjonale systemet på grunn av Kinas økende kapabilitet (Ross 2006: 355; Kaczmarski 2012: 6).

Den stor økonomiske avstanden mellom Russland og Kina er forventet å øke i fremtiden (Kaczmarski 2015: 22). Kina ønsker derimot at Russland skal bli sterkere for bedre å balansere makten bilateralt og i det internasjonale systemet (Garnett 2000: 164). Internasjonalt har Kinas fokus vært på økonomi, mens Russland har hatt en større interesse for sikkerhetspolitiske spørsmål (Kaczmarski 2015: 136-137). Det er forventet at Russland og Kina vil ha sammenfallende interesser under endringen av det internasjonale systemet (Garnett 2000: 166), som dermed styrker deres liberale avhengighetsforhold gjennom sikkerhetspolitisk trygghet (Hovi og Malnes 2007: 42).

Kinas vekst og Russlands svake posisjon har endt opp med å bli en langvarig trend (Fravel 2008: 1). Etter den globale finanskrisen i 2008-09, var Kina på vei til å ta over Russlands plass i det internasjonale system, som Vestens nøkkelaktør i relasjon til ikke-vestlige stater (Kaczmarski 2015: xv).

En del russere anser Kina for å være en supermakt eller hvert fall en nesten-supermakt, og Kinas økonomiske kapabilitet kan i fremtiden bli sammenlignet med USAs (Garnett 2000: 17 og 127). Det vil mest sannsynlig i fremtiden foregå en maktbalansering mellom USA og Kina, som kan forstås som en refleksjon av realismens anarki (Ross 2006: 360-361). Statenes kapabilitet

påvirker deres maktgrunnlag ovenfor den andre med en realistisk forståelse. Deretter kommer det frem hvilken av statene som må tilpasse seg den andre gjennom å balansere, og hvem av statene som påvirker på bakgrunn av sitt større maktgrunnlag (Savigny and Marsden 2011: 49 og 204-205).

På grunn av den internasjonale spenning, spesielt med Vesten, har Russland fått et nærere samarbeid med Kina (Kaczmarek 2015: 3), som en sikkerhetspolitisk strategi for å beskytte og maksimere sine egne interesser gjennom realismens maktbalanse (Savigny and Marsden 2011: 177).

Det er altså ulike oppfatninger over hvordan det RFØ kommer til å utvikle seg i veien fremover. Russland anses for å se optimistisk på fremtiden. Verden og det internasjonale systemet har ikke noe å frykte med tanke på den videre utviklingen av samarbeidsrelasjonen mellom Russland og Kina. Det blir hevdet i Garnett (2000), at det strategiske partnerskapet mellom Russland og Kina, vil påvirke en stadig mer multipolar verden i riktig retning. Utviklingen av det internasjonale system er svært viktig for Russland, som står med en fot i Europa og en i Asia (Garnett 2000: 134, 40, 93, 96 og 140). Stater blir gjensidig avhengig hverandre i det internasjonale systemet gjennom handel, immigrasjon, kreditt, avtaler og kommunikasjon. Dette vil skje gjennom modernisering som skaper samarbeid, avhengighet og dermed fred (Wæver 1992: 16 og 32-33). Både Russland og Kina, sammen og alene, har stor påvirkningskraft på strukturen til det internasjonale system, regional og global maktbalanse og videreutviklingen av en global governance. Endringene i det internasjonale systemet vil åpne for nye arenaer for dialog. Russland kan bli en brobygger mellom Vesten og «de andre» (Kaczmarek 2015: 2, 139 og 157).

Det internasjonale systemets fremtid vil kunne påvirke utviklingen og samarbeidsforholdet mellom Russland og Kina i det RFØ. Den nåværende russiske frykten for den sterke kinesiske tilstedeværelsen i det RFØ, vil bli påvirket av store endringer på alle nivåer. Det som hvert fall er sikkert, er at russiske og asiatiske myndigheter vil gi det RFØ mer oppmerksomhet enn tidligere på grunn av regionens usikre fremtid (Thornton and Ziegler 2002: 33).

5.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg analysert de empiriske funnene mine ved bruken av teorien *realisme* med begrepene suverenitet og maktbalanse, og *liberalisme* med begrepene frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring. For å kunne besvare oppgavens tre forskningsspørsmål, har forskningsspørsmålene blitt delt opp kapitlene; *Russisk frykt for snikkolonisering* (se 5.1), *Russisk frykt for formelle territoriale krav fra Kina i det RFØ* (se 5.2) og *Nabostatenes økonomiske relasjoner i det RFØ* (se 5.3). Kapitlet; *Russisk maktbalanse og gjensidig avhengighet til Kina* (se 5.4) er supplerende for å kunne besvare det tredje forskningsspørsmålet om *hvordan nabostatenes økonomiske relasjoner påvirker det RFØ*.

Kapitlet; «Veien fremover» (se 5.5) predikerer hvordan den videre utviklingen kan komme til å arte seg i fremtiden når det kommer til arbeidsinnvandringen til det RFØ, bilateralt og regionalt samarbeid, og et endret internasjonalt system. De elementene som ikke går direkte på selve regionen er fortsatt svært relevante på grunn av forståelsen av at nasjonal, bilateral og internasjonal politikk er medvirkende til de politiske valgene som har blitt og vil bli tatt i og utenfor regionen. Politikken utenfor det RFØ har påvirket og vil i fremtiden fortsette å påvirke regionens utvikling og den latente russiske frykten.

6 Avslutning

Denne oppgaven har søkt å forklare forholdet mellom Russland og Kina gjennom en casestudie av deres grenseforhold i regionen «Det russiske Fjerne Østen». Oppgaven har hatt en sikkerhetspolitisk orientering rettet mot økonomisk og demografisk utvikling i regionen, med et russisk perspektiv. IP har vært den statsvitenskapelige disiplinen som oppgaven har blitt skrevet i. Oppgavens analyseredskaper har vært realisme (suverenitet og maktbalanse) og liberalisme (frihandelsperspektivet, gjensidig avhengighet og den liberale bekymring). Utgangspunktet for oppgaven var å besvare problemstillingen;

Eksisterer det en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det russiske Fjerne Østen med tanke på regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse?

Opgavens forskningsspørsmål har blitt brukt for å føre oppgaven i den ønskede retning og for å få mer konkrete svar på problemstillingen. Forskningsspørsmålene var;

1. Frykter Russland en kinesisk snikkolonisering av det RFØ på bakgrunn av økt kinesisk tilstedeværelse i regionen?
2. Frykter Russland formelle territorielle krav fra Kina i det RFØ?
3. Hvordan påvirker Russland og Kinas økonomiske relasjoner det RFØ?

Siden Sovjetunionens fall i 1991 har det "nye" Russland rettet mye oppmerksomhet mot sine ytre grenser (Lukin 1998: 834). Russland har i den avgrensede perioden fra 1991 frem til 2014 ikke hatt noen direkte ekstern trussel, og derfor har de hatt et økende fokus på intern sikkerhetspolitikk (Thornton and Ziegler 2002: 223). Det RFØ har vært og er fortsatt et symbol på Russlands sårbarhet (Kuhrt 2012: 471), og den russiske politikken i regionen har gitt negative konsekvenser for økonomien, demografien og sikkerheten i regionen (Thornton and Ziegler 2002: 224). Det RFØ symboliserer Russlands statlige utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer (Kuhrt 2012: 471). Kinas økende tilstedeværelse i det RFØ har tvunget russiske myndigheter til en økende nasjonal oppmerksomhet mot området (Thornton and Ziegler 2002: 51).

Det er en pågående krise i det RFØ, som har vart siden før Sovjetunionens fall i 1991. Det har vært en til dels russisk bekymring for å måtte gi tilbake deler av det RFØ til Kina på grunn av områdets historiske bakgrunn som en del av Kina. I tillegg er det en stor usikkerhet rundt Kinas

ambisjoner i og for regionen (Thornton and Ziegler 2002: 298-299). Russland har vært avhengig av sin nabo Kina helt siden den kalde krigens slutt (Kuhrt 2012: 489), og har fortsatt et sterkt avhengighetsforhold til Kina for å opprettholde og utvikle regionen (Thornton and Ziegler 2002: 33).

Demografi har vist seg å være et viktig element for den store kinesiske tilstedeværelsen i det RFØ (Thornton and Ziegler 2002: 325; Kontorovich 2000: 365). Oppgavens funn viser oss at den kinesiske immigrasjonen til det RFØ hadde store økonomiske (Alexseev 2001: 122; Kireev 2016: 67) og demografiske konsekvenser for Russland (Alexseev 2001: 131) fra 1991 til 2014. Åpne grenser viser til et behov for kinesiske immigranter for å opprettholde og utvikle regionen, og grensereguleringer viser til en sikkerhetspolitisk strategi for å kunne kontrollere immigrasjonen (Garnett 2000: 16). Mange russere var bekymret for den økende kinesiske immigrasjonen til regionen (Meyer 1994-1995: 505), som gav en demografisk ubalanse (Alexseev 2001: 131) og dette ble av mange oppfattet som en trussel (Lukin 1998: 834). Russerne fryktet ikke direkte Kina eller kinesere som sådan, men mer en ukontrollert immigrasjon til det RFØ (Curanović 2012: 233).

I tillegg hadde forholdet mellom sentrale og regionale myndigheter stor innvirkning i det RFØ (Alexseev 2001: 138), slik som fravær av reguleringer, manglende håndtering av økonomien i regionen og manglende stabil politikk på grunn av relasjonsutfordringer (Garnett 2000: 21). De empiriske funnene viser at regionale myndigheter i det RFØ brukte oppfatningen av «den kinesiske trusselen» som et argument for å styrke sin egen politiske stilling og som symbolpolitikk (Sullivan and Renz 2010: 262; Lukin 1998: 826). Russiske spesialister mener at den store strømmen av kinesiske immigranter til det RFØ er en myte som har satt dype røtter i det russiske samfunnet (Balzer and Repnikova 2010: 3), og ga en frykt for at kinesiske myndigheter drev med en snikkolonisering for å deretter kunne komme med formelle territoriale krav i det RFØ (Garnett 2000: 83; Balzer and Repnikova 2010: 1; Wishnick 2001: 809).

Kina ble altså oppfattet som en demografisk trussel for Russland (Thornton and Ziegler 2002: 47), spesielt blant den lokale russiske befolkningen (Lukin 1998: 824). Samtidig mente en del russere at en økning av kinesiske arbeidere i det RFØ vil gi Kina en økt makt i regionen uavhengig av suverenitet. *Russere fryktet altså den kinesiske immigrasjonen som i verste fall kunne ende med en kinesisk snikkolonisering av regionen* (Garnett 2000: 25, 163 og 189).

Liberalismens tilnærming er ikke-forklarende for de empiriske funnene på forskningsspørsmålet om russisk frykt for snikkolonisering. Realismen derimot, er av varierende grad forklarende (se 5.1.1.1 og 5.1.2.1).

Empirien om regionens ressurser viser til funn som tilsier at *det eksisterte russisk frykt for formelle territorielle krav fra Kina i det RFØ* (Garnett 2000: 243; Balzer and Repnikova 2010: 3) fra 1991 frem til 2014. Bakgrunnen var at kineserne hadde strategiske interesser i det RFØ på grunn av regionens ressurser (Kuhrt 2012: 484; Kaczmarski 2012: 5). Regionens ressurser ble ansett for å være et element som kunne ødelegge det så langt fredelige forholdet mellom Russland og Kina (Kaczmarski 2015: 26; Sullivan and Renz 2010: 265). Kina hadde store fremtidige behov for regionens ressurser, og ønsket derfor ifølge akademikere, først å snikkolonisere det RFØ, for å deretter komme med formelle territorielle krav (Garnett 2000: 243; Balzer and Repnikova 2010: 3). Regionens ressurser var både en styrke og en svakhet for områdets sikkerhet. Både den realistiske og den liberalistiske forståelsen gir ikke en fullstendig forklaring på den russiske frykten for formelle territorielle krav fra Kina i det RFØ. Bakgrunnen er avkreftelsen av alle de teoretiske hypotesene (se 5.2.1.1).

Russland og Kinas økonomiske relasjoner hadde stor påvirkningskraft på det RFØ. De empiriske funnene i økonomi og handel viser til at svingninger i forholdet mellom Russland og Kina etter den kalde krigen som påvirket deres bilaterale handelssamarbeid (Garnett 2000: 9 og 11), og dermed også det RFØ (Thornton and Ziegler 2002: 24). Den russiske frykten påvirket Russlands grensepolitikk ved å bremse handelen og immigrasjonen til det RFØ (Kaczmarski 2015: 76-77). Russisk økonomi var avhengig av bilateral handel med Kina (Thornton and Ziegler 2002: 40), og Kina hadde fått overtaket i regionen (Kaczmarski 2015: 166-167). I tillegg var det RFØ spesielt avhengig av kinesisk arbeidskraft for å opprettholde regionens økonomiske utvikling (Kuhrt 2012: 480). Den kinesiske arbeidsinnvandringen styrket altså det Sino-Russiske økonomiske forholdet (Sullivan and Renz 2010: 262). Den liberalistiske tilnærmingen er mer forklarende for de empiriske funnene i Russland og Kinas økonomiske relasjoner enn en realistisk forståelse. Bakgrunnen er bekreftelsen av den liberalistiske hypotesen gjensidig avhengighet (se 5.3.1.1 og 5.3.2.2).

Russisk maktbalanse og gjensidig avhengighet til Kina beskriver Kina som en økonomisk stormakt og landenes strategiske partnerskap i perioden. Nabostatenes økonomiske relasjoner påvirket det RFØ ved en økende økonomisk avstand mellom partene, noe som igjen skapte en

russisk frykt for et stadig mektigere Kina (Garnett 2000: 42, 123 og 162). Det RFØ er et område der Kinas vekst og Russlands stagnering var svært synlig. Utviklingen mellom Russland og Kina siden finanskrisen i 2008-09 har styrket statenes bilaterale forhold, men samtidig har også forholdet blitt påvirket av en maktasymmetri i Kinas favør i form av økonomiske kapabilitet og internasjonal posisjonering. Det russiske samarbeidet med Kina var en relasjon med en langsiktig sikkerhetspolitisk strategi for å kunne beskytte og utvikle det RFØ (Kaczmarski 2015: 2, 22 og 24). Realismen har her forklaringskraft gjennom bekreftelsen av den realistiske hypotesen maktbalanse (se 5.4.1.1). I tillegg har liberalismen forklaringskraft på grunn av statenes samarbeidsrelasjon som skapte gjensidig avhengighet (se 5.4.2.1).

Funnene i predikeringen er en fremtidsrettet forståelse av det RFØ. Fremtiden til det RFØ er en bekymring for Moskva (Thornton and Ziegler 2002: 22 og 35), fordi den kinesiske immigrasjonen er et sikkerhetspolitisk problem (Kuhrt 2012: 480). Den kinesiske tilstedeværelsen i regionen vil påvirke den demografiske utviklingen, regionens fremtidige generasjoner og det generelle forholdet mellom Russland og Kina (Garnett 2000: 26; Kireev 2016: 67). Det har forekommet en maktendring mellom Russland og Kina, som har trigget en dyptliggende russisk frykt og usikkerhet. Kina vil kunne få overtaket på Russland når det kommer til både økonomi og politikk (Garnett 2000: 18). En økonomisk integrasjon mellom Russland, Kina, Japan og Sør-Korea i regionen kan også være løsningen på den fremtidige utviklingen av det RFØ (Kaczmarski 2015: 53). Russland ser imidlertid ikke på Japan og Sør-Korea som en nåværende og fremtidig trussel mot det RFØs (Thornton and Ziegler 2002: 22), slik som de ser på Kina (Garnett 2000: 18).

I tillegg påvirker et endret internasjonalt system det Sino-Russiske forholdet (Kaczmarski 2015: 1; Curanović 2012: 221). Det internasjonale systemets fremtid vil kunne endre utviklingen og samarbeidsforholdet mellom Russland og Kina i det RFØ. Den nåværende russiske frykten for den store kinesiske tilstedeværelsen i regionen, vil følge disse pågående endringene (Thornton and Ziegler 2002: 33). Forholdet mellom Russland og Kina i det RFØ, bilateralt og i det internasjonale system, vil fortsette å utvikle seg, men med en økende maktavstand som begge partene må håndtere på best mulig vis. Det russisk-kinesiske forholdet vil ha store politiske utfordringer i tiden som kommer (Garnett 2000: 18 og 60). Realismen og delvis liberalismen fungerer godt som analytiske forklaringsredskaper for predikeringens empiri.

Jeg vil på bakgrunn av mitt empiriutvalg og svaret på forskningsspørsmålene konkludere med at *det eksisterte en russisk sikkerhetspolitisk frykt i det RFØ på grunn av regionens økonomiske og demografiske utvikling med en stor kinesisk tilstedeværelse* i perioden 1991 til 2014. Det var stor uenighet blant russere om de fryktet formelle territorielle krav fra Kina, eller om det foregikk en snikkolonisering av regionen på bakgrunn av økt kinesisk tilstedeværelse. Uavhengig av en formell eller uformell frykt for den kinesiske tilstedeværelsen i området, eksisterte det en frykt for regionens fremtidsutsikter som et russisk suverent territorium på bakgrunn av en kompleks sikkerhetspolitisk situasjon i det RFØ. Den store kinesiske tilstedeværelsen i det RFØ er ikke nødvendigvis en reel trussel (Garnett 2000: 364), men en god del russere frykter fortsatt for regionens fremtid på bakgrunn av demografiske, økonomiske og geografiske forhold (Thornton and Ziegler 2002: 296). Det er en følt trussel. Kina er ingen direkte militærtrussel, men en potensiell trussel på bakgrunn av sin tilstedeværelse i det RFØ (Garnett 2000: 348). Kineserne selv mener at de ikke har noen territorielle ambisjoner i regionen, men fortsatt ligger det en iboende frykt og bekymring hos russerne (Brenton 2013: 244). Den russiske sikkerhetspolitiske frykten både i sentrum og periferien har sin bakgrunn i myten om «den gule fare». Løsningen på de regionale utfordringene kan være økt samarbeid og dialog blant statene i området (Garnett 2000: 354 og 349).

Nabostatenes økonomiske relasjoner fikk, og vil også i fremtiden ha stor innvirkning på områdets videre utvikling og den russiske suvereniteten. Det RFØ vil kanskje være Russlands svakeste regionen i lang tid fremover på grunn av områdets svake økonomi, demografiske utvikling med høy immigrasjon fra Kina og politiske uenigheter. Veien fremover for det RFØ, vil ikke bare være til hodebry for Russland, men også for resten av Asia som er avhengig av stabilitet og utvikling i området (Garnett 2000: 33). I alt for stor grad har regionens utvikling omhandlet kortsiktige interesser, og ikke langsiktige målsetninger, noe som burde ha vært fokuset. Det RFØ har et stort ubenyttet potensial som kan gi Russland nye samarbeidsmuligheter (Kuhrt 2012: 477 og 471), som igjen skaper stabilitet. Samtidig trenger det RFØ Moskvask beskyttelse, nå og i fremtiden (Thornton and Ziegler 2002: 51-52).

7 Forkortelser

BNP	Bruttonasjonalprodukt
FN	Forente nasjoner
IFS	Institutt for Forsvarsstudier
IP	Internasjonal Politikk
IP-teori	Internasjonal politisk teori
LH1	Liberalistisk hypotese 1.
LH2	Liberalistisk hypotese 2.
LH3	Liberalistisk hypotese 3.
NUPI	Norsk Utenrikspolitisk Institutt
RFØ	Det russiske Fjerne Østen
RH1	Realistisk hypotese 1.
RH2	Realistisk hypotese 2.
R2P	Responsibility to protect
USA	Amerikas forente stater

8 Referanser

Alexeeva, Olga (2008): *Chinese Migration in the Russian Far East. A Historical and Sociodemographic Analysis*. China perspectives, 2008/3. French Center for Research on Contemporary China. URL: <http://chinaperspectives.revues.org/4033#text> [Lest: 10.09.16].

Alexseev, Mikhail, A. (2001): *Socioeconomic and Security Implications of Chinese Migration in the Russian Far East*. Post-Soviet Geography and Economics, 42:2, 122-141. Routledge. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10889388.2001.10641166> [Lest: 16.09.16].

Andersen, Svein S. (2013): *CASESTUDIER. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. 2. utgave, 1. Opplag. Bergen: Fagbokforlaget.

Angell, Norman (2010) [1909]: *The Great Illusion*. New York: Cosimo Classics.

Balsvik, Randi Rønning (2010): *Det 20. Århundrets historie – et globalt perspektiv*. 1. utgave, 2. opplag 2012. Latvia: CAPPELEN DAMM AS.

Balzer, Harley and Maria Repnikova (2010): *Migration between China and Russia*. Post-Soviet Affairs, 26:1, 1-37. Routledge. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.2747/1060-586X.26.1.1?needAccess=true> [Lest: 16.09.16].

Brenton, Tony (2013): *Russia and China: An Axis of Insecurity*. Asian Affairs, 44:2, 231-249. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/03068374.2013.794549> [Lest: 01.11.16].

Brikmann, Svend og Lene Tanggaard (red.) (2012): *KVALITATIVE METODER. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Chufrin, Gennady (2003): *Russia's economic and strategic interests in North-East Asia*. Asia Europe Journal 1: 251-262. Moscow, Russia: Institute of World Economy and International Relations (MEMO). URL: <http://link.springer.com/article/10.1007/s103080300024> [Lest: 01.09.16].

Curanović, Alicja (2012): *Why don't Russians fear the Chinese? The Chinese factor in the self-identification process of Russia*. Nationalities Papers, The Journal of Nationalism and Ethnicity, 40:2, 221-239. Routledge.

URL: <http://dx.doi.org/10.1080/00905992.2011.652610> [Lest: 16.09.16].

Dahl-Eriksen, Tor (2016): *R2P and the «Thin Cosmopolitan» Imagination*. The Fletcher Forum of World Affairs. Summer 2016. Vol. 40:2. USA: The Fletcher School, Tufts University. Fikk utdelt artikkelen av Tor Dahl-Eriksen på masterseminar våren 2017.

Daniels, Robert V. (1993): *THE END OF THE COMMUNIST REVOLUTION*. London: Routledge.

Doyle, Aidan (2007): *Eastern Europe 2009*. Map.

URL: <http://www.aidandoyle.net/travel/eastern-europe-2009/> [Lest: 16.03.17].

Dv-Gektar (2017): *For equal participation of citizens in obtaining free land in the Far Eastern Federal District*. Russisk nettside som (Higgins 2016) refererte til i sin artikkel i New York Times. Nettsiden skal gi informasjon om en russisk organisasjon som deler ut landområde til russiske statsborgere som ønsker å bosette seg i det RFØ.

URL: <http://dv-gektar.ru/o-nas/> [Lest: 25.04.17].

Fravel, Taylor M. (2008): *Strong Borders, Secure Nation. Cooperation and Conflict in China's Territorial Disputes*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.

Fukuyama Francis (1989): *The End of History?* The National Interest. No. 16 (Summer 1989), pp. 3-18. Published by: Center for the National Interest.

URL: <http://www.jstor.org/stable/24027184> [Lest: 27.02.17].

Garnett, Sherman W. (2000): *RAPPROCHEMENT OR RIVALRY? RUSSIA-CHINA RELATIONS IN A CHANGING ASIA*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.

Gaus, Gerald F. (2003): *Contemporary Theories of Liberalism*. London: SAGE Publications Ltd.

George, Alexander L. and Andrew Bennett (2005): *CASESTUDIES and THEORY DEVELOPMENT in Social Sciences*. Belfer Center for Science and International Affairs, John F. Cambridge, Massachusetts: Kennedy School of Government, and Harvard University.

Globalis (2017): *Russland. Den russiske føderasjon*. FN-SAMBANDET.
URL: <http://www.globalis.no/Land/Russland> [Lest: 21.02.17].

Goldstein, Joshua S. and Jon C. Pevehouse (2014): *International Relations*. BRIEF SIXTH EDITION 2013-2014 UPDATE. USA: PEARSON Education.

Higgins, Andrew (2016): *Russia Looks to Populate Its Far East. Wimps Need Not Apply*. The New York Times. Avisartikkel.

URL: https://www.nytimes.com/2016/07/15/world/europe/russia-looks-to-populate-its-far-east-wimps-need-not-apply.html?_r=1 [Lest: 25.04.17].

Hobbes, Thomas (2012) [1651]: *LEVIATHAN - eller- En kirkelig og sivil stats innhold, form og makt*. Oversatt av Ola Lausund. Etterord av Rino Malnes. De norske Bokklubbenes Kulturbibliotek.

Hollifield, James F. (1992): *Immigration, Markets, and States. The Political Economy of Postwar Europe*. Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press.

Hovi, Jon og Raino Malnes (red.) (2007): *ANARKI, MAKT OG NORMER. Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Hønneland, Geir og Lars Rowe (2010): *Nordområdene – hva nå?* Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Hønneland, Geir (2013): *Borderland Russians. Identity, Narrative and International Relations*. UK: PALGRAVE MACMILLAN.

Institutt for Forsvarsstudier (IFS) (2016): *Asiatiske sikkerhetsstudier*.

URL: <https://forsvaret.no/ifs/Forskning/Asiatiske-sikkerhetsstudier> [Lest: 06.03.17].

Ioffe, Grigory and Zhanna Zayonchkovskaya (2010): *Immigration to Russia: Inevitability and Prospective Inflows*. Eurasian Geography and Economics, 51:1, 104-125. Routledge.

URL: <http://dx.doi.org/10.2747/1539-7216.51.1.104> [Lest: 16.09.16].

- Jacques, Martin (2012): *WHEN CHINA RULES THE WORLD*. London: PENGUIN.
- Johansen, Per Anders (2017): *Nybyggerne i øst skal redde Russland. De er mer redde for kinesere og byråkrater enn vulkaner og ville bjørner*. Aftenpostens Moskva-Korrespondent. Nettavis. URL: <http://www.aftenposten.no/verden/Nybyggerne-i-ost-skal-redde-Russland-De-er-mer-redde-for-kinesere-og-byrakrater-enn-vulkaner-og-ville-bjorner-612323b.html> [Lest: 25.04.17].
- Jørgensen, Jørgen Holten og Geir Hønneland (2013): *Russisk politikk*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Kaczmarek, Marcin (2012): *Domestic Sources of Russia's China Policy*. Problems of Post-Communism, 59:2, 3-17. Routledge.
URL: <http://dx.doi.org/10.2753/PPC1075-8216590201> [Lest: 16.09.16].
- Kaczmarek, Marcin (2015): *RUSSIA-CHINA RELATIONS IN THE POST-CRISIS INTERNATIONAL ORDER*. New York: Routledge.
- Kant, Immanuel (1966) [1785]: *Groundwork for a Metaphysic of Moral*, trans. H. J Paton as *The Moral Law*. London: Hutchinson.
- Kant, Immanuel (1970) [1785]: *Morallo og frihet. Moralfilosofiske Skrifter*. Utvalg, innledning og oversettelse ved Eivind Storheim. Norway: Gyldendal Norske Forlag A/S.
- Kant, Immanuel (2006) [1795]: *Toward Perpetual Peace and Other Writings on Politics, Peace and History*. Edited og introduksjon: Pauline Kleingeld. Oversatt av: David L. Colclasure. Bidrasytere: Jeremy Waldron, Michael W. Doyle, Allen W. Wood. New Haven and London: Yale University Press.
URL: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tromsoub-ebooks/reader.action?docID=3419934> [Lest: 17.04.17].
- Kelly, Paul (2005): *Liberalism*. UK: Polity Press.
- Keohane, Robert O. and Joseph S. Nye Jr. (1987): *Power and Interdependence Revisited*. International Organization, Vol. 41, No. 4 (Autumn, 1987), pp. 725-253. The MIT Press.
URL: <http://www.jstor.org/stable/2706764> [Lest: 17.03.17].

Keohane, Robert O. and Joseph S. Nye Jr. (1998): *Power and Interdependence in the Information Age*. Foreign Affairs. Vol. 77, No. 5 (Sep. – Oct. 1998), pp. 81-94. Council on Foreign Relations. URL: <http://www.jstor.org/stable/20049052> [Lest: 22.03.17].

Kireev, Anton A. (2016): *China in Russia, Russia in China: ethnic aspect of migration between the two countries in the past and present*. Asian Ethnicity, 17:1, 67-89. Routledge. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/14631369.2015.1086090> [Lest: 19.09.16].

Kjeldstadli, Knut (1999): *FORTIDEN ER IKKE HVA DEN EN GANG VAR. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Kontorovich, Vladimir (2000): *Can Russia Resettle the Far East? Post-Communist Economies*, 12:3, 365-384. Routledge. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/14631370050173441> [Lest: 16.09.16].

Korolev, Alexander (2015): *Bringing Geopolitics Back In: Russia`s Foreign Policy and Its Relations with the Post-Soviet Space*. International Studies Review 17, 298-312. National University of Singapore. URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/misr.12219/epdf> [Lest: 04.04.17].

Kuhrt, Natasha (2012): *The Russian Far East in Russia`s Asia Policy: Dual Integration or Double Periphery?* Europe-Asia Studies, 64:3, 471-493. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/09668136.2012.661926> [Lest: 01.09.16].

Locke, John (2001) [1690]: *An Essay Concerning Human Understanding*. Canada: Batoche Books. URL: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tromsoub-ebooks/reader.action?docID=3117747> [Lest: 17.04.17].

Lukin, Alexander (1998): *The Image of China in Russian Border Regions*. Asian Survey, Vol. 38, No. 9 (Sep., 1998), pp. 821-835). University of California Press. URL: <http://www.jstor.org/stable/2645620> [Lest: 16.09.16].

Machiavelli, Niccolò (2007) [1532]: *Fyrsten. Illustrert praktutgave*. Essayet Machiavellis originalitet av Isaiah Berlin. Oversatt og med innledning av Jon Bingen. 1. opplag 2007. Originalens tittel: *II Principe*. N. W. DAMM & SØN AS og Duncan Baird Publishers Ltd.

- Malnes, Rino og Knut Midgaard (2009): *Politisk Tenkning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mankoff, Jeffrey (2012): *Russian Foreign Policy. The Return of Great Power Politics*. Second Edition. United States of America: Rowman & Littlefield Publisher, Inc.
- Marples, David R. (2011): *Russia in the twentieth century*. The quest for stability. Great Britain: Pearson Education Limited.
- Marsh, David and Gerry Stoker (2010): *Theory and Methods in Political Science*. Third Edition. UK: PALGRAVE MACMILLAN.
- Mendus, Susan (1989): *Toleration of the Limits of Liberalism*. London: MACMILLAN EDUCATION LTD.
- Menon, Rajan (1997): *The strategic convergence between Russia and China*. *Survival*, 39:2, 101-125. Routledge. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/00396339708442914> [Lest: 16.09.16].
- Meyer, Peggy Falkenheim (Winter, 1994-1995): *Russia's Post-Cold War Security Policy in Northeast Asia*. *Pacific Affairs*, Vol 67, No 4. pp. 495-512. University of British Columbia: 1994-1995. URL: <http://www.jstor.org/stable/2759571> [Lest: 01.09.16].
- Mill, John Stuart (1869) [1859]: *On Liberty*. Fourth Edition. London: Longmans, Green, Reader and Dyer. URL: https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=RbkAAAAAYAAJ&oi=fnd&pg=PA7&dq=mill+%22on+liberty%22+&ots=VvaiMif_cs&sig=2D8gViZ7W0uXT0uYAIMjx1IfdTo&redir_esc=y#v=onepage&q=tyran&f=false [Lest: 11.04.17].
- Mises, Ludwig Von (2005) [1927]: *Liberalism. The Classical Tradition*. Edited by: Bettina Bien Greaves. Indianapolis: Liberty Fund. URL: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tromsoub-ebooks/reader.action?docID=3327266> [Lest: 17.04.17].
- Moravcsik, Andrew (1997): *Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*. *International Organization* 51, 4, Autumn 1997, pp. 513-53. The IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology. URL: <http://doi.org/10.1162/002081897550447> [Lest: 17.03.17].

Morgenthau, Hans J. (1948)¹: *The Problem of Sovereignty Reconsidered*. Columbia Law Review, Vol. 48, No. 3 (April 1948), pp. 341-365. Columbia Law Review Association, Inc. URL: <http://www.jstor.org/stable/1118308> [Lest: 17.03.17].

Morgenthau, Hans J. (1948)²: *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*. McGraw-Hill Higher Education. URL: http://sca.district70.org/ourpages/auto/2014/4/24/50263602/Morgenthau_Politics%20Among%20Nations.pdf [Lest: 17.03.17].

Morgenthau, Hans J. (1973) [1948]: *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*. Fifth Edition. New York: ALFRED A. KNOPE, INC.

Moses, Jonathon W. & Torbjørn L. Knutsen (2012): *WAYS OF KNOWING. Competing Methodologies in Social and Political Research*. Second Edition. UK: PALGRAVE MACMILLAN.

Mousseau, Michael, Håvard Hegre and John R. Oneal (2003): *How the Wealth of Nations Conditions the Liberal Peace*. SAGE Publications and ECPR-European Consortium for Political Research, Vol. 9(2): 277-314. European Journal of International Relations. URL: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354066103009002005> [Lest: 08.04.17].

Nielsen, Jens Petter (2012): *Døden løser alt. Nye perspektiver på Stalins terror*. Oslo: Scandinavian Academic Press/ Spartacus forlag.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) (2017): *Asia*. URL: <http://www.nupi.no/Vaar-forskning/Regioner/Asia> [Lest: 06.03.17].

Ridley, Diana (2012): *THE LITERATURE REVIEW. A Step-by-Step Guide for Students*. Second Edition. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore and Washington DC: SAGE.

Ringdal, Kristen (2007): *ENHET OG MANGFOLD. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. 2. utgave. 2. opplag 2009. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

- Rochlitz, Michael, Vera Kulpina, Thomas Remington & Andrei Yakovlev (2015): *Performance incentives and economic growth: regional officials in Russia and China*. Eurasian Geography and Economics.
URL: <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2015.1089411> [Lest: 01.11.16].
- Ross, Robert S. (2006): *Balance of Power Politics and the Rise of China: Accommodation and Balancing in East Asia*. Security Studies, 15:3, 355-395. Routledge.
URL: <http://dx.doi.org/10.1080/09636410601028206> [Lest: 06.04.17].
- Rousseau, Jean-Jacques (1970) [1712-1778]: “*The Stat of War*”, in M. G. Forsyth, H. M. A Keens-Soper, and P. Savigear (eds.), *The Theory of International Relations, Selected Texts from Gentili to Treitschke*. London.
- Rousseau, Jean-Jacques (2001) [1762]: *Om Samfunnspakten eller Statens grunnsetninger*. Oversatt av Haakon Hofgaard Halvorsen. Med et innledende essay av Ellen Marie Krefting. De norske Bokklubbenes Kulturbibliotek.
- Russett, Bruce, Christopher Layne, David E. Spiro, Michael W. Doyle (1995): *The Democratic Peace*. International Security, Volume 19, Number 4, Spring 1995, pp. 164-184 (Article). The MIT Press.
URL: http://www.jstor.org/stable/2539124?seq=1#page_scan_tab_contents [Lest: 08.04.17].
- Savigny, Heather and Lee Marsden (2011): *Doing Political Science and International Relations. Theories in Action*. Hampshire: PALGRAVE MACMILLAN.
- Sullivan Jonathan and Bettina Renz (2010): *Chinese migration: still the major focus of Russian Far East/Chinese North East relations?* The Pacific Review, 23:2, 261-285. Routledge. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/09512741003624450> [Lest: 16.09.16].
- Teploukhova, Maria (2010): *Russia and International Organizations in the Asia-Pacific: Agenda for the Russian Far East*. Security Index: A Russian Journal on International Security, 16:2, 77-87. Routledge.
URL: <http://dx.doi.org/10.1080/19934271003595178> [Lest: 16.09.16].

Thornton, Judith and Charles E. Ziegler (ed.) (2002): *Russia's Far East: A Region at Risk*. United States of America: The National Bureau of Asian Research, in association with University of Washington Press, Seattle and London.

Thucydides (1954): *The Peloponnesian War*, trans. Rex Warner. Harmondsworth: Penguin.

Tsygankov, Andrei P. (2013): *RUSSIA'S FOREIGN POLICY. CHANGE AND CONTINUITY IN NATIONAL IDENTITY*. Third Edition. United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

United Nations (2016): *Purposes and Principles of the United Nations*.

URL: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/principles.shtml#rel2> [Lest: 01.03.17].

Vaughan-Williams, Nick (2012): *Border Politics. The Limits of Sovereign Power*. Edinburgh University Press.

Viotti, P. R. and M. V. Kauppi (2010): *International Relations Theory*. 4th Edition. Ch.2: 'Realism: The State and Balance of Power', pp. 42-77. New York: Longman. Kompendium i Moderne Politisk Analyse. STV-3076. Høsten 2013.

Waage, Peter Normann (1990): *RUSSLAND ER ET ANNET STED. En kulturhistorisk bruksanvisning*. Oslo: Aventura Forlag.

Walker, R. B. J. (1993): *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Walt, Stephen M. (1998): *International Relations: One World. Many Theories*. Foreign Policy, No. 110, Special Edition: Frontiers of Knowledge (Spring, 1998), pp. 29-32+34-46. Washingtonpost. Newsweek Interactive, LLC.
URL: <http://www.jstor.org/stable/1149275> [Lest 17.03.17].

Waltz, Kenneth N. (1986): *Political Structures and Anarchic Orders and Balances of Power*. In R. Keohane (ed.), *Neorealism and its Critics*. p. 70-130. New York: Columbia University Press. Kompendium i Internasjonal Politikk. STV-3005. Våren 2016.

Weber, Max (1948) [1919]: 'Politics as a Vocation'. In H. Gerth and C. Wright Mills (eds), *From Max Weber: Essays in Sociology*. pp. 77-128. London: Kegan Paul.

Wendt, Alexander (1999): *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wikitravel (2017): *Russian Far East*. Map.

URL: http://wikitravel.org/upload/shared/0/03/Russian_Far_East_regions_map2.png
[Lest: 16.03.17].

Wishnick, Elizabeth (2001): *RUSSIA AND CHINA*. Asian Survey, Vol. 41, NO. 5 (September/October 2001), pp. 797-821. University of California Press.

URL: <http://www.jstor.org/stable/10.1525/as.2001.41.5.797> [Lest: 16.09.16].

World Bank (2016): *Population, total. Russia*. URL:

<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2014&locations=RU&start=1960>
[Lest: 21.02.17].

Wæver, Ole (1992): *Introduktion til Studiet af International Politik*. København: Forlaget Politiske Studier. Institut for Statskundskab.

Østerud, Øyvind (red.) (2007): *Statsvitenskapelig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.